

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İLKÖĞRETİM 4. ve 5. SINIFLAR SOSYAL BİLGİLER
PROGRAMI HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE
İLİŞKİN NİTEL BİR ÇALIŞMA (ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)**

Abdullah Coşkun

Tez DanıŐmanı: Doç. Dr. Sadegöl AKBABA ALTUN

**Yüksek Lisans Tezi
Ankara 2007**

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İLKÖĞRETİM 4. ve 5. SINIFLAR SOSYAL BİLGİLER
PROGRAMI HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE
İLİŞKİN NİTEL BİR ÇALIŞMA (ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)**

Abdullah Coşkun

Tez DanıŐmanı: Doç. Dr. Sadegöl AKBABA ALTUN

**Yüksek Lisans Tezi
Ankara 2007**

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**İLKÖĞRETİM 4. ve 5. SINIFLAR SOSYAL BİLGİLER
PROGRAMI HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE
İLİŞKİN NİTEL BİR ÇALIŞMA (ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)**

Abdullah COŞKUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez, 17 / 07 / 2007 tarihinde aşağıda üye adları yazılı jüri tarafından kabul edilmiştir.

Unvan	Adı Soyadı	İmza
Doç. Dr.	Sadegül AKBABA ALTUN
Doç. Dr.	İsmail GÜVEN
Doç. Dr.	Şener BÜYÜKÖZTÜRK

Onay

/ / 2004

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Osman ALTINTAŞ

ÖZGEÇMİŞ

Adı : Abdullah Soyadı : COŞKUN
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi : 27.09.1971 Doğum Yeri : Bünyan

Şimdiki

Görev Yeri : Gazi Üniversitesi Vakfı Özel İlköğretim Okulu
Görev Ünvanı : Sınıf Öğretmeni
İş Adresi : Eti Mah. Ali Suavi Sok. No:15
Maltepe - ANKARA
İş Tlf. No : 232 28 12 İş Fax No : 231 15 22
e-posta : coskunabdullah1@yahoo.co.uk

İLK VE ORTA ÖĞRENİM DURUMU

Okul Derecesi	İl/İlçe	Giriş	Çıkış	Mezuniyet
Bozkurt İlkokulu	Kayseri/Çiftlik	1977	1982	Pekiyi
Atatürk Ortaokul	Kayseri/Merkez	1982	1985	Pekiyi
Atatürk Lisesi	Kayseri/Merkez	1985	1988	İyi

YÜKSEKÖĞRENİM DURUMU

Üniversite	Ülke	Giriş	Çıkış	Unvan	Derece
Atatürk	Türkiye	1988	1992	Lisans	56

ÇALIŞTIĞI KURUMLAR

Kurum	İl/İlçe	Giriş	Çıkış	Görevi
Milli Eğitim Bakanlığı	Batman/A.Konak	1997	1999	Öğretmen
Milli Eğitim Bakanlığı	Ankara/K.Hamam	1999	2001	Öğretmen
Gazi Üni. Vakf. Ö.İ.O	Ankara	2004	-	Öğretmen

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	i
ÖZ	ii
BÖLÜM 1	
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Problem Cümlesi	8
1.3. Alt Problemler	9
1.4. Araştırmanın Önemi	9
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	10
BÖLÜM 2	
2. KURAMSAL ÖNBİLGİLER ve KAYNAK TARAMASI	11
2.1. Program Değerlendirme Modelleri	12
2.2. Yapılandırmacı ve Geleneksel Sınıflar	17
2.3. Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı	20
2.3.1. Bilişsel Yapılandırmacılık	29
2.3.2. Sosyal Yapılandırmacılık	30
2.3.3. Radikal Yapılandırmacılık	31
2.4. Alanla İlgili Çalışmalar	33
BÖLÜM 3	
3. YÖNTEM	40
3.1. Katılımcılar	42
3.2. Verilerin Toplanması	44
3.3. Verilerin Analizi	44
3.4. Geçerlik ve Güvenirlik	45
BÖLÜM 4	
4. BULGULAR	48
4.1. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri	48
4.1.a. Öğretmenlerin Yapılandırmacılık Yaklaşımına İlişkin Görüşleri	49
4.1.b. Yeni Programın Uygulanmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri	51
4.1.c. Yeni Programda Öğretmenlerin Rolüne Yönelik Öğretmen Görüşleri	54

4.1.d. Yeni Programda Velinin Rolüne Yönelik Öğretmen Görüşleri	56
4.1.e. Yeni Programda Öğrencinin Etkin Derse Katılımına İlişkin Öğretmen Görüşleri	59
4.1.f. Yeni Programın Bilgiyi Somutlaştırmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri	62
4.1.g. Yeni Programda Öğrencinin Derse Olan Tutumuna İlişkin Öğretmen Görüşleri	65
4.2. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersini Okutan Öğretmenlerin Yeni Programın Boyutlarına İlişkin Görüşleri	68
4.2.a. Programın Çağdaş Bireylerin Sahip Olması Gereken Özellikleri Kazandırmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri	69
4.2.b. Yeni Programın Adil Olma, Hoşgörü, Dürüstlük, Saygı vb. Değerleri Öğrenene Kazandırmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri	72
4.2.c. Yeni Programın Günlük yaşam Becerilerini Kazandırmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri	74
4.2.d. Yeni Programın Toplumun ve Bireyin İhtiyaçlarını Karşılama Kazanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri	76
4.2.e. Yeni Sosyal Bilgiler Programının Diğer Derslerle Ortak Becerileri Kazandırmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri	79
4.2.f. Yeni Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımların Gerçekleşmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri	81
4.2.g. Yeni Sosyal Bilgiler Programının Kültürel Farklılıkları Öğrenene Kazandırabilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri	84
4.2.ğ. Yeni Sosyal Bilgiler Programının Öğrenenin yaşama Etkin Katılımını Sağlamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri	86
4.2.h. Yeni ve Eski Programa İlişkin Öğretmen Görüşleri	89
4.2.ı. Programın Öğrenene Kazandırmayı Düşündüğü Amaçlar ile Etkinlikler Arasındaki İlişkiye Yönelik Öğretmen Görüşleri	94
4.2.i. Programın Aktif Öğrenme Yöntem ve Tekniklerini Kullanarak Öğretimi Zenginleştirmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri	97
4.2.j. Yeni Programın Öğrenmede Sosyal Bir Ortam Yaratma Becerisine İlişkin Öğretmen Görüşleri	99
4.2.k. Yeni Sosyal Bilgiler Programının Öğrenenlerin Akademik Başarılarını Ölçme Yönündeki Öğretmen Görüşleri	100
4.3. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersini Okutan Öğretmenlerin Yeni Programa İlişkin Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri	104
4.3.a. Programın Uygulanma Sürecinde Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri	104
4.3.b. Programın Uygulanmasında Öğretmenlerin Kendilerini Eksik Hissettiği Konulara İlişkin Görüşleri	108
4.3.c. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersini Okutan Öğretmenlerin Yeni Programda Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri	111
4.4. İlköğretim 4.ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Uygulanma Sürecinde Okul Düzeylerine Göre Görülen Farklılıklar	114
4.4.a. Programın Amaçları ile Okul Öğrenme Ortamlarının Uygunluğuna İlişkin Öğretmen Görüşleri	114

4.4.b. Yeni Programın Okul Düzeylerine Göre Görülen Eksik Yönlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri	116
--	-----

BÖLÜM 5

5. SONUÇ VE ÖNERİLER	118
5.1. Sonuçlar	118
5.2. Öneriler	124
5.3. Alana Öneriler	125
5.3. Araştırmacılara Öneriler	127

BÖLÜM 6

6. TARTIŞMA	128
7. KAYNAKÇA	130
8. EKLER	135
8.1. Görüşme Soruları	
8.2. Araştırma İzin Belgesi	
8.3. Simgeler ve Kısaltmalar	

ABSTRACT

A QUALITATIVE ANALYSIS ON TEACHERS' OPINIONS CONCERNING PRIMARY SCHOOL FOURTH AND FIFTH GRADES SOCIAL STUDIES PROGRAM

(THE CASE OF ANKARA PROVINCE)

Coşkun, Abdullah

Master of Science in Educational Sciences

Adviser: Assoc. Prof. Dr. Sadegül Akbaba Altun

July, 2007, 134 pages

The aim of this qualitative study is to analyse opinions of teachers regarding new social studies program in the fourth and fifth grades. This study is based on data gathered from 45 social studies teachers working at 11 schools located in central Ankara and its towns. The data were collected through face-to-face interviews which contain 26 open-ended questions. Descriptive and content analytical framework was employed for analysis of the interviews.

New social studies program was generally evaluated as positive by the teachers since it encourages students to participate actively in class. However, teachers complained that there were too much game-related activities in class and as a result, they lost some of their authority in class activities. At the same time, the teachers stated that there was also the problem of time-management. Another problem was related to the evaluation system. It was considered as too complex. It was not in harmony with the education system either. The participants stated that due to these reasons they could not fully implement the evaluation system. Another finding of this study is that there can be different implementations of the program because of teacher or location of school. The schools in higher level socio-economic regions experience less difficulty in implementing the program compared to those in lower level socio-economic regions. The participants recommended following in order to solve the implementation problems: There can be group presentations; number of students in class must be reduced; evaluation system must be in harmony with the education system. Meanwhile, it was found interesting that some participants who did not have enough information about the new program continued to use the former teacher-centered program instead.

The main idea of the new program is to learn not for school, but for life. In order to realize this idea, the examination system must be changed in accordance with the program. In addition, teachers must be informed about not just activities, but also about methods and techniques for improving higher mental abilities.

In order to implement the program in accordance with its aim, the necessary adaptations to specific learning situations of each school can be provided by program development departments. In addition, there must be a maximum of 25 students in each class. In addition it should be added that the level of knowledge of teachers about the new program can be increased through in-service training. Also the philosophy of constructive approach must be addressed.

Keywords: Social Studies Teaching, Curriculum Development, Constructivism, New Social Studies Program, Traditional Method, Teachers' Roles in the Social Studies Program, Constructivist Classes.

ÖZET

İLKÖĞRETİM 4. VE 5. SINIFLAR SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN NİTEL BİR ÇALIŞMA (ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)

Coşkun, Abdullah

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri

Danışman: Doç. Dr. Sadegül Akbaba Altun

Temmuz, 2007, 134 sayfa

Nitel olarak yapılan bu araştırmanın amacı 4. ve 5. sınıf yeni Sosyal Bilgiler dersi öğretim programıyla ilgili öğretmenlerin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Veriler Ankara merkez ve merkez ilçelerinde bulunan toplam 11 ilköğretim okulunda görev yapan toplam 45 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmeninden elde edilmiştir. Veriler elde edilirken öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde her bir öğretmene yarı yapılandırılmış 26 açık uçlu soru sorularak veriler elde edilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen veriler nitel araştırma tekniğinin gerektirdiği şekilde değerlendirilmiştir.

Yeni sosyal bilgiler dersi programı, öğrencilerin aktif olarak derse katılımını teşvik ettiği için katılımcılar tarafından olumlu bulunmaktadır. Ancak, uygulamada derslerin çok fazla oyun şeklinde geçtiği ve bunun sonucu olarak etkinliklerde otorite kaybı sorununun yaşandığı belirtilmiştir. Aynı zamanda, etkinliklerde zaman yönetimi sıkıntısı çekildiği, ölçme sisteminin uygulayıcılar tarafından çok karmaşık ve sistemle uyumsuz bulunduğu ve bu nedenle de tam olarak uygulanmadığı belirtilmektedir. Bu çalışmada ayrıca öğretmen ve okul konularından kaynaklı uygulama farklılıklarının olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Uygulamada yaşanan sorunların gelir seviyesi yüksek okullarda, düşük gelir seviyeli okullara nazaran daha az yaşandığı görülmüştür. Katılımcılar uygulamada yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerilerinde, sunuların grup olarak yapılması, sınıf mevcutlarının azaltılması ve ölçme sisteminin eğitim sistemimizle uyumlu olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu arada, yeni program hakkında tam ve yeterli bilgi sahibi olmayan bazı katılımcıların eski öğretmen merkezli programa göre dersi işlemeleri ilgi çekici bulunmuştur.

Programın felsefesinde görülen okul için değil, yaşam için öğrenme anlayışının gerçekleştirilmesi için sınav sisteminde de programla uyumlu şekilde

değişiklikler yapılması gerekmektedir. Buna ilaveten uygulayıcılar sadece üst zihinsel becerileri geliştirici etkinlikler hakkında değil, aynı zamanda bu becerileri geliştirici yöntem ve teknikler hakkında da bilgilendirilmelidir.

Programın amacına uygun olarak işletilebilmesi için hazırlanan programlar tüm okullarda açılacak olan program geliştirme birimi tarafından çevre şartlarına uygun hale getirilmeli ve sınıf mevcutları en fazla 25 kişi olmalıdır. Bununla birlikte uygulayıcılar yeni program ve yapılandırmacı yaklaşımın felsefesi hakkında mutlaka tam ve yeterli düzeyde hizmet içi vb. yöntemlerle bilgilendirilmelidirler.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretimi, Program Geliştirme, Yapılandırmacılık, Yeni Sosyal Bilgiler Programı, Geleneksel Yöntem, Yeni Programda Öğretmenin Rolü, Yapılandırmacı Sınıf.

Biricik Oğlum Eren'e

Araştırmanın tüm süreçlerinde olağanüstü katkı ve bilimsel yönlendirmelerinden dolayı danışman hocam Sayın Doç. Dr. Sadegül AKBABA ALTUN'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca Jüri üyelerinden Sayın Doç. Dr. İsmail GÜVEN ve Sayın Doç. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK'e tezin değerlendirilmesinde yapmış oldukları katkı için gönülden teşekkür ederim.

Yine bu sürecin başından sonuna kadar göstermiş olduğu anlayış ve verdiği her türlü destek için eşim Dr. Birgül COŞKUN'a,

Ders dönemi boyunca göstermiş olduğu anlayış ve desteklerinden dolayı Gazi Üniversitesi Vakfı Özel İlköğretim Okulu Müdürü Sayın Davut YILMAZ'a, Müd. Yrd. Sayın Şeref ALTIPARMAKOĞLU'na ve Müd. Yrd. Sayın Zülfiye BÜK'e,

Tabii ki her zaman bana büyük manevi destek sağlayan ve çalışma gücü veren biricik oğlum Eren'e teşekkür ederim.

BÖLÜM 1

I- GİRİŞ

Günümüzde bilim ve teknoloji alanlarında görülen hızlı değişim ve gelişim süreci her alanda etkili olduğu gibi eğitim yaklaşımları ve uygulamalarında da etkisini göstermektedir. Eğitim yaklaşımlarında görülen bu değişim ve gelişim sürecinde bireyin:

- Bilgiyi araştırma ve yorumlama yaparak kendi bilişsel yapısında yapılandırma,
- Bilgiyi farklı durumlara uyarlayarak etkili şekilde kullanma, problem çözme ve sorgulama gibi becerilerini geliştirme,
- Sosyal becerileri gelişmiş başkalarıyla işbirliği yaparak ortak bir ürün ortaya koyabilen, kendisini rahatça ifade ederek etkili iletişim kurabilen becerileri kazandırmak amaçlanmaktadır.

Yukarıda sıralanan üst zihinsel becerileri gelişmiş bireyleri yetiştirebilmek amacıyla ülkemizde de yeni öğretim programları hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur. MEB internet sitesinde ilköğretim genel müdürlüğünce yenilenen Sosyal Bilgiler programı için: Öğrencileri değişme ve gelişmelerin sosyal niteliğini sorgulayarak toplumsal yapı ve etkilerini yorumlayabilen, evrensel düşünüp yerel hareket edebilen, sorumluluk bilinci sahibi vatandaşlar olarak yetiştirmeyi hedefler denilmiştir (<http://www.meb.gov.tr>). Yine aynı şekilde öğrencilere kazandırılması hedeflenen beceriler de aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

- Yaratıcı düşünme
- İletişim becerisi
- Araştırma – sorgulama
- Problem çözme
- Bilgi teknolojilerini kullanma
- Girişimcilik
- Eleştirel düşünme

Öğrencilerin üst zihinsel becerilerini geliştirebilmek sadece hazırlanan yeni öğretim programlarıyla olmayacağı düşünülmektedir. Üst zihinsel becerileri geliştirmek, programı doğru algılamış etkili teknik ve yöntemleri uygulayabilen

öğretmenlerin de sürece katılmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte hazırlanan yeni programların uygulandığı eğitim ortamları ve tüm paydaşlarında programın başarısını büyük ölçüde etkilediği düşünülmektedir. MEB tarafından uygulamaya konulan yeni programın paydaşları olan öğrenci, öğretmen ve velinin rolü ile ilgili olarak şu görev tanımları yapılmıştır.

Öğrenci, kendi sorumluluklarının farkında olmalı ve sınıf düzeyi ile doğru orantılı olarak artan sorumluluklarının farkına varmalıdır. Yetiyecek olan bireyler soru soran, sorgulayan, eleştirel düşünen, problem çözen ve düşüncelerini açık bir şekilde tartışan bireyler olmalıdırlar.

Öğretmen, öğrenciyi motive ederek gelişim sürecini izleyip öğrenciyeye geri dönütler veren, öğrenciyi yönlendirerek ona rehberlik eden ve öğrenme ortamını düzenleyen bir konumda bulunmalıdır.

Eğitimin şekillendiricisi olarak kabul edilen veli, çocuğun okula istekli bir şekilde devam etmesine yardımcı ve okul dışı etkinliklerde öğretimin bir parçası olan bir konumdadır.

Öğrencilerin okul öğrenmelerinde sosyal ve duygusal yönden gelişimlerine büyük ölçüde Sosyal Bilgiler dersi kapsamında işlenen konuların ve etkinliklerin yön verdiği düşünülmektedir. Sosyal ve duyuşsal yönleri gelişmiş bireylerin okul sonrası hayatta daha başarılı ve olaylara karşı daha duyarlı olmaları mümkün görünmektedir. Yapılan bu tez çalışmasında Sosyal Bilgiler dersinin seçilme nedenleri arasında bu dersin öğrencilerin geleceğe hazırlanmasındaki büyük rolü, toplum yaşantısına olan etkileri ve geleceği şekillendirme gücü yer almaktadır. Yeni Sosyal Bilgiler 4. ve 5. sınıf programında, uygulama aşamasında öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara karşı çözüm önerilerinin araştırıldığı çalışmanın bu bölümünde araştırmaya ilişkin problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi ve sınırlılıklar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

İletişim ve bilgi çağı olarak nitelenen günümüz dünyasında baş döndürücü hızda devam eden gelişmeler, program geliştirme çalışmalarının da sürekli yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Dünyanın her ülkesi dönem dönem eğitim sistemi ve programlarında yenilikler yapmaktadır. Program geliştirme çalışmaları bazı Avrupa ülkelerinde eğitim sürecinde olması gereken normal bir aşama olarak görülürken, Amerika ve diğer birçok ülkede eğitimde reform başlığı altında

yürütölmektedir. Danimarka, İsveç, Norveç gibi Kuzey Avrupa ölkeleri program geliştirme amacıyla yürüttükleri araştırmalarına 1940'lı yıllarda başlamışlar ve bugün oturmuş bir eğitim programı anlayışına sahip olmuşlardır. 1973-74 yılları arasında İsveç'teki Üniversitelerde yapılan eğitim ile ilgili araştırmaların üçte ikisi programlarla ilgili olarak yapılmıştır. Ölkemizde ise 1950'li yıllara kadar ders ve konu listesi hazırlamakla ilgilenmiş olan program geliştirme çalışmaları 1952 yılında ölkemize gelen K.V.Wofford'un raporları doğrultusunda daha sistematik bir duruma kavuşmuştur. Buna rağmen o yıllardan bu yana yapılan çalışmalar beklenen düzeyde bulunmamaktadır. Bu durumun sebeplerinden birisi MEB ile üniversitelerin program geliştirme birimleri arasındaki yeterli işbirliğinin olmayışdır (Demirel, 2005).

Milli Eğitim sistemimiz için uygun özelliklere sahip bir program modeli arayışının devam ettiği süreçte yeni Sosyal Bilgiler programın hazırlanma gerekeşi bakanlıkça şöyle açıklanmıştır:

Tüm dünya da bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanmakta olan değişimi ve gelişimi; ölkemizde de demografik yapıda, ailenin niteliğinde, yaşam biçimlerinde, üretim ve tüketim kalıplarında, bilimsellik anlayışında, bilgi teknolojisinde, iş ilişkileri ve iş gücünün niteliğinde, yerleşme ve küreselleşme süreçlerinde görmek mümkündür. Tüm bu değişim ve gelişimleri eğitim sistemimize ve programlarımıza yansıtmak bir zorunluluk halini almıştır. Hazırlanan bir öğretim programı ne kadar iyi olursa olsun, zaman içerisinde değişen ve gelişen koşullar karşısında geliştirilmediğinde geçerliliğini ve etkililiğini yitirmesi muhtemeldir. Bu sebeple programlar uygulama süreci içerisinde ve sonrasında değerlendirilmeli, değerlendirme sonucu belirlenen eksiklikler giderilmeli böylece programın sürekli bir şekilde gelişimi sağlanmalıdır (MEB, 2004).

Demirel'e (2005) göre toplumsal değişimle yaşamaya ve bu değişimleri anlamaya yardımcı olmak için okullardan çare beklemekteyiz. Eğitimde amaç; öğrenenin zihnine bilgi yüklemek değil, öğrenenin zihinsel gelişimini sağlamak, öğrenenin bilgiyi hazır olarak alması değil, bilgiyi üretmesi olmalıdır. Gözlenen aksaklıklar giderilerek günün ihtiyaçları doğrultusunda program geliştirme çalışmalarına devam edilmelidir. Okullarımızın üzerine düşen bu görevi program geliştirme çalışmalarına vereceği önemle başarabileceği anlaşılmaktadır. Her bir öğrencinin toplumsal bir varlık olduğunu unutmadan, gelişimi sırasında ailesinden, okulundan ve yaşadığı çevredeki değişimlerden etkileneceğini bilmeliyiz. Ayrıca, Sosyal Bilgiler programının etkili olabilmesi için bu program öğrencilere olayları yaşatmalıdır diye düşünölmektedir. Bu gerçekleri göz önünde tutarak Sosyal Bilgiler

dersinde gerekli çevre düzenlemeleri yapılarak, çocukların yaşadığı çevreye uyum sağlayacak ve bu çevrede uyumlu bir şekilde çalışacak ve yaşayacak kişiler olmaları için gerekli eğitim yaşantıları hazırlanmalıdır. Unutulmamalıdır ki bireye ulaşan tüm uyarılar bireyin düşünce sisteminden geçerek onun bir parçası olmaktadır. Öğrencilerin öğrendiklerini yeni durumlar karşısında kullanabilen, yani bilgiyi farklı durumlara transfer edebilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, üst düzey düşünme becerilerine sahip bireyler olmalarını istiyorsak bilginin etkileşim sonucu daha önce öğrenilen ön öğrenmelerle yapılandırılarak bireyin biliş sisteminde oluştuğunu da bilmemiz gerekmektedir.

Program geliştirme çabalarında öğretmen ve öğrenciyi birbirinden bağımsız düşünmemek gerekmektedir. Program öğretmen için bir kılavuz olmakla birlikte programın başarısı büyük ölçüde öğretmenin program algısına ve yeteneklerine bağlıdır. Bu bağlamda, program yazımında yeni yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Programlar esasen öğrencilerden ziyade öğretmenleri eğitmeye yönelik olmalıdır. Öğretim süreci içerisinde programların sadece öğrencilere yönelik olduğu düşünülmemelidir. Programın öngördüğü süreci öğrenci ve öğretmen birlikte yaşamaktadır. Program öğretmenleri de öğrenmek için motive etmelidir. Öğretmenlerin programı benimsemeleri programın başarısını da artırmaktadır (Schwartz, 2006). Öğretmenlerin çoğu okul çalışmalarında programın isteklerini sınırlı bir şekilde kaynak olarak kullanmaktadırlar. Öğretmenlerin programı tam anlamıyla anlamaları ve içselleştirmeleri birçok yönden programın başarısına katkı sağlayacaktır. Ayrıca Avrupa'daki öğretim sistemlerinin performans ve ilerlemesini izlemek amacıyla oluşturulan 29 kriter arasında öğretim sürecinde yer alan eğitim çağındaki öğrencilerin eğitim personeline oranı da yer almaktadır (Milliyet 09.12.2007). Program değerlendirme sürecinde programların birbirinden farklı sınıf mevcudu olan ortamlarda uygulanması nedeniyle aynı programın uygulama sonuçlarının birbirinden farklı olabileceği düşünülmektedir.

Shkedi'ye (1998) göre ise öğretmenler programı asla tamamıyla programın öngördüğü şekilde kabul etmemektedirler. Programın gerekleri ve okul gerçekleri arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Program geliştirme uzmanlarının tüm iyi niyetle hazırladıkları eğitim faaliyetleri, planları, yöntemler ve özenle seçilen materyallere karşılık programın kabullenicileri konumundaki öğrenciler ile programın uygulayıcıları öğretmenler arasında büyük farklar görülmektedir. Program yazıcıları, programı kabullenenler (öğrenciler) ve programı uygulayanlar

(öğretmenler) arasındaki ilişkilerin mümkün olduğunca birbiri ile bağlantılı olması gerekmektedir. Bu üçlü ilişkilerden herhangi birinde görülecek olan aksama programın tüm başarısını etkileyecektir. Programın başarılı olabilmesi için program yazıcılarının program yazımında öğretmen ve öğrencilerin fikirlerini dikkate almaları gerekmektedir. Uzun yıllar iyi öğretmen olmak program yazıcılarının verdikleri direktif ve yönlendirmeleri olduğu gibi izlemek anlamında kullanılmıştır. Bu eski görüşün aksine yeni eğilimde program sadece kullanıcılar için yol gösterici bir araç olarak kabul edilmektedir. Çünkü programlar uygulayıcıların bakış açıları ve çevresel faktörlerden etkilenecek az veya çok şekil değiştirmektedir. Schwartz'a (2006) göre programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin programa sadık kalma ve uygulamadaki yetersizlikleri program geliştiricilerin başarısına engel olmaktadır. Aynı şekilde program geliştirmecilerin yetersizlikleri ve sınıf gerçeklerini dikkate almadan hazırlanmış oldukları programlar öğretmenlerin başarısını olumsuz etkilemektedir.

Eğitimde yeniden yapılanma sürecinde program değerlendirme çalışmalarına önem verilmelidir. Bu yapılanma sürecinde okulun yapı ve işleyişinde olduğu kadar program bağlamında da yeni değişikliklere ihtiyaç vardır. Bir sistemin yeni baştan yapılanması demek mevcut sistemin tamamen değiştirilmesi anlamına gelmemektedir. Yeniden yapılanma; sistemin değişim gösteren ihtiyaç ve beklentiler karşısında ihtiyaca uygun değişiklikler yaparak işleyişi devam ettirme çabası olarak tanımlanabilmektedir (Özden, 2003). Programların başarılı olabilmesi için hazırlık aşamasından değerlendirme aşamasına kadar olan tüm sürece gerekli önem ve duyarlılık gösterilmelidir. Programlar ile ilgili olarak yapılacak olan her değerlendirme çalışması, uygulanan eğitim sisteminin sorunsuz bir şekilde işlemesine ve gelişmesine katkıda bulunacaktır.

Program hazırlama aşamasında, iyi yetişmiş, mesleki bilgi ve tecrübeye sahip öğretmenlerin katkılarının olmadığı, öğretmenlerin sadece programın uygulayıcıları olarak görev yaptığı bir sistem düşünülmemelidir. Öğretmenler mutlaka program hazırlama aşamasından değerlendirme aşamasına kadar programın içerisinde aktif olarak görev almalıdırlar. Özden'in (2003, s.56) konu ile ilgili şu cümleleri önemli bulunmaktadır: "Eğitimde yeniden yapılanmanın gerçek yorumlayıcısı ve sınıftaki uygulayıcısı öğretmenlerdir. Öğretmenlerin bu rollerini başarı ile yerine getirebilmeleri için mesleğe ilişkin yeni düzenlemelerin yapılması bir zorunluluktur." Sosyal Bilgiler öğretmenleri bu alana meslek kaygıları, ülkenin iş alanlarının sınırlı

olması nedeniyle iş garantisi sağlamak amacıyla değil, bu alana ilgiyle girip alanda başarılı olabilmek amacıyla girmelidir. Programlar öğrencilerin sadece öğretim yıllarını değil, gelecekteki yaşamlarını da biçimlendirmektedirler. Yapılan çalışmalar önceki yaşantıların, gelecekteki yaşamı şekillendirdiği yönündedir. Güven'e (2004) göre, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ilköğretim ve daha sonraki dönemde okul yıllarındaki yaşantılarının onların öğretmen olarak düşünce biçimlerini etkilemektedir.

Yeni program öğrenci merkezli öğrenme yöntemlerine göre düzenlenmiş ve etkinlikler planlanırken de bu yöntemler esas alınmıştır. Hazırlanan yeni Sosyal Bilgiler programında öğrencilerin yaşantılardan geçirilip üst zihinsel becerilerini geliştirilmesinin amaç edinildiği görülmektedir. Programın gerektirdiği öğrencilerin üst zihinsel becerilerinin gelişimi için bağımsız öğrenme, sınıf dışında eğitim, iş birliğine dayalı eğitim uygulamalarına da yer verilmektedir. Programın asıl amaçlarından birinin öğrencilerin sadece bilgi ve beceri kazanmaları değil, aynı zamanda kazandıkları bilgileri yeni durumlar karşısında transfer edebilmek ve eski bilgilerine dayanarak yeni bilgiler üretebilmek olduğu anlaşılmaktadır. Programın uygulama aşamasında ise öğrencilerin ilgilerini çekip onlarda merak uyandırabilecek etkinliklere yer verildiği görülmektedir. Eski Sosyal Bilgiler programının ise öğretmeni merkeze alarak, öğrencilere beceriden ziyade bilgi kazandırmayı hedeflediği görülmekteydi. Eski programda bilgi kazanımlarının ise öğrencilerin aktif olduğu etkinlikler yöntemi ile değil, daha ziyade ezbere dayalı olarak kazandırılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Yeni Sosyal Bilgiler programı bu açıdan bakıldığında önceki programa göre büyük farklılıklar taşımaktadır. Önceki ve yeni Sosyal Bilgiler programlarına bu açılardan bakıldığında aralarında hedef ve uygulama yönlerinden büyük farklar taşıdığı anlaşılmaktadır.

Çağdaş eğitim sistemlerinde programların, bireyin üst zihinsel becerilerinin gelişimine önem veren, bilgi üretimini teşvik eden bir yapıda oldukları görülmektedir. Gelişmeler doğrultusunda sürekli olarak yeniden yapılandırılan programların özünde; değişik bilgi, beceri ve hedefleri olan bireyleri kendi kapasiteleri doğrultusunda geliştirip yaşama hazırlamak yatmaktadır. Eğitim sistemlerinde programların başarısı aynı zamanda programların uygulanmasında vazgeçilmez bir konumda bulunan öğretmenlere de bağlıdır. Öğretmenler kendilerini gerçekleştiremedikleri ya da benimsemeleri ve uygulamaları gereken öğretim yöntemlerinden tatmin olmadıkları durumlarda rollerinden ve mesleklerinden giderek

uzaklaşmaktadır. Hatta bazı durumlarda bu konumdaki öğretmenler öğretmen-öğrenci ilişkilerinde insani olmayan ulaşılmaz öğretmen tipini çizmektedirler (Esen, 2005).

Öğretmenler mesleki rollerini uygularken kendi kişisel düşüncelerinden ve kuramlarından yola çıkmaktadırlar. Hatta öğretmenlerin içerisinde buldukları mesleki durum ve yaptıkları iş öğretme biçimlerini etkilemektedir. Sınıf içerisinde yapılan etkinlikler öğretmenin kişisel düşüncelerinin, içerisinde bulunulan çevrenin ve eğitim sisteminin etkisi altındadır. Bu bağlamda öğretmenin kendisinden uygulanması istenen eğitim programını ne derece içselleştirip kendi kişisel özelliklerine uyum sağladığı programın başarısını doğrudan etkileyen faktörler arasında sayılabilir (Esen, 2005).

Programın başarısını etkileyen diğer önemli etken arasında ilköğretim düzeyinde somut olmayan kavramların öğrenenlere kazandırılması güçlüğü söylenebilir. Soyut kavramların somutlaştırılabilmesi Sosyal Bilgiler dersi içinde zor bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi konularının drama tekniğine elverişli olduğu ve bu tekniğin kullanımının öğrenen üzerinde daha etkili ve kalıcı öğrenmeler sağlayacağı düşünülmektedir.

İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda diğer derslerin işlenişine de temel oluşturan yeni Sosyal Bilgiler programının felsefesi ve özü ile ilgili bilgilere öğretmenlerin sınırlı bir şekilde ulaşabildikleri düşünülmektedir. Ulaşılabilen bu yolların; kısa süreli hizmet içi eğitim seminerleri, aynı dersi veren diğer arkadaşlarından duyular, program kitapçıları ya da internet üzerinden edinilen bilgiler olduğu düşünülmektedir. “Yapılandırmacı yaklaşımı ilke edinmiş yeni Sosyal Bilgiler programında uygulayıcı konumundaki öğretmenlerin yaşadığı sorunlar ne derece bilinmekte ve bu sorunlara karşı öğretmenler nasıl çözüm önerileri sunmaktadırlar?” sorusu incelenmeye değer görülmektedir. Sürekli bir şekilde gelişen ve değişen çağdaş eğitim sistemlerindeki gelişmeler doğrultusunda yapılacak olan program geliştirme çalışmalarında mutlaka öğretmenlerin öğretim programına yönelik eleştirileri ve yeni yapılacak olan öğretim programı için önerileri dikkate alınmalıdır. Programın aktif uygulayıcıları konumunda bulunan öğretmenlerin yaşanan sorunlar ve çözüm yolları hakkındaki düşünceleri mümkün olduğunca fazla öğretmenlerin katılımı ile alınmalıdır.

Yukarıda özetlenen araştırmanın genel amacı ve ilgili çalışmaların bulguları ışığında yapılacak olan bu araştırmada cevap aranacak temel araştırma sorusu “Yeni

Sosyal Bilgiler programında öğretime devam eden 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin programa ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilebilir. Programlar için yeniden yapılanma sürecinde eğitim sisteminin gerektirdiği ihtiyaç analizleri de yapılmalıdır. Bu analizlerin yapılma sürecinde programın uygulayıcıları olan öğretmenlerinde görüşlerinin alınması gerektiği düşünülmektedir.

Program değerlendirme çalışmalarında programların uygulayıcısı olan öğretmenlerin program hakkındaki beklentileri ve yaşadıkları sorunlar muhakkak dikkate alınmalıdır. Bu araştırmanın yapılmasındaki amaç, ilköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler programını bu dersi veren öğretmenler yönünden içerik, uygulama ve değerlendirme boyutlarını dikkate alarak yeni programın olumlu ve olumsuz yönlerini tartışmak olacaktır. Bu şekilde yeni programın uygulayıcılar açısından süreç içerisindeki eksik yönleri ve öğretmen beklentileri belirlenerek elde edilen verilerin programın geliştirilmesine ve sorunların çözülebilmeye katkıda bulunması hedeflenmektedir.

Öğrenciye sadece kendi toplumsal değerlerini değil, tüm insanlığın sahip olduğu evrensel değerleri kazandırıp, onu uyumlu dünya insanı yapmayı amaçlayan Sosyal Bilgiler programı bilimsel ölçütlere uygun bir şekilde sürekli olarak geliştirilmelidir. Öğretmenlerin düşünce ve uygulama süreçlerindeki sorunları ve çözüm önerilerini irdeleyebilmek için öğretmenin mutlaka araştırma sürecinin merkezine konulması gerekmektedir. Yapılacak olan bu çalışma ile 2004 yılında MEB tarafından hazırlanan ve 2004–2005 öğretim yılında dokuz ildeki ilköğretim okullarında pilot uygulaması gerçekleştirilen, 2005–2006 öğretim yılından itibaren de ülke genelinde uygulanması kararlaştırılan 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler programının ders öğretmenleri gözüyle değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada öğretmenlerin program ile ilgili yaşadıkları sorunların yine öğretmenlerin kendi anlatımları ve sorunlar hakkındaki çözüm önerileri ile şekillenmesi hedef edilmiştir. Çalışma sonucu elde edilecek bulguların programın geliştirilmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programına ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

1.3. Alt Problemler

Temel araştırma sorusu doğrultusunda, aşağıdaki alt sorulara cevap aranacaktır:

1. İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programına ilişkin genel olarak öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
2. İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersini okutan öğretmenlerin yeni programın boyutlarına (hedefler, içerik, eğitim durumları ve değerlendirmeye) ilişkin görüşleri nedir?
3. İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersini okutan öğretmenlerin yeni programa ilişkin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri nelerdir?
4. Yeni programın uygulanması okul düzeylerine göre nasıl farklılaşmaktadır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Mcneil'e (1996) göre program değerlendirmenin önemli amaçlarından birisi programın geleceği hakkında kararlar verilebilmesine hizmet etmektir. Bu amacı yerine getirebilmek için mevcut koşullar dikkate alınmalıdır.

Kelly'ye (2004) göre program değerlendirme çalışmaları sadece programın başarı ya da başarısızlığını belirleme amacıyla yapılmamalıdır. Bu değerlendirme çalışmaları öyle yapılmalıdır ki bu sayede yeni programlar geliştirilebilmeli ve böylece programın kalitesi artırılabilir. Değerlendirme çalışmalarının asıl amacı süreci anlamak ve bu süreçte karşılaşılan sorunların nasıl çözüme ulaşabileceği hakkında yol gösterici olmaktır. Değerlendirme çalışmaları olmaksızın bir programın ileriye gitmesi ve kalitesinin artması mümkün görünmemektedir.

Program değerlendirme ile ilgili diğer bir önemli konu program değerlendirme ile geliştirme arasındaki kavramsal farkın yok edilmiş olmasıdır. Kelly'ye (2004) göre ikisinin birleşimi araştırmayı oluşturmaktadır. Araştırmalarda da asıl amaç programı değerlendirerek gelişmesine hizmet etmektir.

Yapılan bu çalışma hem Sosyal Bilgiler programının değerlendirilme sürecine katkı yapacak, hem de bu alanda araştırma yapacaklara ışık tutacaktır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma nitel araştırma tekniklerinden görüşme yöntemi ile Milli Eğitime bağlı Ankara ili merkez ve ilçelerinde bulunan 11 ilköğretim okulunun ilköğretim 4. ve 5. sınıflar Sosyal Bilgiler dersi öğretmenleri ile sınırlıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığından araştırma izninin  ay içerisinde çıkarılması nedeniyle gerçekleşen zaman kaybı araştırmanın önemli diğer bir sınırlılığını oluşturmuştur. Yine verilen izin doğrultusunda görüşmelerin sadece teneffüs saatleri arasında yapılması da araştırmanın önemli sınırlılıkları arasında yer almaktadır.

BÖLÜM 2

II- KURAMSAL ÖNBİLGİLER ve KAYNAK TARAMASI

Programın öğrencilerden beklentilerini gerçekleştirebilmek için sürekli devam etmesi gereken program geliştirme çalışmalarında programda yaşanan sorunlar ve öğretmen beklentileri sürekli olarak araştırılmalıdır. Bilim dünyasında sürekli olarak görülen gelişim var olan bilgi birikimini de giderek değiştirip artırmaktadır. Bu gelişim ve değişim doğrultusunda yeni ilköğretim programında da öğrencilerden bilimsel ve teknolojik kavram dağarcıklarını geliştiren, soran, sorgulayan, problem çözen, tartışan, sınıf dışındaki öğrenme fırsatlarını değerlendiren kişiler olmaları istenmektedir.

Bir ülkenin öğretim sistemi; öğrenci, öğretmen, öğretim programı ve eğitim ortamı olmak üzere dört temel değişken ile bunların her biriyle ilgili sayılamayacak kadar çok alt değişkenin karşılıklı ilişkilerini yansıtmaktadır. Bu temel değişkenlerden herhangi birine yeterince önem verilmemesi, sistemin tümünde ciddi sorunlara yol açabilir (Aykaç ve Başar, 2005). Tüm eğitim sistemlerinde en önemli öğelerden birinin öğretmen olduğu bilinmektedir. İyi bir program dinamik, değişebilir, güncel, öğretmen beklentileri ve programda yaşanan sorunlar doğrultusunda sürekli geliştirilebilir olmalıdır.

Öğretimin kalitesini artırmak amacıyla yapılan eğitimde program geliştirme çabaları kapsamlı ve sürekli devam eden bir süreçtir (Demirel; 2005). Bu sürecin hazırlık aşamasından değerlendirme aşamasına kadar ilgili öğretmenler program geliştirme çalışmalarına mutlaka aktif bir şekilde katılmalıdır. Bir ulusun geleceğini şekillendiren temel unsurlardan birisinin belki de en önemlisinin eğitim programları olduğu söylenebilir.

Geçmiş deneyim ve araştırmalar geleceğe dönük çalışmalar için temel oluşturmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacını gerçekleştirebilmek için ulaşılabilen kaynaklar doğrultusunda literatür taraması yapılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde program değerlendirme modelleri, yapılandırmacı ve geleneksel sınıflar, yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı ve alanla ilgili yapılmış çalışmalar yer almaktadır.

2.1. Program Değerlendirme Modelleri

Eğitim programlarındaki aksaklıkların ortaya çıkarılabilmesi ve bu aksaklıklara çözümler üretebilmek için programlar sistematik bir şekilde sürekli olarak değerlendirilmelidir. Değerlendirme; öğretim süreci ile ilgili dönüt alma çalışması olarak tanımlanabilir (Erginer, 2004). Daha kapsamlı bir şekilde söylemek istersek değerlendirme, değerlendirilen nesnenin değerini, kalitesini, faydasını, verimliliğini veya önemini belirlemek için belli kriterlerin belirlenmesi, açıklanması ve uygulanmasıdır. Değerlendirme, araştırma ve yargılama metotları gerektirmektedir. Örneğin 1- Kaliteyi değerlendirirken standartlar belirlemek ve bu standartların göreceli ya da mutlak mı olması gerektiğine karar vermek 2- İlgili bilgileri toplamak 3- Değer, kalite, yarar, verimlilik veya önemi belirlemek için standartları uygulamak sayılabilir. Değerlendirme amaca göre değerlendirilen nesneyi iyileştirici tavsiyelere ulaşılması amacıyla yapılmakta ve bu yönde bilgi sağlamaktadır (Worthen, 1997).

Worthen, Sanders ve Fitzpatrick'e (2004) göre eğitimde resmi program değerlendirme çalışmaları son 40 sene içerisinde hızlı bir gelişim göstermiştir. Amerika Birleşik Devleti'nde Horace Mann'ın kapsamlı bir şekilde hazırlamış olduğu ve 1840 yılında Massachusetts eğitim sistemi, 1845 yılında Boston Okul Komitesi, 1846 yılında da birkaç konuda öğrencilerin başarılarını ölçebilmek amacıyla yapmış olduğu yazılı testler ilk olarak öğrencilerin başarısını objektif olarak değerlendiren çalışma olarak dikkatleri çekmektedir. Yine ABD'de 1800'lü yılların sonlarına doğru reformcu Joseph Rice benzer şekilde birkaç büyük okulun eğitim sistemini ölçmek için ölçüm aracı geliştirmiştir (Worthen, 2004). Bu tür çalışmalar 1900'lü yıllarda başka alanlarda da Cronbach ve arkadaşları tarafından devam ettirilmiştir. 1900'lü yılların başlarında eğitim testleri kullanım alanı açısından büyük bir ivme kazanmıştır. Sosyal araştırmacılar II. Dünya Savaşı boyunca araştırmalarını hükümetlerin programlarını inceleme ve askeri personele yardım etme (kötü propagandaların etkisini azaltmak, askerlerin morallerini yükseltmek, askeri eğitimlerini artırmak vb.) amacıyla gerçekleştirmişlerdir (Worthen, 2004). 1958 yılında Ulusal Savunma Eğitimi (*National Defense Education*) özellikle Matematik ve Fen alanlarında yeni programlar geliştirme projeleri için milyon dolarlarca para ayırmıştır. Davranış ve sosyal bilimler alanlarında yapılan araştırmaların çoğu kavram ve teknikler açısından iyi olmasına karşın okul programlarını değerlendirme çalışmaları için çok uygun değildi.

Cronbach'ın 1963 yılında program değerlendirme çalışmaları için vermiş olduğu yeni direktifler o yıllarda küçük bir etki yaratmasına karşın sonraki yıllarda büyük ilgi çekmiştir (Worthen, 2004). 1965 yılında İlköğretim ve Ortaöğretim Yasası'nın (*Elementary and Secondary Education Act,*) (ESEA) binlerce okul, acenta ve üniversite için hazırlamış olduğu tasarı çağdaş program değerlendirme çalışmalarının ilk örneklerinden biri olmuştur (Worthen, 2004). Açıkça görülüyor ki eğitimde daha çok başarıya ulaşabilmek için yeni değerlendirme yaklaşımlarına, metotlara ve stratejilere ihtiyaç duyulmaktadır. Belki profesyonel konu uzmanları farklı eğitim yöntemleri geliştirir ve uygulayabilirler. 1960 yıllarında başlayan program değerlendirme çalışmalarının devam etmesi için yeni değerlendirme ve geliştirme yaklaşımlarını içeren ve eğitimde program dizaynını ifade edebilen program değerlendirme uzmanları yetiştirilmelidir (Worthen, 2004).

Programların başarısını artırmada eğitim önemli bir yer tutmaktadır. Hazırlanan programları uygulayabilmek için öğretmenler eğitilip, denetlenmelidir (Ornstein, 1999). Aslında öğretmenleri eğitme süreci içerisine okul idaresini ve velileri de katmak gerekmektedir. Programı iyi algılamış, yetkin bir öğretmenin programın öngördüğü uygulamadaki etkinliklerine onay vermeyen, öğretmenin hareket alanlarını kısıtlayan idare ve veliler programın başarı ile uygulanma şansını yok etmektedir.

Program değerlendirme çalışmalarında değerlendirme uzmanının ne tip bilgiler toplamayı planladığı önem taşımaktadır. Mcneil'e (1996) göre toplanacak olan bilgiler şunlar olmalıdır: Amaçlar, stratejiler, planlar, uygulama süreci, sonuç ve etkiler. Değerlendirme sürecinde ise üç aktivite olmalıdır: Bunlar problem üzerine yoğunlaşma, ampirik bilgiler toplama ve analiz etme, bulguları ilgililere iletme sürecidir (Mcneil, 1996).

Sonuca odaklı geleneksel yaklaşımların aksine sürece odaklı olan yeni değerlendirme yaklaşımlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Böylece öğretim süreci içerisinde yapılacak olan değerlendirme çalışmaları ile programın aksayan kısımlarını düzeltme ve geliştirme şansımız artmaktadır. Program geliştirme amacıyla yapılacak olan öğretim programını değerlendirmeye yönelik genel yaklaşımları Erginer (2004) tarafından şu şekilde sınıflandırılmıştır.

Eğitim Programı Tasarısına Bakararak Değerlendirme; düşünülen öğretim programının çağdaş program geliştirme ilkeleriyle ne derece uyumlu olarak hazırladığı konusunda bilgi vermektedir.

Ortama Bakarak Değerlendirme; öğretim uygulamalarının gözlemlenerek betimlenmesi şeklinde yapılmaktadır.

Başarıya Bakarak Değerlendirme; öğretim dönemi sonunda öğrenim düzeyini gösteren verilere bakarak sistem hakkında bir yargıya varılmaktadır.

Erişiyeye Bakarak Değerlendirme; öğrencinin okula başlangıç ve çıkış davranışları arasında ki, hedeflerle tutarlı farkın değerlendirilmesidir.

Öğrenmeye Bakarak Değerlendirme; öğrenme sürecinde elde edilen istenmedik öğrenmelerle, beklenmedik fakat istendik öğrenmeleri içeren öğrenci hakkında yargılara ulaşmamızı sağlayan bir değerlendirmedir.

Ürün ve Yan Ürünlere Bakarak Değerlendirme; erişiyeye ağırlıklı olarak elde edilen sonuçların değerlendirildiği bir yaklaşımdır.

Değerlendirme çalışmalarında asıl amacın izlenen yöntemlerin, kullanılan araçların programın başında belirtilen amaçlara ne derece hizmet ettiğinin belirlenerek süreçte aksayan durumların giderilmesi olmalıdır. Süreç içerisinde yapılacak olan değerlendirme çalışmalarında öğretmenlerin görüşlerine verilecek önemin yanı sıra öğretmenlerde eğitim süreci içerisinde kendi kendilerini ve programı mutlaka eleştirel bir gözle değerlendirmelidirler. Öğretmenlerin yapacakları öz değerlendirme süreci, muhakkak ki programın gelişmesine katkı sağlayacaktır. Eğer bu değerlendirme olmaz ise çalışmaların gelişmesi düşünülemez (Kelly, 2004). Sürekli yenilenen programların başarıyı daha çabuk ve etkili bir şekilde getirmesi de muhtemel görünmektedir.

Kelly'e (2004) göre program değerlendirme çalışması bir eğitim faaliyetinin değerini ve verimliliğini ölçmeye çalışma sürecidir ve bu süreçte aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşabiliriz:

1. Programın gerçekten uygulanıp uygulanmadığını kontrol edebiliriz.
2. "Başarmak istenilen amaçlar gerçekten başarılmış mı?" kontrol edebiliriz.
3. Belli bir proje ya da yaklaşımı alternatif metotlarla, prosedürlerle veya programlarla karşılaştırabiliriz.
4. Programın öğrenciler ve/veya öğretmenler için uygun olup olmadığı kontrol edilebilir.
5. Amaçlarımızı gerçekleştirip gerçekleştirmediğimizi ölçebiliriz (Kelly, 2004 s. 137).

Program değerlendirme sürecinde üç temel değerlendirme biçimi bulunmaktadır (Erginer, 2004):

- **Yansıtıcı Değerlendirme:** Program hedefleri ile kazanımların, konuların ve etkinliklerin hedefleri gerçekleştirme olasılığının irdelendiği bir değerlendirme biçimidir.
- **Biçimlendirici Değerlendirme:** Programın uygulanma sürecinde sistemli bilgiler toplanarak bu bilgilerin programın revizyonunda kullanıldığı bir değerlendirme biçimidir.
- **Toplam Değerlendirme:** Daha önce yapılan değerlendirmeleri de içerisine alacak şekilde durum belirten bir değerlendirme biçimidir.

Kelly'e (2004) göre program değerlendirme sürecinin amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Biçimlendirici (*Formative*) amaç: Öncelikle öğrencilerin başarılarını fark ederek, daha sonra atılacak adımların planlama.
- Tanılayıcı (*Diagnostic*) amaç: Öğrenme zorlukları incelenerek sınıflandırma.
- Düzey belirleyici (*Summative*) amaç: Sistematik yollarla bir öğrencinin genel başarısını kaydetme.
- Değerlendirici (*Evaluative*) amaç: Eğitim hizmetinin bir kısmı değerlendirilebilir.

Biçimlendirici değerlendirme program hakkında dönüt sağlayarak var olan programın geliştirilmesine hizmet etmek amacıyla yapılmaktadır. Bu şekilde yapılan değerlendirme çalışmalarının sonuçları program geliştirme uzmanlarına rehberlik yaparak program hakkında ayrıntılı ve belirli bilgi sunmaktadır. Yapılan bu çalışmada bu açıdan biçimlendirici değerlendirme için yapılan bir çalışma olarak nitelenebilir.

Düzey belirleyici değerlendirme ise eğitimin amaçlarına ne derece ulaşıldığını ortaya koymak için yapılmaktadır. Özetleyici değerlendirme aynı zamanda tamamlanmış bir programın etkisini değerlendirmek için de kullanılabilir. Böylece buradan alınan bilgiler, programa devam edilip edilmemesine karar vermede yardımcı olmaktadır. Bu tür değerlendirme çalışması daha çok birden fazla program arasından seçim yapmak ve uygulamak için kullanılmaktadır (Kelly, 2004 ve Mcneil, 1996).

Tanılayıcı değerlendirme çalışmaları öğretim süreci içerisinde karşılaşılan öğrenme zorluklarını belirleme çalışmalarıyla başlamaktadır. Daha sonra sistematik bir şekilde sınıflandırılan bu zorluklara yönelik uygun çalışmalar yürütülmektedir.

Değerlendirme çalışmaları çok yönlü olarak yürütülmelidir. Çalışmanın içerisine süreçteki öğretmen, öğrenci hatta okul idaresi dâhil edilmeli ve program algıları belirlenmelidir. Okul idaresinin benimsemediği bir programın başarılı olabilmesi ne kadar imkânsızsa yine öğretmen ya da öğrencinin benimsemediği programın başarısı da o ölçüde mümkün görünmemektedir. Ornstein'a (1999) göre geçmişte program ve eğitimle ilgili her önemli karara felsefe girmiştir ve felsefe gelecekte de her önemli kararın temeli olmaya devam edecektir. Programların içindeki hemen hemen her öge felsefe temellidir. Çok az okulda insanlar kendi program anlayışlarını okulun felsefe anlayışı ile test etmektedirler.

Öğretmenlerin gelişimlerini etkili bir şekilde sağlayabilmenin bir yolu da onların uygulamada yaşadıkları sıkıntıları belirleyip bu sıkıntılar doğrultusunda ihtiyaçlarını giderici yöntemler geliştirmekle olacaktır. Öğretmen algılarını ve süreçte yaşadıkları sıkıntıları belirleyebilmek için onlarla buldukları ortamlarda mümkün olduğunca uzun süreli görüşmeler yapmak gerekmektedir. Nitel çalışma yöntemi bu gereksinimi sağlamakta en etkili yöntem olarak düşünülmüştür. Yapılan bu çalışmada nitel araştırma yönteminin seçilme nedenlerini ise şu şekilde sıralamak mümkündür.

- Araştırılan olayın niteliğini ön plana çıkarma amacı,
- Araştırmadan sayısal değerler elde etme değil, sorunu mümkün olduğunca derinlemesine irdeleyerek öğretmen algılarını ortaya çıkarma ve doğal ortama duyarlılık düşüncesi,
- Öğretmenlerin yeni Sosyal Bilgiler programı hakkında düşüncelerini belirlemede ayrıntılı ve derinlemesine veri toplama gereksiniminin ve bunun etkili bir şekilde görüşme yoluyla sağlanabilmesi,
- Katılımcıların program algılarını ve sınıf içi yaşanan sıkıntıları ölçme yerine, olay ve olguların içerisinde gerçekleştiği durumu dikkate alarak açıklama yapma gereksinimi,
- Araştırmacının veri kaynakları (katılımcılar, okul ortamı vb.) ile uzun süreli etkileşimde olması nedeniyle kişisel algılardan kaynaklanabilecek etkileri en aza indirme düşüncesi sayılabilir.

2.2. Yapılandırmacı ve Geleneksel Sınıflar

Yapılandırmacı yaklaşımın okul eğitiminde başarılı olabilmesi için bu öğrenme yaklaşıma uygun sınıf ortamlarına da ihtiyaç vardır. Öğrenenin etkinliklerde zihinsel çaba göstererek etkileşimde bulunması ve olaylara esnek yaklaşması gerekmektedir. Öğrenenin sınıf içinde asıl görevi araştıran, verilen her şeyi doğrudan alan değil, sorgulayan, kısaca bilgiyi kendi yapısına uygun bir şekilde üreten olmalıdır.

Bilginin nasıl öğrenildiği ile ilgili temel yaklaşımlar Sosyal Bilgiler dersini veren öğretmenin sınıf içerisindeki konumunu da etkileyerek köklü değişiklikler yapmıştır. Kendisini sessiz bir şekilde dinleyerek notlar alan öğrenciler karşısında otoriter bir duruma sahip öğretmen yapısından öğrencilerde merak uyandıran, onları yönlendirerek birlikte araştıran, birlikte öğrenen bir öğretmen konumuna değişmiştir. Sınıf içerisinde yapılandırmacı kurama uygun bir şekilde görev yapan öğretmende bulunması gereken temel özellikler (MEB 2006; Güneş, 2007; Gözütok, Akgün, Karacaoğlu, 2005) şu şekilde sıralanabilir.

Sınıf yönetimi yönünden;

1. Sınıfta olumlu ve demokratik bir ortam sağlamak,
2. öğrenenin cesaretle girişimlerde bulunmasını teşvik etmek,
3. öğrenenleri bireysel olarak çok iyi tanıyıp onların ilgisini çekebilecek araç-gereçler kullanmak ve onları motive etmek,
4. öğrenenin araştırma yapmasını, sorgulamasını ve çevresinde olan bitenlere duyarlı olmasını sağlamak,
5. gerçek yaşamla bağlantılı ve öğrenenin üst zihinsel becerileri kullanmasını, problem çözmesini gerektirici etkinlikler düzenlemek,
6. öğrenenlerin düşüncelerini ve kendilerini ifade etmelerine olanak vermek,
7. birlikte öğrenmeyi desteklemek,
8. öğrenenin ön bilgilerini iyi bilerek onları dikkate almak,
9. öğrenenlerin olay ve olgulara tek bir yönden değil farklı bakış açılarıyla bakmalarını sağlamak,
10. etkinliklerde özellikle karşıt görüşlere yer vermek,
11. sınıf içerisinde öğrenenin ezberleyeceği şeyler değil çözümlenmek, tartışmak, paylaşmak gibi üst zihinsel beceriler gerektirici görevler oluşturmak,

12. sınıf etkinliklerine gerçek yaşamla bağlantılı karmaşık düşündüren hatta birbirine zıt durumlar getirmek,
13. öğrenenlerden gelen geribildirimler sonucu ders akışını esnek bir şekilde değiştirebilmek,
14. öğrenenlerin öğrenme stillerini bilerek bu stillere uygun etkinlikler düzenlemek,
15. öğrenenlerin ne bildikleriyle değil nasıl öğrendikleri sorusu ile ilgilenmek
16. bilgi veren değil yönlendiren (rehber) konumunda bulunmak,
17. öğretmeye değil öğrenenin öğrenmesini teşvik edici olmak,
18. konu ile ilgili kendi görüşünü öğrenenleri etkilememek için mümkün olduğunca etkinliklerin sonunda belirtmek sayılabilir.

Değerlendirme yönünden öğretmen;

19. öğrenenleri geleneksel yöntemde olduğu gibi sadece sınav yaparak değil, alternatif ölçme yöntemleri de kullanarak süreç içerisinde değerlendirmek,
20. öğrencilerin birbirlerini değerlendirmelerine yönelik çalışmalar yapmak,
21. öğrenmenin belirli kısa bir süre içerisinde değil süreç içerisinde öğrenileceğini bilmelidir.

Tablo 1: Geleneksel yaklaşım ile Yapılandırmacı Yaklaşımların Karşılaştırılması

Geleneksel Yaklaşım	Yapılandırmacı Yaklaşım
Öğretmen merkezlidir.	Öğrenci merkezlidir.
Bilgi hazır olarak alınır.	Bilgi oluşturulur.
Öğrenme için tekrar gerekir.	Öğrenme için ilişkiler kurabilmek gerekir.
Bilgi neseldir.	Bilgi oluşturulur.
Öğrenme pasif bir alma sürecidir.	Öğrenme aktif bir anlam oluşturma sürecidir.
Öğrenci bilgiyi olduğu gibi kabul eder.	Öğrenci bilgiyi sorgular.
Amaç bilgi yüklemektir.	Amaç bilgiyi kullanma ve üretmedir.
Öğretme ön plandadır.	Öğrenme ön plandadır.
Öğretmen öğrencinin "ne" öğrendiği ile ilgilenir.	Öğretmen öğrencinin "Nasıl?" öğrendiği ile ilgilenir.
Öğrenme pasif bir süreçtir.	Öğrenme aktif bir süreçtir.
Öğretmenin rolü bilgi vermektir.	Öğretmenin rolü rehberlik ve motivasyon sağlamaktır.
Öğrenme uyarıcı-tepki olgusundan ibarettir.	Öğrenme kavramsal yapılar inşa etmektir.

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı İnternet Sitesi (2007) www.meb.gov.tr; 18.03.2007

Yapılandırmacı yaklaşımın avantajlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Öğrenenler aktif olarak derse katıldıklarından dolayı öğrenmeden zevk alırlar.
- Birey bilgiyi kendisi oluşturduğu için öğrenme daha etkili olmaktadır.
- Öğrenenler oluşturdukları bilgileri yeni ortamlara transfer edebilme becerisini geliştirmektedir.
- Öğrenenlerin sosyal ve iletişim becerileri gelişmektedir.
- Öğrenenler değerlendirme sürecine etkin bir şekilde katılabilmektedirler.

Dezavantajlarını ise şu şekilde sıralamak mümkün görünmektedir:

- Etkinliklerde öğrenen aktif olduğu için fiziki yapısı uygun olmayan okullarda başarı şansı düşük görünmektedir.
- Öğrenenin aktif olması sebebi ile öğretene bazı durumlarda otorite kaybına uğramaktadır.
- Öğrenme etkinliklerinin planlanması ve uygulanmasında uygulayıcıya büyük görevler düşmektedir. Uygulayıcıların çok iyi olmadığı durumlarda bu yaklaşımın başarılı olması mümkün görünmemektedir.
- Eğitim sisteminin tüm aşamaları yapılandırmacı kuram ile uyum içerisinde olmalıdır. Değerlendirme sisteminde görülebilecek bir aksaklık uygulayıcının programı içselleştirme sürecini olumsuz yönde etkileyerek uygulamada sorunlara neden olabilmektedir.

Yeni Sosyal Bilgiler programı incelendiğinde geleneksel anlayıştan farklı olarak yapılandırmacı paradigmayı kendisine hedef edindiği anlaşılmaktadır. Geleneksel anlayış ile yapılan eğitim sisteminde öğretmen bilgiyi boş zihinlere veren, öğrenci ise bilgiyi pasif bir şekilde alıp zihnine dolduran konumunda bulunmaktadır. Geleneksel yöntemde öğrenci bilgiyi oluşturmada aktif bir görev almadan, pasif bir şekilde kendisine sunulanları dinleyerek, okuyarak ya da yazarak almaya çalışmaktadır. Geleneksel yöntemin aksine eğitimde yeni paradigma ise bilginin birey tarafından ön öğrenmelerin de etkisi altında etkileşerek olduğu yönündedir. Yapılandırmacılık (*constructivism*) olarak da adlandırılan yeni paradigma öğrenenin bilgiyi kendisinin oluşturduğunu kabul etmektedir. Özden'e (2003) göre yapılandırmacı görüş üretici öğrenme, keşfederek öğrenme ve duruma

bağlı öğrenme gibi teorilerin bir araya gelmesiyle oluşan bir görüştür. Bu açıdan baktığımızda iki anlayış birbirine neredeyse tamamen zıt düşmektedir. Yapılandırmacı yaklaşım geleneksel yöntemin aksine bilginin nesnel değil, kişi tarafından oluşturulduğunu, öğrencinin pasif olarak hazır bir şekilde değil, etkinliklerle aktif katılım sağlayarak yapılandırması gerektiğini savunmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımda bilgi öğrenen için bir amaç değil, her zaman yeni durumlarda kullanabileceği dinamik bir araç konumunda olmalıdır. Bu aracı elde etmenin bireysel farklılıklardan kaynaklanan birçok yolu bulunmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımda, öğretmenlerin öğretim programlarını sabit, değişmeyen, kalıcı yapılar, kendilerini de bilginin yegâne kaynağı olarak görmeleri yerine hem öğretim programlarını hem ders işleme yöntemlerini sürekli analiz etmeleri gerekmektedir (Özden, 2003).

Geleneksel eğitim süreci içinde öğrenenler bilgiyi öğretmen ve kitaplar aracılığıyla almaktadırlar. Özellikle geleneksel yaklaşımda bilginin bir beyinden diğerine olduğu gibi transfer edilebileceği düşünülmektedir. Öğrenenin verilen bilgiyi ezber ve tekrara bağlı olarak olduğu gibi alınabileceğini düşünen bu yaklaşım yapılandırmacı yaklaşım ile taban tabana zıt bir fikri savunmaktadır. Öğrenen asla boş bir zihin yapısı ile öğrenme ortamına gelmemektedir. Öğrenenin öğreneceği her şey önceki öğrenmelerinde ışığı kendi bilişsel yapısı içerisinde sahip olduğu bilgi yumağına eklemeler yaparak kendisi tarafından oluşturulmaktadır.

2.3. Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı

Türkçe yapılan çalışmalara baktığımızda *constructivism* kelimesinin anlamıyla ilgili ortak bir görüşün henüz oluşmamış olduğunu görmekteyiz. Bazı araştırmacılar *constructivism* kelimesine karşılık *oluşturmacılık* (Yanpar, 2001; Yanpar-Şahin 2003; Arslan, 2006) kavramını kullanırken bazıları da *yapılandırmacılık* (Demirel, Taş, Tüfekçi; Yazçayır ve Yurdakul, 2000; Yurdakul, 2004; Koç, 2002) ve hatta *yapısalcılık* (Ergin ve Akpınar, 2003), *yapıcılık* (Alkan, 1995; Deryakulu, 2001), *inşacılık* ve *kurgulamacılık* (Muğaloğlu-Aktürk, 2001) terimlerini kullanmaktadırlar.

Hızlı bir şekilde değişen günümüz dünyasında eğitim sistemleri ve yaklaşımlarının da değişip gelişmesi kaçınılmazdır. Bu gelişim içerisinde yapılandırmacı yaklaşımında çağımız bireylerin sahip olması gereken temel becerileri kazandırmayı amaçladığı görülmektedir. Öz-farkındalığı gelişmiş bireyler

yetiştirmek, yapılandırmacı yaklaşım açısından büyük önem taşımaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımın eğitim sistemimize farkındalık, işbirliği, öğrenilen bilgilerin transfer edilebilmesi, bilginin birey tarafından üretilebilmesi gibi katkılar sağlanması mümkün görünmektedir.

Yapılandırmacı yaklaşımının oluşmasında düşünceleri ve araştırmalarıyla katkıda bulunan birçok araştırmacı ve kuramcı bulunmaktadır. Bunların arasında en önemlileri olarak Jean Piaget, John Dewey, Lev Vygotsky, Jarome Bruner isimleri sayılabilir. Bilgiyi oluşturma kavramıyla birçok bilim insanı ilgilenmiş olmasına rağmen bu kavramın çocuk gelişimine ve sınıf ortamına uygulanabileceğini ilk olarak ortaya koyanlar ise Jean Piaget ve John Dewey olmuştur.

Yapılandırmacı görüşü savunanlar öğrencilerin yeni öğrendikleri bilgiyle, geçmişteki tecrübeleri arasında bağlantı kurmasına önem vermektedirler. Yapılandırmacı görüşe göre bireyler yeni bir bilgi ile karşılaştıkları zaman mevcut ve önceki bilgilerini kullanarak yeni durumu anlamaya çalışmaktadırlar. Eğer biz öğrencilere önceki bilgileriyle yeni fikirler arasında bağlantı kurmayı öğretebilirsek etkili öğretime yardımcı olmuş oluruz. Uluslararası Matematik ve Bilim Çalışmalarındaki Eğilimler (*Trends in International Mathematics and Science Study - TIMMS*) 2003 sınav sonucuna göre Asyalı öğrenciler Amerikalı öğrencilerden daha başarılı olmuşlardır. Bununda nedeni Asyalı öğrencilerin yeni öğrendikleri kavramlarla eski öğrendikleri arasında bağlantı kurmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki öğrenciler sorulan sorulara yüzeysel cevap vermekte ama bu bilgileri gerçek hayatta kullanamamaktadırlar. Bu sonuçlar da öğrencilerin bilgiyi yapılandırmadıklarını sadece ezber düzeyinde öğrendiklerini, özellikle de tarih, fen ve matematik derslerinde temel kavramlar hakkında yanlış bilgi sahibi olduklarını göstermektedir. Öğrenciler bilgiyi yapılandırmadıkları için sadece bazı basit hatırlanması kolay konu ile ilgili ön yargılar geliştirmektedirler. Öğrencilerin araştırması ve kişisel olarak bilgiyi yapılandırabilmeleri için onlara zengin kaynaklar sunulmalıdır. Bu süreçte öğretmenler ilginç görevler veya problemler hazırlayarak rehberlik ve teşvik yoluyla öğrencinin öğrenmesini desteklemelidirler (Henson, 2006).

Von Glassersfeld'e (2005) göre yapılandırmacı yaklaşımla ilgili ilk çalışmalar 60 sene önce Jean Piaget tarafından başlatılmıştır. Piaget'ye göre bilgi dediğimiz şey bizden bağımsız gerçekleşmemektedir. Biz bilgiyi kendimize adapte eder onunla

bütünleşiriz. Bu yaklaşım o ana kadar batıda geçerli olan epistemolojiye meydan okumuştur. Eski çağlardan beri aslında objektif bilgi olmadığını söyleyen kişiler olmuştur. Ama onların bu düşünceleri saçma bulunmuş ve geçersiz sayılmıştır. Piaget'in adaptasyon kavramı bilginin değerini reddetmeden o ana kadarki yaklaşımları sorgulamaya imkân vermektedir. Adaptasyon kavramı içerisinde bireyin çevresiyle uyum içerisinde yaşayabilmesi, karşılaştığı sorunların üstesinden bilgi sayesinde gelebilmesi anlamı çıkarılmaktadır. Piaget adaptasyon kavramını biyolojiden alarak kendi yaklaşımının temel taşı yapmıştır. Piaget'ye göre bilgi gerçekliğin bir kopyası değildir. Bilgi etrafımızdaki şeylerin gerçek bir temsili olarak kabul edilemez. Bilgi kişinin tecrübelerinden faydalanarak yaşadığı yeni durumla ilgili zihinsel ve kendine özgü şemalar çizmesi olarak kabul edilebilir. Biz çevremizde olan tüm olaylarla ilgili algılarımızda sahip olduğumuz ön bilgilerden faydalanmaktayız (Von Glassersfeld, 2005).

Yapılandırmacılık öğrenci merkezli bir yöntemdir. Öğrenciler daha önce bildikleri ile yeni öğrendiklerini kaynaştırarak yeni anlamlar oluştururlar. Yapılandırmacılığın temelleri felsefe, antropoloji ve psikoloji disiplinlerinde atılmıştır. Bu teorinin felsefi temelleri M.Ö. 5. yüzyılda Sokrat'ın sorgulama ve mantıklı düşünmeyi birleştirerek gerçeği sistemli bir şekilde keşfetmeyi bulması ile başlamıştır. Bu yeni metot yapılandırmacılığın problem çözme yönünün geliştirilmesine büyük ölçüde katkıda bulunmuştur (Henson ve Eller, 1999).

Fiziksel çevreyi incelemek veya tecrübe etmek yapılandırmacılığın temel yöntemidir. Yapılandırmacılığın taraftarları şuna inanmaktadır: Biz çevremizi inceledikçe bu incelemeden elde ettiğimiz bilgiyi önceki bilgilerimizle birleştirerek yeni anlamlar oluşturmaktayız. Bir başka deyişle öğrenme sürecinde her öğrenen bilgiyi yaratmaktadır. Yapılandırmacılara göre öğretme eylemi öğrenenlerin bilgiyi yaratmalarına yardımcı olma sürecidir. Yapılandırmacılar, anlamımızı sağlayan şeyin sadece keşfetme olmadığını aynı zamanda bu yeni bilginin öğrenenin önceki tecrübeleriyle etkileşime geçtiğini belirtmektedirler. Yapılandırmacılık yaklaşık 2500 yıl içerisinde geliştirilmiş olan bir öğrenme teorisidir (Henson ve Eller, 1999). Yapılandırmacılığın temel düşüncesi bütün bilgilerin geçici ve akıcı olduğudur. Sahip olduğumuz her bilgi kavrama gücümüzün sınırlarına bağlıdır.

Yapılandırmacılık öncesi ve sonrası düşünceleri okulun amaçları, öğrenme, motivasyon ve program içeriği için bilginin doğası ve organizasyonu konu başlıkları altında aşağıdaki gibi özetleyebiliriz.

Tablo 2: Yapılandırmacılığa Karşı Yapılandırma Öncesi Düşünceler

	Yapılandırmacılık Öncesi Düşünceler	Yapılandırmacılığın Dayandığı Düşünceler
Okulun Amaçları	Okul tüm dünya da çalışabilecek bireyler hazırlamalı Okul yetişkinlerin yaşam kalitesini artırmalı Okul bilgili bireyler yetiştirmeli Öğrenilen bilginin miktarı çok önemli	Okul yaratıcılığı teşvik etmeli Okul şimdiki ve gelecekteki yaşam kalitesini artırmalı Okul daha iyi düşünen insanlar yetiştirmeli Derinliğine anlama çok önemli Öğrenmenin kalitesi öğrenenin yaratıcılık seviyesi ile bağlantılıdır.
Öğrenme	Öğrenmenin kalitesi biriktirilen bilgi miktarına bağlı Öğrenme var olan bilgiyi hatırlamaya yönelik olmalı Öğrenme kalıcı ham bilgiyi sağlamalı Çalışılan konu öğrenme yöntemi üzerinde çok az etkilidir.	Öğrenme yeni anlam yaratma sürecidir. Öğrenme bilgiyi şekillendirme demektir. Başarı bir disiplinin öğrenilmesi ile gerçekleşir. Bu süreçte o disiplinin eşsiz yapısı keşfedilmelidir.
Motivasyon	Rekabet, motivasyonu sağlamada asıl itici güçtür. Bilgi öğrenenle ilişkili değildir. Ödül ve cezalar başlıca motivasyonu sağlama araçlarıdır. İyi öğretmen iyi bir güdeleyicidir. Sınıf içi rekabet önemlidir.	İşbirliği, motivasyonu sağlayan asıl itici güçtür. Öğrenciler kendileri için kişisel değeri olan bilgiyi öğrenirler. Kavramlar arasındaki yeni ilişkileri keşfetmek ve yeni kavramlar geliştirmek motivasyon sağlar. Öğrenme için gerekli olan motivasyon içseldir. Bu nedenle iyi öğretmenler uygun koşullar hazırlayarak öğrencileri öğrenmeye davet etmelidir. Sınıflar arası rekabet önemli
Program içeriği için bilginin doğası ve organizasyonu	İçerik genellikle birbiri ile ilgisiz gibi gözükken bilgi parçacıklarından oluşmaktadır. Bilgi kalıcıdır Kaslar gibi beyin sert egzersizlere ihtiyaç duymaktadır. Eksersiz olmadan Ders kitabı, programı şekillendirmelidir.	İçerik, içerik genellemeleri veya kavramları adı verilen geniş anlamalardan oluşmaktadır. Bilgi geçicidir. Öğrenmeyi basitleştirmek ve hızlandırmak için bilgi organize edilmelidir. Öğrencinin ilgileri, güncel olaylar ve bağlantı kurma kolaylığı programı şekillendirmelidir.

Kaynak: Kenneth T. Henson ve Ben F. Eller “ Educational Psychology for Effective Teaching” 1999

Öğretmenin yapılandırmacılık sonrası öğretimde üstlendiği rol büyük değişikliklere uğramıştır. Bu yeni rollerden birisini, öğrencilere öğrenmeleri gereken bilgileri açık bir şekilde vermeye çalışmaktan çıkılıp öğrenciye rehberlik ederek bilgiyi kendisinin oluşturmasını sağlamak olarak gösterebiliriz. Yapılandırmacılık sonrası öğretmenin öğretim sürecinde görülen bu rol değişiklikleri aşağıdaki tabloda özetlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 3: Yapılandırmacı Dönem ve Öncesi Öğretmenin Rolü

Yapılandırmacılık Öncesi Öğretmenin Rolü	Yapılandırmacılıta Öğretmenin Rolü
Öğretmen; Bilgi sağlar Önemli bilgiyi önceden kendisi bulur Öğrencilere öğrendiklerini hatırlamak için açıklamalar ve örneklerle yardımcı olur Öğrencilerin öğrenmeleri gerekli olan bilgileri açık bir şekilde verir. Öğrencileri sınıf içerisinde sessiz tutar ve görev verir İlgili öğrenci düzeyi için uygun olan tüm bilgileri aktarmaya çalışır Motive etmek için tehditler ve diğer cezaları kullanır Motive etmek için sınıf içi rekabeti kullanır	Öğretmen; Bilgiyi keşfetmek için öğrencileri davet eder Öğrencileri kişisel ilgileri doğrultusunda teşvik eder Bilgiyi keşfetmeleri için öğrencilere yardımcı olur Süreklilik aramaz Makul bir gürültü seviyesi ve aktiflik derecesinde öğrencilerin bilgiyi keşfedebilmeleri için onları destekler Öğrencilere daha az konuyu daha iyi anlamaları için yardımcı olmaya çalışır. Öğrencileri kişisel ilgileri doğrultusunda motive eder Motivasyon aracı olarak sınıflar arası rekabete önem verir

Kaynak: Kenneth T. Henson ve Ben F. Eller “ Educational Psychology for Effective Teaching” 1999

Yapılandırmacı yaklaşımda öğrencinin salt davranışlarında değişiklik yapmaktan çok üst zihinsel becerilerini geliştirmeye ağırlık verilmektedir. Bu amaç doğrultusunda sınıf içinde öğretmekten çok öğrenmeye yönelik etkinlikler yapılmaktadır. Öğrenenin zihin yapısını geliştirmek için düşünme, anlama, sorgulama, ilişkiler kurma, kategorize etme ve sorgulama gibi zihinsel işlemler gerektiren etkinlikler yapılmalıdır (Güneş, 2007). Bunun yapılmaması durumunda bilgilerin kalıcı olmayacağı düşünülmektedir. Bilginin kalıcı hale gelebilmesi için öğretmene yönlendiricilik bağlamında büyük görevler düşmektedir. Öğretmen öğrencilere sorular sorarak öğrencilerin zihninde merak uyandırmalı ve yapılacak olan etkinliklerle sınıf içinde mümkün olduğunca zihinsel etkileşimi desteklemelidir. Güneş'e (2007) göre yapılandırmacı yaklaşımda öğretmenin zihinsel etkileşim sürecini başlatabilmesi için bazı sorulara ağırlık vermesini ön görmektedir.

- Niçin bu süreci izledin? Bu konuda neler biliyorsun? Okuduğun bir bölümü anlamadığında ne yaparsın? Niçin?
- Bu çalışmadan hoşlandın mı? Niçin?
- Daha önce bu yöntemi kullandın mı?
- Bu sorunu çözmenin başka bir yolunu bulabilir misin?
- Bu işlemi yaparken aklında neler kaldı?
- Bu tek doğru çözüm müdür? Daha iyileri olabilir mi?
- Bu etkinlik için daha farklı sorun çözme yolları dener misin?

Düzenlenecek olan etkinliklerin öğrencinin öğrenme sürecine etkin olarak katılımını sağlayacak nitelikte olması gerekmektedir. Etkinlikler düzenlenirken çevresel faktörler ile öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve beklentileri göz önüne alınmalıdır. Etkinliklerde öğrencilerin karşılıklı iletişim kurmaları, birbirlerine sorular sorarak tartışmaları teşvik edilmelidir (Güneş, 2007).

Bilgi pasif bir sürecin ürünü değildir (Noddings, 2007). Eğitimdeki yapılandırmacı yaklaşımın fikir babası Piaget'dir. Piaget'in yapılandırmacı yaklaşımı, zihinsel gelişmenin her aşamasındaki bilişsel davranışların altında yatan zihinsel yapıları belirlemeye çalışmıştır. Piaget'in görüşleri birçok bilim insanı tarafından kullanılarak öğrencinin öğrenme sürecinde aktif olması gerektiği görüşü ağırlık kazanmıştır. Yapılandırmacı öğretmenler sınıf içerisinde konuşarak bilgi aktaran konumundan öğrenciyi teşvik ederek destekleyen, öğrenme ortamlarını düzenleyen bir konuma gelmişlerdir. Öğretmenler bunu yaparken öğrencinin nasıl düşündüğünü ve kendi öğrenmelerini nasıl düzenlediğini bilmek zorundadır. Öğretmenler sınıf içerisinde öğrencilerin ilk olarak nasıl düşündüklerini bilmek istemektedirler. Aynı zamanda öğretmen öğrenenlerin sorun çözme yöntemlerini sorgulamalıdır (Noddings, 2007).

Piaget'nin çalışmaları daha çok bireyin gelişmesi ile ilgili olarak yapılmış iken onun bu çalışmaları daha sonra eğitime uyarlanmıştır. Buna karşın Dewey'in çalışmaları tamamen bireyin eğitime yönelik olarak gerçekleşmiştir (Noddings, 2007).

Airasian ve Walsh'a (1997) göre yapılandırmacılık öğretim modelinden çok öğrencinin bilgiyi nasıl yapılandığına ilişkin bir teoridir. Bu bağlamda yapılandırmacılık modeline göre hazırlanmış Sosyal Bilgiler programı ders etkinliklerinde mümkün olduğunca fazla öğretim teknikleri yer almalıdır. Yapılandırmacılık hakkındaki öğretmen bilgi düzeyleri belirlenerek gerekli öğretmen bilgilendirme sistemleri devreye sokulmalı, ayrıca yapılandırmacı öğretimde olması gerekli özellikler hizmet içi eğitimlerle öğretmenlere kazandırılmalıdır. Yapılandırmacı yaklaşımın gelişmiş ülkelerin programlarında da (özellikle İskandinav ülkelerinin ders etkinliklerinde) yer aldığı görülmektedir. Bu ülkeler ders etkinliklerini yapılandırmacı yaklaşıma uygun bir şekilde mümkün olduğunca fazla teknik ve yöntem kullanarak işlemektedirler. Yapılandırmacı öğretmenler öğrencilerinin hazır bulunuşluk düzeylerini çok iyi bilmeli ve ders etkinliklerini bu düzeylere uygun şekilde düzenlemelidirler. Konu hakkında ön bilgilere sahip

olmayan öğrencilerin edinecekleri yeni bilgiyi yapılandırmalarından söz etmek çok zor görünmektedir.

Öğrenme sürecini bireylerin anlamlar oluşturma çabası olarak yorumlayan bilim insanlarının (Nodding, 2007; Güneş, 2007; Henson, 2006; Henson ve Eller, 1999) yapılandırmacı yönetime göre öğrenme ilkelerini şu şekilde özetleyebiliriz.

- Öğrenme etkin bir süreçtir ve öğrenciler duyuşal girdiyi anlam oluşturmak için kullanmaktadır. Bu ilkenin daha açık ifade edilmiş şeklini etkin öğrenenin bir şey yapması gerektiği düşüncesini vurgulaması olarak ifade edebiliriz. Öğrenmeyi dış dünya da var olan bilgiyi pasif olarak kabul ediş değil, öğrenenin dünyayla etkileşime geçmesi ve kendisinin bilgi yumağına yeni yapılar eklemesi olarak açıklayabiliriz.
- İnsanlar, öğrenirken öğrenmeyi de öğrenmektedirler. Öğrenme hem anlamın oluşturulmasından, hem de anlamlar dizgesi oluşturulmasından meydana gelmektedir. Oluşturduğumuz her anlam, benzer örneğe uyacak diğer olguları da daha iyi anlamamızı sağlamaktadır.
- Anlam oluşturma etkinliği zihinsel olup bireyin zihninde gerçekleşmektedir. Fiziksel etkinlikler özellikle çocuklar için öğrenmede gerekli olabilir, ancak yeterli olmadığı düşünülmektedir. Öğrenenlere zihinsel becerilerini de harekete geçirecek etkinlikler gerekmektedir. Dewey bunu yansıtmacı (reflektif) etkinlik ismi ile açıklamıştır.
- Öğrenme dili içermekte, dil ise öğrenmeyi büyük ölçüde etkilemektedir. Araştırmacılar, insanların öğrenirken kendi kendilerine konuştuğunu vurgulamışlardır. Vygotsky'ye göre dil ve öğrenme ayrılmaz bir şekilde birbirine bağılı bulunmaktadır.
- Öğrenme toplumsal bir etkinlik sonucu gerçekleşmektedir. Bizim öğrenmemiz çok yakın bir şekilde diğer insanlarla, öğretmenlerimizle, arkadaşlarımızla, ailemizle ve tanıdıklarımızla ilişkili bir şekilde gerçekleşmektedir. Dewey'in vurguladığı gibi: "Geleneksel eğitim öğrenciyi bütün toplumsal etkileşimden yalıtmaya ve eğitimi öğrenci ile öğrenilmesi amaçlanan materyalin birebir ilişkisi olarak görmeye yöneliktir. Buna karşılık olarak, gelişimci eğitim öğrenmenin toplumsal

tarafını kabul etmekte ve konuşmayı, diğerleriyle etkileşimi ve bilginin uygulanmasını öğrenmenin bir parçası olarak kullanmaktadır.

- Öğrenme bağlamsaldır: Bizler gerçeklikleri ve kuramları hayatımızdan ayrı, zihnimizin soyut bir yerinde öğrenmemekteyiz. Korkularımıza, önyargularımıza, inandıklarımıza ve bildiklerimize, başka bir anlatımla ön bilgi ve deneyimlerimize göre öğrenmekteyiz. Öğrenme etkin ve toplumsal bir kavram olmakla birlikte, hayatla öğrenmeyi birbirinden ayırmak mümkün görünmemektedir.
- Öğrenmek için bilgiye gereksinim bulunmaktadır. Üzerine inşa edebileceğimiz daha önceden oluşturulmuş bir bilgi olmadan yeni bilgiyi özümsemek olası olmayabilir. Öğrendikçe daha da fazla öğrenebilmekteyiz. Bu yüzden, öğretme ile ilgili her eylem öğrencinin ön bilgisini ve deneyimini temel alma yönünde gerçekleşmelidir.
- Öğrenmek için zamana gereksinim bulunmakta, öğrenme anlık olarak gerçekleşmemektedir. İyi öğrenmek için düşüncelerimizi tekrar tekrar gözden geçirmeli, denemeli, onlarla oynamalı ve kullanmalıyız diye düşünülmektedir. Öğrendiğimiz herhangi bir bilgiye irdelersek onun tekrarlar sonucu düşüncenin ürünü olduğunu anlayabiliriz.
- Güdüleme öğrenmede anahtar kavramlardan biri olarak kabul edilmektedir. Güdüleme öğrenmeye yardımcı olmakla kalmamakta aynı zamanda öğrenmek içinde temel sayılabilmektedir. Nedenini bilmeden öğrendiğimiz bilgiyi kullanıma geçiremeyebiliriz.

Bilgi oluşturma eylemi çevreden ve öteki öznelerin varlığından bağımsız meydana gelmemektedir. Bilgi üretme sürecinde diğer birey ve nesnelere etkileşim büyük önem taşımaktadır. Böylece bilgiyi oluşturma süreci içerisinde öznellik olduğu kadar birliktelik, paylaşımcılık ve toplumsallık kavramları da bulunmaktadır. Bu yaklaşımda bilginin öğrenilmesi ve içselleştirilmesi; gerçek deneyimler sonucunda eski bilgide yapılan değişiklikler ya da var olan eski bilginin üzerine yeni bilgi ve anlayışların eklenmesi şeklinde gerçekleşmektedir.

Tolman'a göre birey çevresinde ne varsa onu öğrenmekte ve zihinsel süreçler davranışın dinamik yönünü oluşturmaktadır (Coşkun, 2005). Organizmanın içsel olarak bazı beklentileri mevcuttur. Herhangi bir uyarıcı bu beklentileri ya da

amaçları karşıladığında birey uyarıcı ile etkileşim sürecine girerek kendi zihinsel haritasında değişiklikler yapmakta ve böylece öğrenmeyi gerçekleştirmektedir.

Yapılandırıcılık öğrenene bir şey öğretmekten çok öğrenme yöntemlerini gösteren bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Bu öğrenme yaklaşımının amacını kalıcı, etkili, gerekli durumlarda öğrenenin bilgiyi kullanmasına yardımcı olacak şekilde bireyin bilgiyi kendi bilişsel yapısında oluşturması olarak özetleyebiliriz. Bilgi, bireyin kendisi tarafından ön öğrenmelere de bağlı olarak oluşturulmaktadır. Yapılandırıcı yaklaşımda bilgi kesin ve mutlak değil, duruma göre değişik form ve yapılar dönüşürülebilir. Bu yaklaşım olay ve olgulara tek yönlü bakış açısı ile bakmaktan ziyade çok yönlü bakış açısı ile bakmak gerektiğini savunmaktadır.

Yapılandırıcı yaklaşıma göre öğrenenlerin öz-farkındalığı etkinliklerle desteklenmeli ve geliştirilmelidir. Sınıf içi uygulamalar muhakkak sınıf dışı etkinliklerle desteklenmeli, mümkün olduğunca öğrenenlerin bu sürece aktif olarak katılmaları sağlanmalıdır. Bu şekilde demokratik ve çoğulcu bir eğitim de sağlanmış olmaktadır. Eğitim sürecinin öğrenenin öğrendiklerini sorgulamasını destekler nitelikte olması da öğrenmenin kalıcılığını desteklemektedir.

Yapılandırıcılık yaklaşımın temeli öğrenenlerin kendi bilgilerini kendilerinin oluşturdukları, öğrenenlerin bilişsel yapılarının öğrenme sürecini etkilediği, ön öğrenmelerin öğrenmeyi kolaylaştırdığı ve etkileşimlerle öğrenmenin kalıcı olmasının sağlandığı ilkelerine dayanmaktadır.

Tarih boyunca her dönemin ihtiyacına uygun insan tipi ve özellikleri farklı olmuştur. İnsanlara dönemin gerektirdiği özellikleri kazandırma yolu ise hep eğitimden geçmiştir. İçerisinde bulunduğumuz çağda nitelikli, bilişsel ve duyuşsal yönleri gelişmiş bireyler yetiştirme görevinin önemli bir bölümü Sosyal Bilgiler dersine düşmektedir. Sosyal etkileşimde gerektiren yapılandırıcı yaklaşım, öğrenenlerin bilişsel ve duyuşsal alanda öğrenmelerine olumlu katkılar sağladığı çalışmalar sonucu ortaya konmuştur.

Yapılandırıcı öğrenme yaklaşımı son yıllarda eğitim sistemlerinde yer bulan bir teknik olarak karşımıza çıkmaktadır. Yukarıda farklı araştırmacıların yaptığı farklı yapılandırıcılık tanımlarına karşılık bu yaklaşım araştırmacı tarafından şöyle tanımlanmaktadır: Tıpa tıp birbirine benzemeyen zihinsel yapı olarak sahip olan bireylerin ön öğrenmeleri de birbirinden farklı olabilmektedir. Yapılandırıcılık; farklı zihinsel yapılar sahip bireylerin aynı uyarıcıyı birbirinden

farklı olabilecek şekilde kendi biliş yapılarıyla uyumlu hale dönüştürmeleri olarak algılanmaktadır. Bu yaklaşımın temelinde öğrenenlerin bilgiyi daha önceki ön öğrenmelerinde etkisine bağlı olarak etkileşim sonucu kendilerinin yarattıkları fikri bulunmaktadır.

Yapılandırmacı yaklaşım kendi içerisinde üç kısımda ele alınabilir.

1. Bilişsel Yapılandırmacılık
2. Sosyal Yapılandırmacılık
3. Radikal Yapılandırmacılık

2.3.1. Bilişsel Yapılandırmacılık

Bu yapılandırmacılık şeklinde bilgi ve bilgi oluşumunun açıklanmasında Piaget'in görüşleri temel alınmaktadır. Piaget'ye (1976) göre birey değişik durumlara uyum sağlamada çevresiyle etkileşim yolunu seçmektedir. Çevreyle uyum sürecinde birey özümleme ve düzenleme kavramlarını ön plana çıkarmaktadır. Özümleme bireyin ilk kez karşılaştığı durum ve olayları var olan zihinsel yapısı içerisindeki bilgi yumağına ekleme yapması olarak açıklanabilmektedir. Düzenleme ise yine bireyin etkileşim sonucu zihninde daha önce olmayan yeni zihinsel haritalar yaratması ya da daha önce olan zihinsel haritaların sınırlarını değiştirmesi olarak tanımlanabilmektedir. Birey yeni durumlar karşısında sürekli olarak denge sağlama çabası içerisindeki. Özümleme ve düzenlemenin etkileşimi sonucu bireyin sağlamaya çalıştığı denge ortaya çıkmaktadır.

Piaget'nin yapılandırmacılık ile ilgili düşünceleri çocukların yaşa bağlı olarak gerçekleştirdikleri ruhsal gelişimleri ile ilgili görüşlerine dayanmaktadır. Çocuk büyüdükçe çevresiyle etkileşim kurma yöntemleri de giderek değişiklikler göstermektedir. Piaget'ye göre bireyin çevreyle etkileşim kurma sürecinde mutlaka bilişsel yapısında da değişim olmak zorundadır (Hergenhahn, 1993). Eğitimde başarılı olabilmek için öğretmenler çocuk zihninin gelişim aşamalarını bilmeli ve bu düzeye uygun etkinlikler yaptırmalıdır. Piaget çocuğun çevrenin neden olduğu sorunları çözmekle ilgilendiğini, dünyayla sürekli etkileşim içinde bulunduğunu ve öğrenmenin de bu sorun çözme işleminden kaynaklandığını düşünmektedir. Piaget etkinlikler sonucu elde edilen bilginin ne taklit edilerek elde edildiğini ne de doğuştan geldiğini belirtmiştir. Bilgi çocuk tarafından etkin bir şekilde belli bir süreç içerisinde oluşturulmaktadır. Bu açıdan bakınca bilişsel gelişim, çevreyi özümsemek

ya da çevreye uyum sağlamayı gerektiren sürekli bir çabanın ürünü olarak tanımlanabilmektedir.

Çocuğun düşünme becerisi bilgisinin ve zihni becerisinin artmasıyla gelişmektedir. Dolayısıyla bireyin yeni bilgiyi sahip olduğu önceki bilgilerle etkileşim kurarak oluşturduğu düşünülmektedir. Gelişen zihin sürekli bir denge (*equilibrium*) sürecindedir. Zihnin dengelenmesi için önceden bilinen bilgi ile deneyim sürecinde karşılaşılan yeni bilginin özümsemesi veya uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Bu durum bilişsel uyum sürecini oluşturmaktadır. Çocuk etkin bir öğrenen ve düşündürür, bilgisini nesnelere ve düşüncelerle etkileşim içinde oluşturur, sürekli soru sorar ve bilmek ister. Çocuğun çok erken yaşlarda bile belirli amaçları bulunmakta ve bu amaçları gerçekleştirme doğrultusunda hareket etmektedir. Anlaşıldığı gibi Piaget bireyin bilişsel gelişimiyle çevresini ilişkilendirmiş, dahası bilginin bu ilişkiden doğduğunu ve bireyin kendisi tarafından bilinçli ve etkin bir şekilde oluşturduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, onun görüşleri yapılandırmacı yaklaşımı oluşturmuş ve gelişimine hizmet etmiştir (Hergenhahn, 1993).

2.3.2. Sosyal Yapılandırmacılık

Sosyal yapılandırmacılık yaklaşımını benimseyen araştırmacılar görüşlerini Vygotsky'nin fikirlerini temel alarak açıklamaktadırlar. Öğrenenler arasında gerçekleşen sosyal etkileşimler sonucu belli bir problem durumu hakkında birbirinden farklı bakış açıları ortaya çıkmaktadır. Böylesi bir durumda ise öğrenenler problemi çözebilmek için gruplar oluşturmaktadırlar. Bu sosyal grup içerisinde öğrenenler grup sorumluluğu almakta, sosyal iletişim becerileri gelişmekte ve farklı görüşlere saygı duymaktadırlar.

Piaget'yi eleştiren birçok bilim insanı onun çalışmalarının daha çok çocuk ile obje arasındaki etkileşim üzerinde yoğunlaştığını ifade etmektedirler. Buna karşın öğrenmede sosyal iletişimin üzerinde durmak gerektiğini savunmuşlardır. Bireyin obje ile iletişiminden ziyade bireyler arası iletişimin önemli olduğuna inanmaktadırlar. Biz başkaları ile iletişim sonucu şu soruları kendimize sormayı öğrenmekteyiz: Ben bu sonuca nasıl ulaştım? Bu sonuç işe yarıyor mu? Bu sonuç yararlı mı? Bu sonuçtan nasıl emin olabilirim? Bu sonucu başkalarına nasıl açıklayabilirim? Piaget'yi eleştiren kuramcılar daha çok Vygotsky üzerinde durmaktadırlar. Vygotsky bir diğer önemli yapılandırmacı kuramcılardan

sayılmaktadır. Vygotsky öğrenmenin daha çok sosyal yönü üzerinde durarak çocuğun sosyalleşerek geliştirdiği bilişsel yapıyı incelemiş, çocukların kendi kavramlarını kendilerinin oluşturduğunu düşünerek yapılandırmacı yaklaşımı desteklemiştir (Noddings, 2007). Birlikte çalışmak öğrencilere diğer öğrencilerin bakış açılarını, farklı yorumlarını ve çözüm yollarını görme ve tanıma şansı verir. Öğrenciler birlikte çalışarak birbirlerine güvenme, destek olma, yardım etme, iletişim kurma, sorun çözme, öğrendiklerini yaşam becerilerine dönüştürme, uyumlu olma ve kendine güven duygularını geliştirir bu şekilde de çağdaş değerlere sahip olabilirler.

2.3.3. Radikal Yapılandırmacılık

Bu yapılandırmacılık şeklinde bilinen her şey birey tarafından üretilmektedir. Bilgi keşfedilmekten ziyade yaratılmaktadır. Yaşantılar sonucu oluşturduğumuz ürünler bizim için gerçek anlam ifade etmektedirler (Terhart, 2003). Farklı bilişsel yapı ve ön öğrenmelerle okula gelen öğrencilerin oluşturdukları bilgilerinde birbirinden farklı ve bu yapılarla uyumlu olması doğal olarak görülmektedir. Ön öğrenmelere bağlı olarak şekillenen yeni öğrenmeler kendisine bilişsel yapı içerisinde bir yer bulmaktadır.

Aynı sınıf ortamında bulunan bireyler bile birbirinden farklı sosyal geçmiş yaşantılara sahip olmaları nedeniyle birbirine benzemeyen yaşantılar geçirebilmektedirler. Bu yaşantıların etkisiyle ön öğrenmelerle uyumlu ve birey tarafından oluşturulan bilginin daha kalıcı olduğu düşünülmektedir.

Christianson ve Fisher (1999), üç farklı üniversitedeki üç farklı biyoloji sınıfında anlamlı öğrenme yönünden bir araştırma yapmışlardır. Seçilen sınıfların ikisinde geleneksel yöntem diğerinde ise yapılandırmacı yaklaşım uygulanmıştır. Grupların son test puanları arasında yapılandırmacı grup lehine anlamlı bir fark bulunurken ilk iki grup arasında ise anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yapılandırmacı grupta bulunanlar bilgiyi derinlemesine incelemiş ve anlamlı olarak öğrenmişlerdir.

Lord (1999), Çevre Bilimi dersinde yapılandırmacı yaklaşım ile geleneksel yaklaşımı karşılaştıran bir araştırma yapmıştır. Yapılandırmacı yaklaşımın uygulandığı deney grubu öğrencileri, geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı bulunmuşlardır. Ayrıca yapılandırmacı grup öğrencileri dersi daha zevkli ve bilgi verici bulmuşlardır.

Demirel ve diğerleri tarafından (2000) ilköğretim 7. sınıfında İnsan Hakları ve Vatandaşlık dersinde yapılandırmacı yaklaşımın öğrenme sürecindeki etkisi

araştırılmıştır. Araştırmada yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının uygulandığı grubun erişilerinde geleneksel yaklaşıma göre anlamlı bir yükselmenin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılandırmacı yaklaşım geleneksel yaklaşıma göre öğrencilerin derse olan tutumlarını olumlu yönde etkilemiştir. Öğrencilerin sorumluluk duygularının geliştiği, grup çalışmalarından zevk aldıkları, derse ilgi duydukları, kendilerini değerli hissederek güven duygularının da geliştiği ortaya çıkarılmıştır (Arslan ve Yanpar 2006).

Yanpar (2001), yapılandırmacı yaklaşımın Sosyal Bilgiler Dersinde bilişsel ve duyuşsal öğrenmeye etkisini araştırmıştır. Yapılan bu araştırma hem özel okulda hem de devlet okulunda yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda hem devlet okulu hem de özel okulda deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Duyuşsal yönden devlet okulu öğrencilerinde deney grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur (Arslan ve Yanpar 2006).

Koç (2002) yaptığı araştırmasında yapılandırmacı öğrenmenin duyuşsal ve bilişsel öğrenme ürünleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmada yapılandırmacı öğrenme sınıfı ortamındaki öğrencilerin dersten zevk alarak derse istekle katıldıkları, kendilerine güvendikleri, işbirliği içerisinde çalışarak diğer arkadaşlarını dinleyip fikirlerine saygı duydukları sonuçlarına ulaşılmıştır. Yapılandırmacı ve geleneksel öğrenme sınıflarında bulunan öğrencilerin üst düzey öğrenme erişi ve kalıcılık puanları ile problem çözme becerisi erişi puanları arasında yapılandırmacı sınıflar lehine anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür (Arslan ve Yanpar 2006).

Arslan ve Yanpar (2006) tarafından nitel olarak yapılan bir araştırmada yapılandırmacı ve işbirliğine dayalı öğrenmenin Sosyal Bilgiler dersinde kullanımının öğrencilerin üzerindeki etkisini ortaya çıkarabilme ve ekonomik olarak çok iyi durumda olmayan okullarda da bu yaklaşımın kullanılabileceğini ortaya koyma amacı güdülmüştür. Araştırma sonucunda yapılandırmacı ve işbirliği öğrenme yöntemine dayalı modelin kullanıldığı deney grubu öğrencilerinin ders başarılarının arttığı görülmüştür. Bununla birlikte öğrenciler derse karşı olumlu tutum geliştirmişlerdir. Ayrıca yapılandırmacı ve işbirliğine dayalı öğrenmenin Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin başarısını artırmada geleneksel yöntemle göre daha etkili olduğu belirlenmiştir.

2.2. Alanla İlgili Araştırmalar

Hazırlanan programların istenen başarıya erişebilmesi bazı şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Programın başarısını etkileyen bu faktörler arasında programın uygulanma ortamını, uygulayıcının program algısı ve yeterlilik düzeyi ile programın uygulanacağı grubun özellikleri şeklinde sıralanabilir. Öğrencinin programın istediği istedik davranışları gösterebilmesi için öğrencide öğrenmeye hazır olma isteğinin bulunması gerekmektedir. Öğrenmeye hazır olma isteği ise bireyden bireye farklılıklar göstermekle birlikte öğrencinin ön yaşantıları, ilgi ve yetenekleri, alışkanlıkları ve tutumlarına bağlı olduğu söylenebilir.

Güven ve İşcan (2006), “Yeni İlköğretim Programlarının Basına Yansımaları” konulu araştırmalarında programı basının halka tanıtmasında yalnız tanıtma ve bilgilendirme konusunda görevini yerine getirdiği ama yeni programın teknik boyutunun tartışıldığı, kavramların çözümlendiği yazılara ise pek fazla rastlanılmadığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Tay ve Akyürek-Tay (2006), ilköğretim 5. sınıf öğrencileri üzerinde “Öğrencilerin yaşadıkları yer ile Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutum düzeyleri arasında fark var mıdır?” sorusu incelenmiştir. Yaşanılan yer ile derse karşı tutum arasında anlamlı ilişki tespit edilerek araştırma sonucunda yerleşim yeri il olan öğrencilerin tutum puanlarının köyde oturan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Programı teknolojik alt yapı açısından inceleyen İskender ve Altunay Şam (2006) “İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi Açısından Olması Gereken Donanım ve İnsan Kaynakları” adlı bir araştırma yapmışlardır. İl Milli Eğitim müfettişlerine yöneltilen “İlköğretim okullarına Sosyal Bilgiler öğretimi açısından olması gereken donanım ve insan kaynakları neler olmalıdır?” açık uçlu sorusuna verilen cevaplar incelenmiştir. Öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerde bilişim teknolojilerinden faydalanmak istemelerine rağmen birçok okulun istenilen ölçüde bu olanaklara sahip olmadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bununla birlikte Sosyal Bilgiler zümre başkanı ve bu ders öğretmenlerinin kontrolü altında okulda bulunan ve bu ders etkinliklerinde kullanılan tüm harita, kitap, ansiklopedi, ders kitapları ile görsel ve işitsel kaynakların (CD, bilgisayar, TV, tepegöz vb.) özel bir laboratuarda toplanmaları gerektiğini düşünmüşlerdir. İl Milli Eğitim müfettişlerinin en çok üzerinde durduğu konuların başında (n:28, %93.33) dersi akıcı ve ilgi çekici hale getirmek için teknolojik araç gereç kullanılmalı, (n:23, %76.66) okullarda Sosyal

Bilgiler laboratuvarı oluşturulmalı ve (f:18, %60) öğretimde gezi gözleme yer verilmeli cevapları yer almıştır.

Aynı şekilde İlköğretim okul müdürlerinin en çok üzerinde durduğu konuların başında (n:239, %97.95) dersi akıcı ve ilgi çekici hale getirmek için teknolojik araç gereç kullanılmalı konusu yer almaktadır. Araştırmaya katılanların (n:221, %90.57) büyük bir bölümü okullarda Sosyal Bilgiler laboratuvarı ve zengin bir kütüphane oluşturulmalı görüşünü paylaşırken diğer bir grup (n:172, %70.49) çevredeki tarih, kültürel ve turistik yerler gezilip incelenmeli, öğretimde gezi gözleme yer verilmeli fikrini savunmuşlardır.

Programların uygulanmasında öğretmenlerin önemli bir konuma sahip oldukları bilinmektedir. Esen'in (2005) Sosyal Bilgiler dersi öğretmenleri üzerine "Öğretmenlerin toplumsal/mesleki kimliklerine ve rollerine ilişkin değerlendirmeleri" konulu araştırmasında çıkan sonuçlardan biride öğretmenlerin sınıf içerisinde yaşadıkları sorunların birbirine çok benzediğini ama öğretmenlerin bu sorunları çözme stratejilerinin birbirinden çok farklı olduğudur. Sınıf ortamında yaşanan bu sorunların başında öğrencilerin derse olan ilgisizlik ve etkinliklerde oluşan gürültü yer almıştır. Görülen bu sorunlardan çıkarılan sonuç ders öğretmeninin sınıfın tümüne hakim olamadığı yönünde olmuştur.

Canerik'in (2005) "Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretimi" üzerine yapmış olduğu araştırmada yeni programı eski programlarla ile kıyaslamıştır. 1962 ilkokul program taslağınının 470.250 öğrenciyi alacak şekilde deneme amacıyla altı öğretim yılı süresince uygulanmış olmasına karşılık yeni programın 84.431 öğrenciyi içerisine alacak şekilde sadece bir yıl denendikten sonra uygulamaya geçildiğine dikkatleri çekmiştir. Araştırmada mevcut yeni 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler programında Atatürkçülık konularına yer verilmediği, ulusal temaların korunmayarak aksine ekonomi bilincin ortadan kaldırılarak süpermarketlerin sınıf içerisine sokulduğu, ülke genelinde materyallerin yeni program için yeterli olmadığı ve yabancı vakıfların programın hazırlık sürecine dahil edildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Özden'in (2005) "2004 Yeni Hayat Bilgisi Programının, Öğretmen Görüşleri Esas Alınarak Değerlendirilmesi" konu araştırmasında öğretmenlerin uygulamada en zorlandıkları kısmın ölçme değerlendirme olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca süreç değerlendirmeye yönelik olarak hazırlanan ölçeklerin çok fazla zaman alması öğretmenleri olumsuz yönde etkilemiştir.

MEB'e bağılı Eğitimi, Araştırma ve Geliştirme Dairesi (EARGED, 2005) Başkanlığınca 9 ilde (Ankara, Bolu, Diyarbakır, Hatay, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Samsun ve Van), 120 okulda, 1707 öğretmenle 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler programını değerlendirme çalışması yapılmıştır. Temel eğitime destek programı çerçevesinde hazırlanan ilköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları ile ilgili birinci değerlendirme raporunda pilot okul öğretmenleri;

- Programı açıklık ve anlaşılabilirlik bakımından değerlendiren öğretmenler ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin yetersiz,
- “Uyguladığınız öğretim tekniklerini geliştirmek için öğrenme ihtiyacı duyduğunuz konular nelerdir?” açık uçlu sorusuna verilen yanıtlarda, kazanımları gerçekleştirecek etkinliklerin tasarımı, araç gereç yapımı ve kullanımı, dersle ilgili özel öğretim teknikleri, yaratıcı dramadan yararlanma yolları, ölçme araç veya yöntemleri, öğrenci başarısını değerlendirme yaklaşımları, yeni öğretim programları hakkında daha fazla bilgi gibi alanlarda öğrenme ihtiyacı olduğunu belirtmişlerdir.

Ayrıca Eğitim Programları ve Öğretim Alanı Profesörler kurulunun Eskişehir'de (2005) ilköğretim 1-5. sınıflar öğretim programlarını değerlendirme toplantısı sonuç bildirgesinde şu hususlara dikkatler çekilmiştir;

- Yeni İlköğretim Programı'nın hazırlanmasında ülkemizdeki bilim insanları ve ilgililerin değerlendirmelerinin ön plana alınmadığı gözlemlenmiştir.
- Yeni ilköğretim programı hazırlanırken önceki program geliştirme çalışmaları göz ardı edilmiştir.
- Yeni ilköğretim programının hazırlanmasında, önceki programın değerlendirilmesine dayalı bilimsel dönütlerden yararlanılmamıştır.
- Yeni ilköğretim programının tek bir eğitim yaklaşımına dayandırılması doğru değildir.
- Yeni ilköğretim programının hazırlanmasında, ilköğretim basamağında uygulanmakta olan programların geliştirilmesi yerine, baksın ülkelere uygulanan programların uyarlanması yoluna gidilmiştir.

- Yeni ilköğretim programının hazırlanmasının kısa bir zaman dilimine sığdırılması, program geliştirme çalışmalarının bir sistem bütünlüğü içinde ele alınmasını engellemiştir.
- Yeni ilköğretim programının deneme uygulaması zaman ve kapsam yönünden yetersiz kalmış ve tarafsız bir değerlendirmesi yapılmamıştır.
- Yeni ilköğretim programının uygulanması öncesinde öğretmenler yeterli düzeyde hizmetiçi eğitimden geçirilmemiştir.
- Yeni ilköğretim programının geliştirilmesinde ve uygulanmasında karşılaşılan eksikliklerin ve sorunların giderilmesi için program geliştirme sürecinin ilkeleri doğrultusunda ilgili uzmanların katılımıyla gerekli önlemlerin alınması zorunludur.

Yeni program vizyon boyutu ile değerlendirilecek olursa; bu programın temelde konu ya da davranış kazandırmaktan çok çağdaş eğitim sistemlerinin ve yapılandırmacı yaklaşımın öngördüğü üst düzey düşünme becerilerini, değerleri ve tutumları kazandırmayı hedeflediği görülmektedir (Acat ve Ekinci, 2005). Toplumsal yaşantının küçük bir maketi olarak da kabul edebileceğimiz okul öğrenmelerinde özellikle Sosyal Bilgiler dersinde, kritik davranışları kazandırabilmenin en etkili yolu öğrencinin etkileşim sürecinden geçmesini sağlamak olacaktır. Bugün artık bireyin yeni bir davranış edinebilmesi için çevrenin bazı öğeleriyle belli bir takım etkileşimlerde bulunması gerektiği yaygın bir şekilde kabul edilmektedir (Özçelik, 1998).

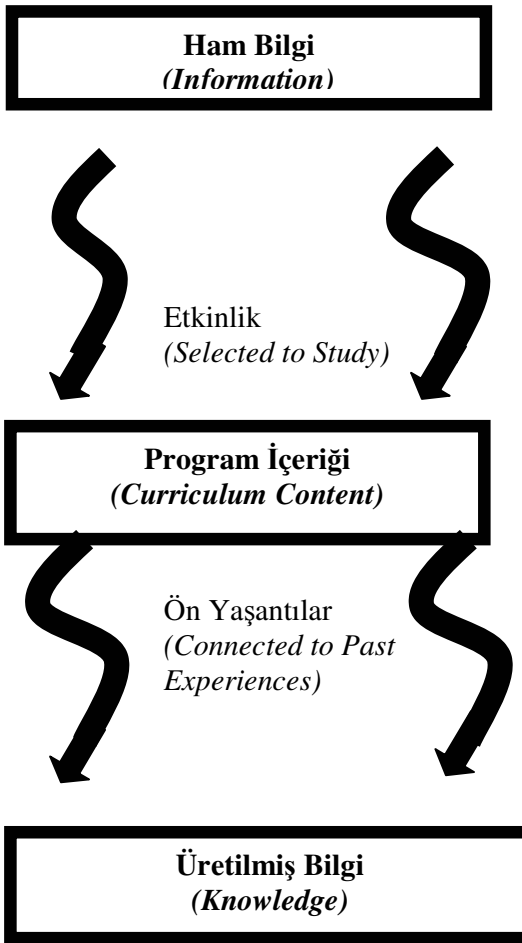
Sosyal duyarlılığın gelişmesi için, öğrenenlere kendisi ile barışık, çağdaş değerlerin (hoşgörü, görev sorumluluğu, adil olma, anlayışlılık, kendini geliştirme, değişen evrensel değerleri kabul edebilme, insan haklarına saygılı, toplumun sorunlarına karşı duyarlı olma, vb.) kazandırılması gerekmektedir.

Henson'a (2006) göre programın seçiminde dört önemli faktör vardır. Bunlar ham ya da işlenmiş bilgi (*information or knowledge*), toplumun ihtiyaçları (*the needs of society*), öğrencilerin ihtiyaçları (*student needs*) ve içerisinde bulunan toplumun insan gelişimi seviyesidir (*human development*).

Günümüzde öğretime devam eden okullarımız öğrencilere verilmek istenen bilgiyi istenilen düzeyde öğretememektedirler. Ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan sınavlar da göstermektedir ki öğrenciler bu sınavlarda istenilen düzeyde başarı elde edememektedirler. Buda program içeriklerinin öğrencilerce yeterince

içselleştirilememesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. İçerik, konu temelli program programlarında önemli bir rol oynamaktadır ve program programının parçası olması için seçilen bilgi olarak tanımlanabilmektedir. İçerik belirlenirken öncelikle program programına dahil edilecek bilgiler seçilmekte ve bilgiler bir defa seçildikten sonra program programının içeriğini oluşturmaktadır. Amaç bu içindekiler kısmının öğrenciler tarafından bilgiye (*knowledge*) dönüştürülmesidir. Aslında oluşturulan bilgi (*knowledge*), öğrencilerin geçmişteki tecrübeleriyle bağlantı kurdukları içeriktir. Bu durum aşağıdaki şemada gösterilmiştir.

Şekil 1: Ham bilgi, İçerik ve İşlenmiş bilgi arasındaki İlişki

Kaynak: Kenneth T. Henson Curriculum Planning Third Edition Long Grove, Waveland (2006)

Programın hazırlanma sürecinde her ne kadar çeşitli ülkelerin eğitim sistemlerinin incelendiği, uluslararası araştırma sonuçlarının (TIMSS, PIRLS, PISA) dikkate alındığı, çeşitli sivil toplum kuruluşlarından, öğretmen, öğrenci, veli

görüşlerinden faydalandığı belirtilmektedir. Yine de yapılandırmacı yaklaşım temel alınarak hazırlanmış ve tüm okullarda uygulanmaya başlanmış olan yeni Sosyal Bilgiler öğretim programının Türkiye koşullarında başarı ile uygulanabilirliğine ilişkin soru işaretleri bulunmaktadır (Yaşar, 2005). “Sosyal yapıları birbirinden oldukça farklı olan ülke okulları arasında (Köy okulları, şehir merkezindeki devlet okulları, özel okullar) program hakkındaki öğretmen görüşleri ve öğretmenlerin programı tanıma bilgi düzeyleri arasındaki farklılıklar nedir?” sorusu merak edilmektedir.

Gömleksiz ve Bulut (2006) “Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi” konulu araştırmasında öğretmen görüşlerine başvurulmuştur. Program hakkında il değişkeni bakımından öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılık ortaya çıkarken sınıf, cinsiyet, kıdem, eğitim düzeyi ve sınıf mevcudu değişkenlerine göre ise anlamlı farklar bulunamamıştır.

Mcneil’e (1996) göre resmi olarak kabul edilen ve okullarda uygulanan program programı ile bu programın uygulayıcısı konumundaki öğretmenler arasında programı algılama yönünde büyük farklar vardır. İçerisinde bulunan sosyal çevre acaba programın algılanışında öğretmenler arasında büyük farklılıklara yol açmakta mıdır? Programın uygulayıcısı konumundaki öğretmenleri asla sosyal çevrelerinden bağımsız sadece programın isteklerini yerine getiren bireyler olarak düşünmememiz gerekmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde çağdaş eğitim sistemlerinde Sosyal Bilgiler programının öğrenciyi bilgiyi doğrudan alan değil; bilgiyi üretebilen, eleştirel düşünebilen, öğrendiğini yeni durumlar karşısında yaratıcı bir şekilde kullanabilen, problem çözebilen, yaşam boyu öğrenen, üst düzey düşünme becerilerine sahip bir birey olarak yetiştirmeyi amaçladığı anlaşılmaktadır. İlgili araştırmalar incelendiğinde Sosyal Bilgiler programı ile okullarda olması gereken donanım, programın vizyon boyutu, öğretmenlerin mesleki rolleri vb. konularda değerlendirme çalışmalarına rastlanmıştır. Ancak literatürde 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler programının uygulama aşamasında gerçekleşen, farklı sosyo-ekonomik yapıya sahip okullarda yaşanan sorunlara ve çözüm önerilerine yönelik kapsamlı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yine aynı şekilde yapılan çalışmalar içerisinde programı uygulama süreci içerisinde doğrudan uygulayıcıların görüşlerine başvurarak programı revize etme çalışmalarına yönelik kapsamlı bir nitel çalışmaya da rastlanmamıştır. Programın uygulanma süreci içerisinde bizzat program

uygulayıcıları tarafından yaşanan sorunlar belirlenip literatürde görülen bu eksikliğı gidererek, elde edilen sonuçların alanda görev yapan program paydaşlarının çalışmalarına ışık tutması düşünölmüştür. Eğitimde bilimsellik anlayışı dahilinde görölen tüm değişim ve gelişmeler, programların uygulayıcıları olan öğretmenlerin görüşleri de dikkate alınarak eğitim sistemimize program geliştirme çalışmaları ile kazandırılmalıdır diye düşünölmektedir.

BÖLÜM 3

III- YÖNTEM

Yeni 4. ve 5. sınıflar Soysal Bilgiler programıyla ilgili olarak yapılan bu araştırma nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma yöntemi programın uygulama aşamasında görülen sorunlarla ilişkili olarak derinlemesine bilgi toplamak amacıyla seçilmiştir.

Son yıllarda yapılan araştırmalara bakıldığında nitel araştırma yöntemlerinin daha fazla kullanılmaya başladığını söylememiz mümkün görünmektedir. Işıkoğlu'na (2005) göre nitel araştırma yöntemlerinin tanıtıldığı bazı dergiler nitel araştırma yöntemlerinin uluslararası alanda arttığını gösteren somut örneklerdendir. Örneğin Uluslararası Nitel Araştırma Yöntemleri Dergisi (*International Journal of Qualitative Methods*), Nitel Araştırma (*Qualitative Inquiry*), Nitel Sosyal Araştırma (*Qualitative Social Research*), Uluslararası Eğitimde Nitel Araştırmalar (*International Journal of Qualitative Studies in Education*) sayılabilir. Işıkoğlu'na (2005) göre nitel araştırmalar teori ile pratiğin arasındaki boşluğu en aza indirme çabası içerisindedir. Özellikle öğretmen ve yöneticilerin aktif olarak katıldıkları nitel araştırmalarda eğitsel sorunlara gerçekçi ve uygulanabilir çözümler getirilebilmektedir. Böylece araştırma sonunda çıkan sonuçları diğer meslektaşlarının okuyup anlayabilmeleri ve uygulamada hayata geçirmeleri daha kolay olmaktadır (Işıkoğlu, 2005).

Yıldırım ve Şimşek'e (2005) göre insan davranışı incelenirken esnek ve bütüncül bir yaklaşım içerisinde davranmak gerekmektedir. Bu davranış şekli içerisinde araştırmada yer alan bireylerin konu ile ilgili görüş ve deneyimleri büyük önem taşımaktadır.

İnsan davranışları ile ilgilenen araştırmalarda esneklik ve açık görüşlülük ilkesi benimsenmektedir. Yapılacak olan araştırmanın sınırlarını katı bir şekilde çizen, olayları ve olguları sadece neden sonuç ilişkisine bağlamaya çalışan yöntemler yerine araştırmada esnek davranan, süreçte biçimlenen olayları keşfedip anlamaya çalışan yöntemleri benimsememiz gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek;2005).

Yıldırım ve Şimşek'e (2005) göre sosyal olaylar ve olgular sürekli bir şekilde devam etmekte, olay ve olgularla ilgili ilişkilerde bu hareketliliğe bağlı olarak değişmektedir. Bu tür sosyal olayları ve olguları ölçebilmek için hiç bir ölçüm aracının bize tam ve kesin sonuçlar vermesi olası görülmemektedir. Nitel

araştırmalar nicel araştırmaların aksine sosyal olayları ölçmek yerine açıklamaya olanak verecek ilişkileri ortaya çıkarmayı önemsemektedir. Nitel araştırmalar nicel araştırmaların aksine sosyal olayları açıklarken kullanılan yöntem açısından da ayrılmaktadır. Nicel araştırmalarda standart ve tekil yöntemler kullanılırken, nitel araştırmalarda duruma uygun çoklu yöntemler kullanılmaktadır. Hatta bu yöntemler bile süreç içerisinde duruma göre değiştirilebilmektedir.

Yapılan bu çalışma nitel araştırmaya göre desenlenmiştir. Nitel araştırma yöntemi, programın uygulama sürecinde görölen sorunlara yönelik derinlemesine bilgi toplama isteğinden dolayı tercih edilmiştir. Bununla birlikte bu yöntemin seçilme nedenleri arasında öğretmenlerin programdan beklentilerini ve çözümlerini tam anlamıyla ortaya koyabilmek, öğretmenlerin program algılarını tam olarak anlayabilme ihtiyacı da sayılabilir. Güven'e (2004) göre sosyal olayları sadece tek bir neden – sonuç ilişkisine dayandırılarak açıklama güçlüğü, nicel araştırma tekniklerinin en önemli sınırlılıklarından biri olmaktadır. Hâlbuki nitel araştırma tekniklerinde araştırma deseni esnek olduğu için zaten sorunlara esnek yaklaşmayı gerektiren sosyal bilimlerde konuların incelenmesi çok daha kolay olmaktadır. Yıldırım ve Şimşek'e (1999) göre nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği bir araştırma şeklidir. Nitel olarak yapılan ve özellikle süreç ve algılara ilişkin verilerin toplandığı bu araştırmada ilköğretim 4. ve 5. sınıflar yeni Sosyal Bilgiler programının uygulayıcısı konumunda bulunan sınıf öğretmenlerinin program hakkında görüşlerine başvurulmuş, uygulamada yaşanan sorunlar ve beklentilerinin neler olduğu görüşme yöntemi kullanılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların yeni Sosyal Bilgiler programı hakkında düşündükleri aksaklıklara çözümlerinin de neler olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının daha nitelikli bir hale getirilebilmesi için alanda çalışan uygulayıcılar ve program geliştirme uzmanlarına önerilerde bulunulmuştur.

Çalışmada nitel araştırma yönteminin seçilme nedenlerini aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- Genelde program değerlendirme çalışmaları nicel yöntemler kullanılarak yapılmaktadır. Ancak nitel araştırmaların nicel araştırmalara nazaran daha fazla derinlemesine bilgi toplayabilmesi ve yapılan bu araştırmanın

derinlemesine bilgi toplam ihtiyacı içerisinde bulunması nedeniyle nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

- Yapılan bu çalışmada program değerlendirme yaklaşımı olarak nitel değerlendirme tercih edildiği için nitel araştırma yöntemi seçilmiştir.

3.1. Katılımcılar

Araştırmanın amacını gerçekleştirebilmek için katılımcı grubu Ankara ili merkez ilçelerinde görev yapan 11 ilköğretim okulu 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmenleri oluşturmuştur.

Amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile seçilen bu kişiler yeni programı geçen sene uygulamış ya da bu sene uygulayan ilköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinden oluşturulmuştur. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi araştırma konusu ile ilgili derinlemesine çalışmaya olanak vererek, olgu ve olayların açıklanmasına olanak vermesinden dolayı seçilmiştir. Bununla birlikte araştırmada maksimum çeşitlilik örneklemesinin seçilmesinde amaç elde edilen sonucu genellemekten ziyade, farklı sosyo-ekonomik seviyedeki okullar arasında ortak olguların olup olmadığını ortaya çıkarma düşüncesidir. Maksimum çeşitlilik örneklemesinde amaç görece küçük bir örneklem oluşturarak bu örneklem grubunda çalışılan konu ile ilgili uygulama sorunlarını yaşayan bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Bu yaklaşımla Ankara ili içerisinde bulunan farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda program uygulama sürecinde yaşanan sorunları belirleyebilmek için Ankara merkez ve merkez ilçelerinde farklı sosyo-ekonomik seviyedeki okullarda görev yapan öğretmenler seçilmiştir. Araştırmaya katılan toplam 45 katılımcının 22 tanesi 4. sınıf, 23 tanesi ise 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmenidir. Ayrıca araştırma katılımcılarının genel yaş ortalaması 20.89 olup bu katılımcıların 11'i erkek, 34'ü ise kadındır. Katılımcılara ilişkin detaylı bilgi aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 4: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Ve Sınıf Dağılımları İle Ortama Meslek Süreleri

Araştırmaya Katılan Öğretmenler		4.Sınıf Öğretmeni	5. Sınıf Öğretmeni	Ortalama Meslekte Geçen Toplam Süre
Kadın Öğretmen	34	18	16	17.50
Erkek Öğretmen	11	4	7	24.28
Toplam Öğretmen Sayısı	45	22	23	20.89

Velilerin sahip oldukları sosyo-ekonomik (eğitim, meslek vb.) düzey dikkate alınarak maksimum çeşitlilik yöntemiyle oluşturulan örneklem grubu katılımcı okulları ve her bir okulda görüşülen öğretmen sayısı şu şekilde sıralanmıştır:

Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar

- Gazi Koleji (5 Öğretmen)
- Özel Ayşe Abla İlköğretim Okulu (6 Öğretmen)
- Özel Altın Eğitim Kurumları (2) Öğretmen

Orta Gelir Seviyeli Devlet Okulları

- Mimar Kemal İlköğretim Okulu (5 Öğretmen)
- Maltepe İlköğretim Okulu (2 Öğretmen)
- Hamdullah Suphi İlköğretim Okulu (7 Öğretmen)
- Gülen Muharrem Pakoğlu İlköğretim Okulu (4 Öğretmen)
- Alparslan İlköğretim Okulu (2 Öğretmen)

Düşük Gelir Seviyeli Devlet Okulları

- Ali Suavi İlköğretim Okulu (4 Öğretmen)
- Ahiler İlköğretim Okulu (3 Öğretmen)
- 13 Ekim İlköğretim Okulu (5 Öğretmen)

Katılımcıların 13'ü yüksek gelir seviyeli özel okul, 20'si orta gelir seviyeli devlet okulu, 12'si ise düşük gelir seviyeli devlet okulu öğretmeninden oluşmuştur. Orta gelir seviyeli devlet okulu katılımcı sayısının fazla olma nedenini bu okul öğretmenlerinin yapılan çalışmaya olan isteklilikleri ile okul idarecilerinin sağladığı kolaylıklar oluşturmuştur. Diğer bir neden de programı çok yüksek ve çok düşük gelir seviyeli okullar kadar ülke genelini daha çok temsil ettiği düşünülen ve diğer okullara göre daha fazla öğretmen ve öğrenciye sahip bulunan orta gelir seviyeli okullardaki sorunları irdeleme amacı olmuştur.

3.2. Verilerin Toplanması

Veriler yüz yüze yapılan görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Verileri toplama sürecinde yeni Sosyal Bilgiler programı ve bu programı değerlendirme çalışmaları irdelenmiştir. Bu süreçte 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programları analiz edilmiştir.

Veriler toplanmadan önce MEB tarafından çalışılacak okullar için izin alınmıştır. Alınan izin sonrası araştırmacı tarafından katılımcı öğretmenlerin çalıştıkları okullara gidilerek ders saati dışında yüz yüze görüşmeler sonucu elde edilmiştir. Görüşmelerde her bir öğretmene 26 açık uçlu soru her okulun öğretmenler odasında yöneltilmiş, alınan cevaplar araştırmacı tarafından görüşme formuna not edilmiştir. Her bir görüşme yaklaşık olarak 40 dakika sürmüştür. Görüşmelerde katılımcılara yöneltilen sorular Ek 1’dedir.

3.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik ve betimsel analiz yapılmıştır. Verilerin analizinde öğretmenlerin programın uygulama aşamasına yönelik görüşlerini yansıtarak, olayları açıklamak için betimsel, oluşturulan genel temalar içinde içerik analizi yapılmıştır. Betimsel analiz çerçevesinde uygulamada yaşanan sorunları çarpıcı bir şekilde yansıtabilmek için görüşmelerde elde edilen verilerden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için ise veri çeşitlemesi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucu elde edilen ve birbirine benzeyen veriler aynı frekans altında değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonunda veriler farklı araştırmacılar tarafından da analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere ait görüşler, içerik analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme birimi olarak cümle alınmış, çizilen tablo içerisinde tekrarlanan cümlelerin yanına frekans işareti konulmuştur. Çok küçük ifade farklılıklarından kaynaklanan cümleler aynı grup içerisinde değerlendirilmiş ve tek bir grup içerisinde kodlanmıştır. Örneğin “Sınıfların kalabalık olması sebebi ile programı uygulanmakta zorlanıyoruz” cümlesiyle “Yeni program için sınıflar en fazla 25 kişi olmalı.” cümlesi sınıflardaki öğrenci fazlalığını program için bir dezavantaj olmasını vurguladığı için eşit tutulmuştur. Görüşme sonucu elde edilen verilerin bu şekilde değerlendirilme amacı verileri organize etme çabasıdır. Öğretmen görüşlerine ait veriler görüşme formunda yer alan sorular dikkate alınarak organize edilmiştir. Görüşme sonucu elde edilen bu veriler kimi

zaman tümevarım analizi yaklaşımıyla betimlenmiş, kimi zaman veriler maddeler halinde düzenlenmiş, kimi zaman da eski ve yeni programa ait öğretmen görüşleri tablolar halinde frekanslarıyla birlikte verilmiştir.

Sosyal Bilgiler dersi eski ve yeni programa ilişkin öğretmen görüşleri öncelikle olumlu, olumsuz ve tarafsız şeklinde üç kategoriye ayrılmış daha sonra bu görüşler, değişik temalar altında betimlenmiştir.

Bunlar;

- Eski program ve yeni program hakkındaki genel düşünceleri
- Eski ve yeni programda kullanılan yöntem ve tekniklerle ilgili görüşleri
- Eski ve yeni programda kullanılan araç-gereç ile ilgili düşünceleri
- Eski ve yeni programda kullanılan ölçme ve değerlendirmeye ilgili görüşleri
- Eski ve yeni programın bireyin günlük hayatta hazırlaması ile ilgili düşünceleri
- Eski ve yeni programda öğretmenin rolü
- Eski ve yeni programın bireyin karakter gelişimi üzerine katkısı
- Eski ve yeni programın uygulanmasında karşılaşılan güçlükler,

Kodlaması yapılan cümlelerin birden fazla temayı içermesi durumunda aynı cümle farklı temalar altında da gösterilmiştir.

3.4. Geçerlik ve Güvenirlik

Yapılan tüm bilimsel araştırmaların önemli ve ortak özelliği arasında araştırma sonucunun güvenilirliğine bakılması sayılabilir. Araştırmaların güvenilirliğini belirlemede ise iki ölçüte bakılmaktadır. Bunlar geçerlik ve güvenirlidir.

Geçerlik araştırmada elde edilen bulguların doğruluğunu araştırmayı konu edinmektedir. İki tür geçerlik bulunmaktadır. Bunlar dış geçerlik ve iç geçerliktir. Dış geçerlik elde edilen sonuçların benzer grup ya da ortamlara ne derece aktarılabilirdiğini ortaya çıkarmaya çalışırken, iç geçerlik ise araştırmada izlenen sürecin çalışılan konunun gerçeklerini ne derece ortaya çıkarabildiğine odaklanmaktadır. Güvenirlik ise ulaşılan araştırma sonuçlarının ne derece tekrar edilebilirliği ile ilgilenmektedir. Dış geçerlik elde edilen araştırma sonuçlarının benzer bir ortamda tekrar uygulandığında benzer sonuçları verip vermeyeceği ile

ilgilenirken iç geçerlik başka araştırmacıların elde edilen veriyi kullanarak aynı sonuçları elde edip edemeyeceği ile ilgilenmektedir (LeCompte ve Goetz, 1982).

Araştırmada geçerlik çalışmanın güvenilirliğini doğrudan belirleyen etkenlerin başında gelmektedir. Bu nedenle nicel çalışmaların aksine nitel çalışmalarda geçerlik konusu daha çok dikkate alınmaktadır. Çünkü yapılan herhangi bir araştırma sonucunda elde edilen veriler geçerli ise benzer başka bir araştırmada tıpa tıp aynı olmasa bile birbirine benzer veriler elde etme olasılığı çok yüksek görünmektedir. Bununla birlikte araştırmacının üzerinde çalıştığı alana olan yakınlığı ile doğal ortamda gerçekleştirilen karşılıklı görüşme sonucu çalışılan konu ile ilgili ayrıntılı bilgi edinme süreci nitel araştırmalarda geçerliği sağlayan önemli özelliklerdendir (Yıldırım ve Şimşek 2005).

Sosyal olayların hiç durmaksızın devam etmesi sebebi ile elde edilen araştırma sonuçlarının başka durumlara doğrudan genellenmesi mümkün görünmemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Ama nicel çalışmalarda olduğu gibi nitel çalışmalarda da araştırma sonuçları bir yere kadar genellenebilmektedir. Bu genelleme çalışmaları nicel araştırmalarda doğrudan kural ve ilkeler doğrultusunda yapılabilirken nitel araştırmalarda dolaylı yollardan deneyimler ve örnekler biçiminde yapılabilir.

Nitel araştırmada “genelleme” yerine “aktarılabirlik” kavramının benimsenme sebebi olarak elde edilen araştırma sonuçlarının benzer koşullara doğrudan genellenemeyeceğini savunmasındandır. Nitel araştırmada aktarılabirlik araştırma sonucu elde edilen verilerin benzer koşullarda uygulanabilirliğine ilişkin geçici yargılara ulaşılabilmesi ve test edilebilir hipotezlerin oluşturulması anlamına gelmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Nitel araştırma, nicel araştırmanın kullandığı güvenilirlik kavramı yerine güvenirliliğin de ilgilendiği alanlardan biri olan tutarlığa önem vermektedir. Sosyal olay ve olguların sürekli olarak değiştiğini kabul eden nitel araştırma yapılan araştırmanın tüm süreçlerinde tutarlı davranılıp davranılmadığı ile ilgilenmektedir. Yine aynı şekilde nitel araştırmada sosyal olayların sosyal olgu ve olayların değişkenliğinden dolayı tam nesnelliliğin mümkün olmadığına inanmaktadır. Nitel araştırmada araştırmacının süreçte hiçbir şekilde araştırmaya etkisinin olmayacağı düşünülmemektedir. Bu sebeple nitel araştırmada araştırmacının beklenen sonuçları elde ettiğini teyit etmesi gerekmektedir.

Yapılan bu nitel çalışmada toplanan veriler öğretmenlere sorulan çok sayıda açık uçlu sorularla (26) elde edilmiştir. Soru sayısının fazla olması nedeniyle konu ile ilgili derinlemesine ve uzun süreli görüşmeler yapılmış olması inandırıcılığı etkileyen önemli faktörlerden biri olarak görülebilir. Araştırmada veri kaynaklarıyla etkileşimden kaynaklanabilecek olumsuzlukları önlemek için görüşmelerde sorulan sorularda yönlendirici olmama, cevaplarda kişisel görüşlerle yönlendirmeme gibi uygulamalara gidilmiştir. Verilerin aktarılmasında katılımcıların doğrudan alıntılarının kullanılarak ayrıntılı bir şekilde betimleme yapılmış olması çalışmanın aktarılabilirliğini sağlayan uygulamalardan biri olarak gösterilebilir. Bununla birlikte çalışmada amaçlı örnekleme yönteminin kullanılmış olması da aktarılabilirliği sağlayan önemli artılardan biri olarak sayılabilir. Ayrıca yapılan öğretmen görüşmelerinde araştırmacının herkese karşı benzer bir yaklaşımla soruları yöneltmiş ve kayıt altına almış olması, görüşmelerin tamamının okul içerisinde öğretmenler odasında gerçekleştirilmiş olması araştırmanın tutarlılığını artırmaktadır diye düşünülmektedir. Bununla birlikte elde edilen verilerin daha önce yapılan konu ile ilgili çalışmalarla uyumlu olması tutarlılığı artırmaktadır.

Araştırmacının öğretmen olması nedeni ile üzerinde çalışılan konuya yakınlığı bu araştırmanın geçerliğini sağlayan önemli özelliklerden birisi olarak sayılabilir. Bununla birlikte verilerin doğal ortamda gerçekleştirilen karşılıklı uzun süreli görüşmeler (her bir öğretmen için yaklaşık 40 dakika) sonucu ayrıntılı bir şekilde elde edilmiş olması geçerliği sağlayan diğer bir etken olarak sayılabilir.

BÖLÜM 4

IV- BULGULAR

Alt, orta ve üst düzeydeki okul katılımcılarının görüşleri tablolarla birlikte sunulurken birbirine yakın olan ve tekrarlanan cevaplar frekansları ile birlikte belirtilmiştir. Verileri frekanslarına göre gruplarken birbirinin aynısı olan ya da birbirine çok benzeyen cevaplar aynı grup içerisinde değerlendirilmiştir. Örneğin “Programın uygulanabilirliği tamamen okul yapısına bağlı,, cevabı ile “Programın uygulanabilirliği çalışılan okula göre değişebilir. Gerekli fiziki ortam sağlandığında uygulanabilir,, cevabı aynı grup altında değerlendirilmiştir. Verilerin analizinden sonra gruplara ayrılan veriler frekansları ile birlikte araştırma sorularına göre oluşturulan tablolara yerleştirilmiştir.

4.1. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmanın 1. Alt problemi: İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programına ilişkin genel olarak öğretmenlerin görüşlerinin neler olduğu idi. 4. ve 5. sınıf Sosyal bilgiler ders öğretmenlerinin program hakkında genel görüşlerini belirleyebilmek için ders öğretmenlerine araştırmacı tarafından;

- Yapılandırmacı yaklaşım hakkında neler düşünüyorsunuz?
- Yeni programın uygulanabilirliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- Sizce yeni programın uygulanmasında öğretmenin rolü nedir?
- Yeni programda velilerin öğrenme öğretme sürecindeki rolleri hakkında neler düşünüyorsunuz?
- Yeni programın eski programa göre öğrenenlerin ilgilerini çekme ve dersi cazibeli hale getirebilme becerisi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- Yeni programın somut işlemler döneminde bulunan öğrenenlere kavramları somutlaştırabilmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- Yeni programın öğrenenlerin derse karşı tutumlarına olan etkisi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? soruları sorulmuştur. Bu alt probleme yönelik araştırma sonucunda aşağıda tablolar halinde sunulmuş bulgular elde edilmiştir.

4.1.a. Öğretmenlerin Yapılandırmacılık Yaklaşımına İlişkin Görüşleri

Yeni Sosyal Bilgiler programının felsefesini oluşturan yapılandırmacılık yaklaşımını öğretmenlerin nasıl algıladığını ve yorumladığını ortaya çıkarmak için öğretmenlere “Yapılandırmacı yaklaşım hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya karşılık olarak alınan öğretmen görüşleri Tablo 1.a.’da belirtilmiştir.

Tablo 1.a. Öğretmenlerin Yapılandırmacılık Yaklaşımına İlişkin Genel Görüşleri

	Cinsiyet		Yapılandırmacılık Hakkındaki Bilgi Sahibiyim	Yapılandırmacılık Hakkında Bilgim Yok	Diğer	
	Kadın	Erk				
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Olumlu düşüncelere sahibim bu konuda. Buluş yoluyla öğrenme adı altında bu yöntemi biz daha önce kullanıyorduk. -Olması gerekeninde bu. Master çalışmamdan dolayı bilgi sahibiyim. -Basamak basamak ilerlemek olduğu için uygun bence. -İyi bir öğrenme yaklaşımı bence. -Öğretmenin yeterli becerisi olmadığında bu yaklaşımın uygulanamayacağını düşünüyorum. -Öğretmenin yeterli bilgi ve beceri olmadığı takdirde bu yaklaşım istenildiği gibi uygulanamaz. -Hayatın kendisi zaten yapılandırmacı yaklaşım. Hayatta ezbere yer olmadığı kanısındayım. Sadece isim değişikliği var bence yeni bir şey değil yapılandırmacılık	-Bilgim yok	-Bazı kazanımlar havada kalıyor. Birbiri ile tam ilişki kurulmamış.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-İnsan doğasına en uygun yöntemdir. -Yararlı -Sağlıklı buluyorum -Olumlu -Öğrenci için çok doğru bir yöntem olduğunu düşünüyorum. -Öğretmenlerin bu konuda alt yapılarının olması gerekiyor -Öğrenciler sınıfa kendi deneyimleri ile gelirler ve bilişsel yapı bu deneyim sürecinde inşa edilir. -Öğrenci merkezli oluşu, eğlendirerek öğretimi çok güzel -Sahip olunanların üzerine yenilerinin eklenmesi olarak özetleyebiliriz. -Öğretmenlere bu yaklaşım daha iyi tanıtılmalı -Olumlu fikirlere sahibim ama bu konu hakkında tüm uygulayıcılar bilgilendirilmeli.	-Bilgim yok (7)	-Daha gelişmeli.
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Öğrenenin aktif rol oynayabilmesi için ona yardımcı olan bir yaklaşım. -Öğrencilere bilgileri birbirine bağlayarak öğretme iyi bir yaklaşım olarak görüyorum. -Öğretmene ve çevreye bağlı olarak başarısı değişebilecek bir yöntem. -Yapılandırmacı yaklaşım kültürel değerleri öğretmede iyi.	-Bu konuda bilgim yok. (7)	
Toplam	34	11				

Tablodan da anlaşılacağı gibi özel okul öğretmenlerinin çoğunluğu (n=12) yapılandırmacılık hakkında çeşitli kaynaklardan (yüksek lisans, panel, seminerler vb) bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Bu görüşü belirten katılımcıların küçük bir bölümü (n=2) yapılandırmacılık yaklaşımını etkili olmayan sadece daha önceki yaklaşımların ismi değiştirilerek sunulan bir yaklaşım olarak görürken geriye kalanı yaklaşımı uygulamada başarılı görmüştür. Hatta katılımcılardan biri yapılandırmacı yaklaşımı hayatın kendisi olarak nitelemiştir. Yapılandırmacı yaklaşımı başarılı bir yöntem olarak bulan katılımcıların görüşlerini şu şekilde yansıtabiliriz.

“Olumlu düşüncelere sahibim bu konuda. Buluş yoluyla öğrenme adı altında bu yöntemi biz daha önce kullanıyorduk (GK2)”

“Olması gerekeninde bu olduğunu düşünüyorum. Master çalışmamdan dolayı bilgi sahibiyim (GK3)”

“Basamak basamak ilerlemek olduğu için uygun bence. Ama matematik dersinin Sosyal Bilgilere göre daha uygun olduğu fikrindeyim (GK4)”

“Öğretmenin yeterli becerisi olmadığında bu yaklaşımın uygulanamayacağını düşünüyorum (AA5)”

“Hayatın kendisi zaten yapılandırmacı yaklaşım. Hayatta ezbere yer olmadığı kanısındayım (AE1)”

Orta gelir seviyeli devlet okulu katılımcıları tamamı yapılandırmacı yaklaşımı benimserken, program başarısı için mutlaka öğretmenlerin bilgilendirilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Yapılandırmacılık hakkında görüş bildiren katılımcıların görüşlerini şu şekilde özetlenebilir.

“Öğrenci için çok doğru bir yöntem olduğunu düşünüyorum (HS5)”

“Öğretmenlerin bu konuda alt yapılarının olması gerekiyor. Programa geçiş süreci çok kısa oldu (HS6)”

“Öğrenciler sınıfa kendi deneyimleri ile gelirler ve bilişsel yapı bu deneyim sürecinde inşa edilir (GM1)”

“Sahip olunanların üzerine yenilerinin eklenmesi olarak özetleyebiliriz (GM4)”

“Öğretmenlere bu yaklaşım daha iyi tanıtılmalı (A1)”

Bu görüşlere sahip olan katılımcılar grup içerisinde çoğunluğu oluştururken (n=14) yapılandırmacı yaklaşım hakkında bilgisi olmayan öğretmenler küçük bir bölüm olarak (n=6) olarak görülmüştür. Bulgular katılımcıların büyük bir kısmının

(n=7) yapılandırmacılık yaklaşımı hakkında mutlaka hizmet içi ve benzeri yollarla eğitilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Programın başarısı için bu tür bilgilendirici kurslar zorunlu olarak görülmektedir.

Düşük gelir seviyeli devlet okulu katılımcılarının yarısından çoğu (n=7) yapılandırmacılık hakkında hiçbir fikir beyan etmez iken, fikir beyan eden katılımcılardan birinin şu söylemleri dikkat çekicidir. Diğer bir katılımcının program başarısı için söylemleri de dikkat çekici bulunmuştur. “Yapılandırmacı yaklaşımı kültürel değerleri öğrenmede iyi bir yaklaşım olarak görüyorum (E4)” Yapılandırmacı yaklaşım hakkında bilgi sahibi olan katılımcılardan birinin şu söylemleri dikkat çekici bulunmuştur. “Öğretmene ve çevreye bağlı olarak başarısı değişebilecek bir yöntem (AS4)” katılımcı bu sözleri ile her programın iyi bir okul çevresine ve çok iyi eğitilmiş bir öğretmen grubuna ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir.

Sonuç olarak yüksek gelir seviyeli özel okul öğretmenlerinin yapılandırmacılık hakkında orta ve düşük gelir seviyeli devlet okullarına nazaran daha fazla bilgi sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Bu sonucun yüksek gelir seviyeli okulların sahip oldukları imkanların daha fazla olması sempozyum, panel vb. etkinliklere daha fazla katılımları okul tarafından teşvik edilmesi ve hizmet içi eğitim olanaklarının daha fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

4.1.b. Yeni Programın Uygulanmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Yeni Sosyal Bilgiler programının uygulayıcısı olan öğretmenlerin, programı uygularken nelerle karşılaştığını anlamak için kendilerine “Yeni programın uygulanabilirliği hakkında düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya karşılık olarak alınan öğretmen görüşleri Tablo 1.b.’de belirtilmiştir.

Tablo 1.b. Yeni Programın Uygulanmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Cinsiyet		Sorunsuzca Uygulanabilir	Uygulanmasında Sorunlar Çıkabilir	
	Kadın	Erk			
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Sorunsuzca uygulanabilir. -Çok uç etkinliklerde zorluk yaşanabilme ihtimaline nazaran Türkiye genelinde de uygulanabileceğini düşünüyorum.	-Zamanın yetersiz olması dolayısı ile etkinlikler diğer derslere kayıyor -Tamamen öğretmen ve okul yapısına bağlı. (2) Örneğin Sosyal Bilgiler dersinde yapmış olduğum bir etkinlik sırasında fazla gürültü çıkardığımız gerekçesi ile müdürden tepki aldım. Program uygulanabilirlik için özgür bir ortam istiyor. -Ölçme sistemi değişirse tamam -Özel okullarda bu program uygulanabilir ama kırsal kesim ve devlet okullarında sanmıyorum. (5) -Uygulanabiliyor ama etkinlikler için süre kısıtlı kalıyor. -Programın zamanla daha iyi olacağı düşüncesindeyim.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-İstenirse uygulanabilir -Uygulanabilirliği kolay öğrenciyi pasiflikten kurtarıyor. Uygulanabilir, seviyeye uygun öğrenciler bu dersi sevmeye başladılar -Sistemi kavrayabilmiş bir öğretmen rahatlıkla uygulayabilir.	-Yeni programın uygulanabilirliği konuların hayatla bağlantılı işlenmesine bağlı bence. -Program çok fazla zaman istiyor. -Uygulamaya çalışıyoruz. -Maddi imkânlar gerektiriyor. Yoksa uygulamakta sıkıntılı olmakta. -Kısıtlı maddi imkânlarla uygun değil. Maddi imkan gerektiriyor. (4) -Eğitimin bileşenlerine danışılmadan hazırlanan zoraki bir program olduğundan uygulama da zoraki oluyor. -Gereksiz bazı öğelerden kurtulursa daha iyi olur. Ülkemizin koşullarının ve fiziki ortam olanaksızlıklarının etkisiyle uygulanması zor. (3) -Sınıflardaki kalabalık durum dışında uygulamada sıkıntı yok. -Zamanla oturacağı kanısındayım.
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Çevre koşullarına uydurularak öğretmeni de yaratıcılığa zorlayarak istenildiği takdirde uygulanabiliyor. -Uygulanabiliyor -Programı güzel buluyorum. Klavuz kitapları çok işimize yarıyor. Öğretmenin daha fazla çalışarak bu programı uygulaması gerekiyor -Uygulanmasında herhangi bir zorlukla karşılaşmadık.	-Tüm etkinlikler sürenin kısıtlı olması sebebi ile uygulayamıyoruz. -Etkinlikler ortama ve süreye bağlı olduğu için uygulayamıyoruz. -Bu çevre şartlarında uygulanamaz. Seviye tesbit sınavında aldığımız genel sonuçlarda başarı düzeyi düşmüştür. -Uygulanabilmesi için uygun ortam gerekli. Bizim okulumuz bu olanaklara sahip değil.
Toplam	34	11			

Özel okul öğretmenlerinin neredeyse tamamı programın uygulanma aşamasında çeşitli sorunlarla karşılaşmalarına rağmen uygulanabileceğini düşünmektedirler. Uygulama aşamasında yaşanan sorunların başında zamanın yeni programı uygulama için yetersiz olması, etkinlikler sırasında çıkan gürültü vb. sebeplerden dolayı idarenin takındığı tutum, uygun fiziki ortamın olmaması (özel Sosyal Bilgiler dersliği vb.) sıralanmaktadır. Programın kendi okullarında yaşanan sorunlara rağmen uygulanabileceğini düşünen öğretmenler aynı programın devlet okullarında sorunsuzca uygulanabileceği düşüncesine şüphe ile yaklaşmaktadırlar. Araştırmaya katılan öğretmenler yeni programın sorunsuzca uygulanabilmesi için okulun fiziki yapısının, Sosyal Bilgiler ders saati süresinin, okul yönetim anlayışının ve program ölçme değerlendirme sisteminin öğretmen tarafından çok iyi anlaşılması gerektiğini vurgulamışlardır. Elde edilen bulgular ülke genelinde uygulanacak tek bir

program yerine çevre ve okul fiziki şartlarına bağlı birbirinden farklı özel programlara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Orta gelir seviyeli devlet okulunda görev yapan ve yeni programı uygulanabilir bulan bir katılımcı “İstenirse uygulanabilir (MK4).” sözleri ile program ne kadar iyi olursa olsun uygulama aşamasının tamamen öğretmene ait olduğunu vurgulamış ve dikkatleri öğretmene çekmiştir. Programın uygulanma aşamasında yaşanan sorunlardan en çok belirtilenleri sınıfların kalabalık olması ve programın okulun fiziki ortam ve ekonomisine çok bağlı olması yer almaktadır. Programın esnek bir yapısı olması sebebiyle daha çok öğretmene bağlı olduğunu düşünen öğretmenler grup içerisinde sayıları (n=5) önemli görülebilecek bir niteliktedir. Bu grup öğretmenleri program başarısını ders süresine, öğretmenin ders işleme yöntemine, okulun içerisinde bulunduğu olanaklara ve sınıfların kalabalık olmamasına bağlamışlardır.

Düşük gelir seviyeli devlet okulu öğretmenlerinin yarıya yakınının (n=5) programı uygulanabilir bulması ilginç bulgular arasında yer almaktadır. Programın uygulanabileceğini düşünen bu grup öğretmenleri görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

“Çevre koşullarına uydurularak öğretmeni de yaratıcılığa zorlayarak istenildiği takdirde uygulanabiliyor (AS1)”

“Programı güzel buluyorum. Kılavuz kitapları çok işimize yarıyor (AH11)”

Yeni Sosyal Bilgiler programını uygulanabilir bulmayan öğretmenler %58’lik bir orana sahiptir. Buna sebep olarak yeni programın içerisinde bulunan okul fiziki ortam ve çevre şartlarına uygun olmamasını ve zamanın program etkinlikleri için yeterli olmamasını göstermektedirler. Araştırmaya katılan öğretmen bu görüşlerini şu sözlerle ifade etmişlerdir.

“Tüm etkinlikler sürenin kısıtlı olması sebebi ile uygulayamıyoruz (AS3)”

“Etkinlikler ortama ve süreye bağlı olduğu için uygulayamıyoruz (AS4)”

“Bu çevre şartlarında uygulanamaz (AH13)”

“Uygulanabilmesi için uygun ortam gerekli. Bizim okulumuz bu olanaklara sahip değil (E4)” derken program başarısının ne derece Sosyal Bilgiler dersi süresine, okulun fiziki yapısına ve bulunan çevre şartlarına bağlı olduğunu vurgulamak istemişlerdir. Belirtilen bu şartlara bağlı olarak ta yapılan seviye tespit sınavlarında başarının düştüğünü gözlemlemişlerdir.

Genel olarak katılımcılar programı ülke genelinde uygulanabilir bulmamışlardır. Yeni programın uygulanabilirliğinin büyük ölçüde fiziki yapı ve ekonomi ile birlikte öğretmene bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Ülke genelinde bulunan okullar arasındaki sosyo-ekonomik ve fiziki farkları programın uygulanabilirliği konusunda tüm seviyede okul katılımcılarını şüpheye düşürmüştür.

4.1.c. Yeni Programda Öğretmenlerin Rolüne Yönelik Öğretmen Görüşleri

Yapılandırmacılık felsefesi doğrultusunda hazırlanmış olan yeni Sosyal Bilgiler programına yönelik öğretmenlerin kendilerini nasıl bir rol içerisinde düşündükleri merak edilmiştir. Öğretmenlerin programın uygulamada kendilerini nasıl bir rol içerisinde gördüklerini ortaya çıkarabilmek için kendilerine “Sizce yeni Sosyal Bilgiler programının uygulanmasında öğretmenin rolü nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya karşılık alınan öğretmen görüşleri Tablo 1.c.’de sunulmuştur.

Tablo 1.c. Yeni Programda Öğretmenin Rolüne İlişkin Öğretmen Görüşleri

		Cinsiyet		Öğretmen Rehber Olmalı	Diğer
		Kadın	Erk		
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Öğretmen rehber ve yönlendirici rolündedir. 7	-Öğretmen öğrenciyi işe koşmalı, görevler vermeli diye düşünüyorum -Öğretmene bağlı. Bence programın başarısı programdan çok öğretmenin kendisini yetiştirip gelişmesine bağlı. -Öğretmen yaratıcı olmalı. Yaratıcılık içinde çok okumak gerekli. 5
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-Öğretmen sınıfta rehber, yol gösterici, öğrenciyi seçenек sunan, ortamı düzenleyici bir görevi olmalıdır. 7	-Öğretmen programı içselleştirmeli. -Düşünmeye yönelterek öğrendiklerini günlük yaşamda uygulayabilmelerini sağlamak.2 -Konuya ilgi çekici, meraklandırıcı girerse etkin oluyor öğretmen. -Eski öğretmenler bu programı karma götürebilirdi. Yeni öğretmenler? -Öğretmen hazır programı öğrenciyeye harfiyen dayatan rolüne sokulmuş. -Öğretmenin programa inanması ve özümsemesi gerekir. Öğretmen çok önemlidir. -Öğretmenin rolü çok büyük. Öğrenciler otobüstün yolcuları olmasına rağmen direksiyona geçiyorlar. -Programın iyice okunup öğrenilmesi gerekiyor. Uygulamada öğretmenin rolü büyük. -Yeni programda öğretmenin rolü azaltıldı. -Öğretmen daha çok yoruluyor ama sonuç yok.
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Öğretmen rehber konumunda çok büyük bir öneme sahip. Programdan bile daha etkili bence. 5	-Öğretmen çok yaratıcı olmalı özellikle gelir seviyesi düşük bölgedeki okullarda 2 -Tüm programların başarısı öğretmene bağlı zaten Öğretmen pasif konu toparlayıcı rolünde olmalıdır. -Öğrenciler daha aktif olduklarından öğretmen ikinci planda kalıyor. -Yeni programda öğretmenin rolü azaltıldı. -Bütün rol öğretmene düşüyor.
Toplam		34	11		

Özel okul katılımcılarının tamamı programın başarısının öğretmene bağlı olduğunu düşünmüş, öğretmenin en büyük rolünün öğrenciyeye rehberlik ve

yönlendiricilik olması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların ortak fikirleri şu cümlelerle ifade edilmiştir. “Programın başarısı programdan çok öğretmenin kendisini yetiştirip geliştirmesine bağlı.” Katılımcılardan biri “Öğretmen yaratıcı olmalı. Yaratıcılık içinde çok okumak gerekli (AE1)” sözleriyle öğretmenin sürekli olarak kendisini geliştirmesi gerektiğine dikkatleri çekmiştir.

Orta gelir seviyeli devlet okullarında çalışan katılımcıların tamamı program başarısının öğretmene bağlı olduğunu düşünmüşlerdir. Programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin sınıf içerisinde en büyük görevinin rehberlik olduğunu düşünen katılımcılar küçük bir bölümü oluşturmuştur (n=4). Bununla birlikte katılımcılardan biri “Yeni programda öğretmenin rolü azaltıldı (MK3)” derken başka bir katılımcı bu görüşe taban tabana zıt başka bir görüşü dile getirerek “Uygulamada öğretmenin rolü büyük (A2)” demiştir. Bu sözlerden program uygulayıcıları arasındaki algı farkının oldukça büyük olduğu anlaşılmaktadır. Buna sebep olarak ta uygulayıcıların program hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları dolayısıyla görev karmaşası içerisinde oldukları sanılmaktadır. Diğer bir katılımcı bu görüşü destekler şekilde (HS2) “Eski öğretmenler bu programı karma götürebilirdi. Yeni öğretmenler?” sözleriyle görüşlerini ifade etmiştir.

Yine katılımcıların birinin şu sözlerinden “Öğretmenin rolü çok büyük. Öğrenciler otobüsün yolcuları olmasına rağmen direksiyona geçiyorlar (HS4)” programda öğrencinin ne derece aktif olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcının pek fazla benimsemediği bu durum aslında yeni programda öğrenci ve öğretmenin üstlendiği görevlerini özetlemektedir. Katılımcıların şu söylemleri “Öğretmenin programa inanması ve özümsemesi gerekir (HS5)” ve “Programın iyice okunup öğrenilmesi gerekiyor (HS6)” bu düşünceleri destekler nitelikte görülmektedir.

Düşük gelir seviyeli devlet okulu katılımcılarının çoğu (n=9) program başarısında öğretmene büyük görev düştüğünü düşünürken, küçük bir bölümü (n=3) bu görüşün aksine yeni programda öğretmenin görevinin azaltıldığını düşünmüş olmaları ilginç bulunmuştur. Programda öğretmene büyük görev düştüğünü belirten katılımcı grubu (n=9) öğretmenin sınıf içerisinde rehber ve zor çevre şartlarında mümkün olduğunca fazla yaratıcı olması gerektiğini düşünmüştür. Katılımcılardan biri görüşlerini şöyle dile getirmiştir.

“Özellikle gelir seviyesi düşük bölgedeki okullarda öğretmen çok yaratıcı olmalı (AS1)”

“Öğretmen pasif konu toparlayıcı rolünde olmalıdır (AHİ3)”

“Öğrenciler daha aktif olduklarından öğretmen ikinci planda kalıyor (E3)”

“Yeni programda öğretmenin rolü azaltıldı (E5)”

Genel olarak programın uygulanmasında öğretmene çok büyük bir görev düştüğü konusunda neredeyse tüm okul katılımcıları hem fikir olmuşlardır. Öğretmenin yaratıcılığı, kişilik özellikleri ve günlük olayları sınıfa taşıması programın başarısında büyük pay sahibi olduğu katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Hatta gelir seviyesi düşük okullarda öğretmenin daha fazla yaratıcı olması gerektiği bu grup öğretmenlerin ortak fikri olmuştur.

4.1.d. Yeni Programda Velinin Rolüne Yönelik Öğretmen Görüşleri

Yeni programın uygulanma sürecinde veliye düşün görevlerin neler olduğu ile ilgili öğretmen düşünceleri merak edilmiştir. Velinin rolü ile ilgili öğretmen düşüncelerini ortaya çıkarabilmek amacıyla kendilerine “Yeni programda velilerin öğrenme-öğretme sürecindeki rolleri hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya karşılık alınan öğretmen görüşleri tablo 1.d.’de sunulmuştur.

Tablo 1.d. Yeni Programda Velinin Rolüne İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Cinsiyet		Sürece Etkin Olarak Katılmaktalar	Sürece Etkin Olarak Katılmamaktalar	Diğer	
	Kadın	Erk				
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Yeni programda veliler öğrencilere fazla yardımcı oluyorlar. Bazı ödevlere müdahale ediyorlar. Biz konuda velilere seminerler verdik. Nereye kadar müdahale edebileceklerini anlattık. -Velilerde öğretmen gibi rehberlik rolündeler. -Veliler çocuklarıyla ilgili her türlü aşamayı yakından takip edebiliyor. Veliler öğrencilerin ödevlerinde onlara rehberlik etmeli ve aynı zamanda onları kontrol etmelidir. -Veli etkinliklere katılmış ama birçok etkinliği çocuk kendi başına yapamıyor. Velide etkinliklere katılmalı ama kendisinde tüm etkinliği yapmamalı. (4)	-Veliler katılmıyorlar. Velinin katılacağı etkinlik yok. -Program velileri öğretime katmamızı istiyor ama bunu uygulayamıyoruz. Çünkü bu konu velilerin vakitleri olmadığı gerekçesi ile fazla kabul görmüyor Ama ev etkinliklerine katılıyorlar.	-Çok fazla değişiklik yok ama mutlaka katılmaları -Programa bence şu aşamada velilerde alınamadı. -Öğrencilere çok fazla ödev verilmesi konusunda şikayetçiler. Veliler program hakkında bilgi sahibi değiller. -Velilere çok fazla destek veriliyor..
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-Veliler program hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı için çok endişeliler. -Veliler yeni programla daha çok ilgili olmak durumunda kalıyorlar. -Zaten faaliyetleri sınıfta yapamadığımız için eve ödev veriliyor. Onu da veli onu en kolay nereden buluyorsa onu da içeriğine bakmadan yolluyor. -Veliler çok fazla araç ve kırtasiye gerekiyor diye şikayetçiler. -Velilerinde program hakkında bilgilendirilmesi gerekiyor. -Velilerde işin içine katıldıkları için başarı artmıştır. Fakat bazı velilerden de şikayetler gelmektedir. -Veliler öğrencilerin çalışmalarını destekliyor. Kaynakları hazırlıyor. -Yeni programın gereklerini çoğu veli kavrayamadı. Hala ödevleri kendisi yapan veli çoğunlukta.(4)	-Fazla bir etkileri yok	-Roller gerçekçi değil Görüş bildirmeyen öğretmen sayısı (2)
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-İlgili velilerin performans ve proje ödevlerinde daha güzel etkinlikler yaptığı, ilgisiz velilerin ise öğrencinin sınıf içinde daha pasif olduklarını görüyoruz.(2) -Performans ödevleri veliyi daha çok işin içerisine sokuyor ama çevredeki veli eğitim seviyesinin düşük olması sebebi ile veli yönlendirici olamıyor. -Program zaten veli – öğretmen – öğrenci üçgenini hedeflemiş. Veliler öğrenme sürecinde yardımcı oluyorlar (3)	-Bu bölgede veliler bu süreçte etkili olamıyor. Çünkü büyük bir kısmı okuma yazma bilmiyor (2) -Veliler ilgisizler. Bu yönü ile pek bir şey değişmedi. İlgili velilerin öğrenme sürecine katkıları olmakla birlikte ilgisiz veliler eski programda olduğu gibi hiç bir şey değişmemiş gibi davranıyorlar.	
Toplam	34	11				

Özel okul katılımcılarının çoğu (n=8) programın veli katılımını teşvik ettiğini düşünmüş ve birinin şu görüşü dikkat çekici bulunmuştur. “Veli etkinliklere katılmış ama birçok etkinliği çocuk kendi başına yapamıyor. Velide etkinliklere katılmalı ama kendisinde tüm etkinliği yapmamalı (AE1)” Velinin etkinliklere olan katkısını artırarak verilen ödevin neredeyse tamamına yakınına yapması katılımcılar tarafından

eleştirilmektedir. Yine aynı konuda başka bir veli görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir.

“Yeni programda veliler öğrencilere fazla yardımcı oluyorlar. Bazı ödevlere müdahale ediliyor. Biz konuda velilere seminerler verdik (AA1)”

Katılımcılardan biri veli eğitimine değinerek görüşlerini şu şekilde açıklamıştır. “Programa bence şu aşamada velilerde alışmadı. Veliler öğrencilere çok fazla ödev verilmesi konusunda şikâyetçiler. Veliler program hakkında bilgi sahibi değiller. Velilere çok fazla destek verilmiyor (AE2)”

Orta gelir seviyeli devlet okulu katılımcılarının çoğunluğu (n=17) velilerin sürece katıldıklarını belirtirken çoğu durumda bu katılımın fazlalığından ve veli bilgisizliğinden şikâyetçi olmuştur. Konu ile ilgili veli görüşlerini şu şekilde sıralayabiliriz.

“Veliler program hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı için çok endişeliler (MK1)”

“Veliler yeni programla daha çok ilgili olmak durumunda kalıyorlar (MK3)”

“Yeni programda veliye oldukça büyük yük düşmekte (M1)”

“Zaten faaliyetleri sınıfta yapamadığımız için eve ödev veriliyor. Onu da veli en kolay nereden buluyorsa içeriğine bile bakmadan yolluyor (HS2)”

“Velilerinde program hakkında bilgilendirilmesi gerekiyor. Çoğunluk tepki veriyorlar(HS6)”

“Yeni programın gereklerini çoğu veli kavrayamadı. Ödevleri kendisi yapan veliler çoğunlukta (GM3)”

Düşük gelir seviyeli devlet okulu öğretmenlerinin çoğu (n=7) yeni program ile veli katılımının sağlandığını, diğer kısmı n=5 veli katılımında herhangi bir şeyin değişmediğini belirtmiştir. Veli katılımının düşük olmasına sebep olarak katılımcılardan biri şunları söylemiştir. “Bu bölgede veliler bu süreçte etkili olamıyor. Çünkü büyük bir kısmı okuma yazma bilmiyor (AS1)” Yine katılımcılardan biri şu sözlerle ilgisiz velilere olan sitemini dile getirmiştir. “İlgili velilerin öğrenme sürecine katkıları olmakla birlikte ilgisiz veliler eski programda olduğu gibi hiç bir şey değişmemiş gibi davranıyorlar (E3)”

“Performans ödevleri veliyi daha çok işin içerisine sokuyor ama çevredeki veli eğitim seviyesinin düşük olması sebebi ile veli yönlendirici olamıyor (AS4)”

Sonuç olarak yüksek gelir seviyeli devlet okulu katılımcıları veli katılımının ödevlerde fazla olmasından yakınırken, düşük gelir seviyeli okul öğretmenleri ise

veli profilinin eğitim olması ve ödevlere olan ilgisizliğinden yakınmışlardır. Veliler verilecek seminer vb. yöntemlerle mutlaka program hakkında bilgilendirilmeli öğrenciye nereye kadar ev ödevlerinde yardımcı olabileceklerinin sınırı çizilmelidir.

4.1.e. Yeni Programda Öğrencinin Etkin Derse Katılımına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin yeni programla ilgili olarak programın öğrencilere neler kazandıracağıyla ilgili düşünceleri merak edilmiştir. Öğretmenlerin bu düşüncelerini ortaya çıkarmak için kendilerine “ Yeni programın eski programa göre öğrenenlerin ilgilerini çekme ve dersi cazibeli hale getirebilme becerisi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu sorunun karşılığı olarak alınan öğretmen düşünceleri Tablo 1.e.’de belirtilmiştir.

Tablo 1.e. Yeni Programın Eski Programa Göre Öğrenenlerin İlgilerini Çekme ve Dersi Cazibeli Hale Getirebilme Becerisi Hakkındaki Düşünceleri Yansıtan Öğretmen Görüşleri

	Cinsiyet		Ders Eskiye Göre Daha Cazibeli	Kısmen Cazibeli	Ders Eskiye Göre Daha Cazibeli Değil	
	Kadın	Erk				
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Yeni program çocuğu daha çok derse katıyor. Ders aktivite yapılıncaya daha cazip oluyor. (6) -Bilgi yoğunluğu azaldığı için öğrencinin dikkati çekilebiliyor. -Programın uygulayıcısı öğretmen olduğu için ne kadar fazla etkinlik yapabiliyorsa ders o kadar fazla ilgi çekici oluyor. -Çocuklar eskiye nazaran daha fazla aktif olarak derse katılmaktalar.	-Eskiye göre daha cazip olmasın karşın dersi çok da cazip hale getirmiyor. Ben zaten diğer programda da derslerimi drama tekniğinden yararlanarak yapıyordum, şimdide aynısını yapıyorum. -Bazı etkinlikler ilgi çekici.	-Bazı konularda çok sık tekrar var. Ayrıca aynı ünite içerisinde de çok sık tekrarlar yapılmış. Örneğin haklarımızı öğreniyorum ünitesinde olduğu gibi. Kavram tekrarları çok fazla yapılmış.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-Yeni programda öğrencilerin daha aktif ve içerikli olmaları için zemin hazırlanmıştır. - Öğrencilerin yaratıcılıkları geliştirilmiştir.(6) -Karşılıklı konuşma ve tartışma yeni programı başarılı kılmakta. -Verilen sorular ve resimler ilgilerini çekiyor. Onlar üzerinde düşünüyorlar. -Fikirleri özgürce ifade etmeyi özendirme güzel. -Programın becerisi iyi ama öğretmenlerin becerisinden emin değilim! -Daha ilgi çekici -Yeni program daha olumlu ve cazibeli	-Yeni program öğrenciyi aktif kılmayı amaçlamakta ama aktif öğrenciyi istedik davranışlara yönlendirmek işçiliktir. (öğretmene iş düşüyor.) -Öğrenciye bilgi birazda direkt verilmeli -Uygun ortamlar sağlanırsa daha çekici olur.	-Öğrenci merkezli olması öğrenciyi daha fazla yük getiriyor. -Eski programımızın tek eksiği 4. ve 5. sınıfın konuları ağırdı. Aynı program hafifletilmeliydi. -Farkı yok.
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Yeni program daha dikkat çekici ve ilgi uyandırıyor. Mesela biz proje ve etkinliklerimizi sınıfa asarsak dikkat topluyoruz. -Öğrenciler çoğu zaman derslerde aktif oldukları için dersler onlara oyun gibi geliyor. Bu sebeple ders daha fazla ilgilerini çekiyor. (5) -Öğrenciler aktif oldukları durumlarda dersler oyun şeklinde geçiyor. Böylece dersler onlar için daha ilgi çekici oluyor. -Resimlerin ve etkinlik çalışmalarının çok olması ilgilerini çekiyor.	-Uygun metot ve teknikler kullanıldığında öğrenci merkezli oluyor. -İmkanlar dahilinde yapılan etkinlikler ilgilerini çekiyor. -Etkinlikler ilgi çekici ama süre az. -Konu ile ilgili gezi gözlem yapılmalı.	
Toplam	34	11				

“Yeni programın eski programa göre öğrenenlerin ilgilerini çekme ve dersi cazibeli hale getirebilme becerisi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna özel okul katılımcılarının çoğu (n=9) yeni programın öğrenenlerin ilgisini çekerek dersi cazibeli hale getirdiğini düşünmüşlerdir. Bu görüşü paylaşan öğretmenlerin bazı söylemleri şu şekilde sıralanmıştır.

“Ders aktivite yapılıncaya daha cazip oluyor (GK1).”

“Bilgi yoğunluğu azaldığı için öğrencinin dikkati çekilebiliyor (GK5).”

“Programın uygulayıcısı öğretmen olduğu için ne kadar fazla etkinlik yaparsa ders o kadar fazla ilgi çekici oluyor (AA4).”

“Etkinlikler çocukların oldukça ilgisini çekiyor ve dersten sıkılmalarını engelliyor (AA5).”

“Çocuklar eskiye nazaran daha fazla aktif olarak derse katılmaktalar (AE1).”

İlgili soruya kısmen katılan öğretmen grubu (n=2) içerisinde olan bir katılımcı “Yeni program eskiye göre daha cazip olmasın karşın dersi çok da cazip hale getirmiyor. Ben zaten diğer programda da derslerimi drama tekniğinden yararlanarak yapıyordum, şimdide aynısını yapıyorum (GK3),” sözleri ile öğretmenin derste izlediği yöntem ve tekniklere dikkat çekmiştir. Yine aynı öğretmen drama tekniğini kavramları somutlaştırmada çok başarılı bulunduğunu da belirtmiştir.

Programı bu konuda başarısız bulan %15’lik öğretmen grubu katılımcılarından bir öğretmen “Bazı konularda çok sık tekrar var. Ayrıca aynı ünite içerisinde de çok sık tekrarlar yapılmış. Örneğin haklarımızı öğreniyorum ünitesinde olduğu gibi (GK4),” sözleri ile programı başarısız bulma sebebini vurgulamıştır.

Orta gelir seviyeli devlet okulu çalışanları çoğu (n=12) programı bu konu başarılı bulurken başarılı bulma gerekçelerini şu şekilde sıralamışlardır.

“Yeni programda öğrencilerin daha aktif ve içerikli olmaları için zemin hazırlanmıştır. Öğrencilerin yaratıcılıkları geliştirilmiştir (MK1).”

“Karşılıklı konuşma ve tartışma yeni programı başarılı kılmakta (M2).”

“Verilen sorular ve resimler ilgilerini çekiyor. Onlar üzerinde düşünüyorlar (HS1).”

“Yeni programda dersi cazibeli hale getiren etkinlikler mevcut. Öğrencilerin ilgisi çekiliyor (HS3).”

“Programın becerisi iyi ama öğretmenlerin becerisinden emin değilim! (GM4).”

Programı kısmen başarılı bulan grup (n=2) özellikle programı uygulamada karşılaştıkları güçlükleri vurgulayarak aslında programı bu konuda beğendiklerini dile getirmişlerdir. Bu söylemlerden bazıları şunlardır.

“Öğrenciye bilgi birazda direkt verilmeli (HS6).”

“Yeni program uygun ortamlar sağlanırsa daha çekici olur (GM2).”

“Yeni program öğrenciyi aktif kılmayı amaçlamakta ama aktif öğrenciyi istedik davranışlara yöneltmede öğretmene büyük görev düşmektedir (HS3).”

Yeni programı öğrencilerin derse katılımını ilgi çekerek sağlayamadığını düşünen katılımcı grubun oranı ¼’ü olarak görülmüştür. Bu grup öğretmenleri programı başarısız bulurken buna sebep olarak şunları sıralamışlardır.

“Öğrenci merkezli olması öğrenceye daha fazla yük getiriyor (M1).”

“Eski programımızın tek eksiği 4. ve 5. sınıfın konuları ağırdı. Aynı program hafifletilmeliydi (HS2).”

“Eski programdan farkı yok (HS4).”

Düşük gelir seviyeli devlet okullarında öğretmenlerin tamamı programı uygulama zorluklarına rağmen ilgi çekici bir şekilde programı başarılı ya da kısmen başarılı bulmuşlardır. Öğretmenlerin konu ile ilgili söylemleri şunlardır.

“Yeni programda etkinlikler artırıldığı için daha ilgi çekici (AS1).”

“Yeni program daha dikkat çekici ve ilgi uyandırıyor. Mesela biz proje ve etkinliklerimizi sınıfa asarsak dikkat topluyoruz (AS2).”

“Öğrenciler çoğu zaman derslerde aktif oldukları için dersler onlara oyun gibi geliyor. Bu sebeple ders daha fazla ilgilerini çekiyor (AHİ3).”

“Resimlerin ve etkinlik çalışmalarının çok olması ilgilerini çekiyor (E4).”

Programı kısmen başarılı bulan öğretmenlerden biri “İmkânlar dâhilinde yapılan etkinlikler ilgilerini çekiyor” sözleri ile programı uygulama koşullarının yetersizliğini burada da vurgulamışlardır.

Tüm okul katılımcılarının program içeriğinin öğrencilerin ilgilerini çekecek etkinliklerle dolu olduğunu düşünmelerine karşın öğrencilerin ilgisini çekme amacını programdan çok öğretmenin sağlayabileceğini belirtmişlerdir. Hatta bu sebeple aynı programın farklı sınıflarda farklı öğretmenler tarafından çok farklı bir şekilde işlenebileceğini de vurgulamışlardır. Bu sonuç en az programlar kadar öğretmenlerinde geliştirilerek ortak bir uygulama düzeyi sağlanması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

4.1.f. Yeni Programın Bilgiyi Somutlaştırmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin yeni programla ilgili olarak programın öğrencilere bilgiyi somutlaştırmasıyla ilgili düşünceleri merak edilmiştir. Öğretmenlerin bu

düşüncelerini ortaya çıkarmak için kendilerine “Yeni programın somut işlemler döneminde bulunan öğrenenlere kavramları somutlaştırabilmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu sorunun karşılığı olarak alınan öğretmen düşünceleri Tablo 1.f.’de belirtilmiştir.

Tablo 1.f. Yeni Programın Öğrenenlere Kavramları Somutlaştırabilmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri

		Cinsiyet		Kavramların Somutlaştırılabilme Düzeyi			Somutlaştırıyor	Somutlaştırmıyor
		Kadın	Erk	Evet S. şıyor	Hayır	--		
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	8	3	2	-Etkinlik örneklerinin iyi olduğu düşüncesindeyim ama etkinliklere öğretmen bir şey katıyorsa somutlaştırıyor. (8)	-Eskiye nazaran iyi ama gerçek anlamda iyi değil. -Çocuk ne öğrendiğini bilmiyor. (Vatan sevgisi vb kavramlarda sıkıntı yaşıyor.) -Konuların bir kısmı hala ezberle dayalı. Kitaplar konusunda sıkıntı çekiyoruz.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	11	9		-Kavramlar yakından uzağa doğru seçildiği için somutlaştırabiliyor. (3) -Program uygulamaya yönelik olduğundan somutlaştırıyor. (3) -Araç gereç sorunumuz olmadığından somutlaştırabiliyoruz. -Kavram haritalarının kullanılması sebebi ile somutlaştırabiliyor -Öğrenci araştırma yapmayı ürün ortaya koymayı öğrendiği için somutlaştırıyor. (3)	-Kavramların somutlaştırılabilmesi, öğrencilerin sınıfta ve hayatta daha sorumlu ve duyarlı olabilmeleri için onlara görevler verilmeli. -Kavramların somutlaştırılması olanaklara bağlı. -Olanaklarımız sınırlı olduğundan somutlaştırmıyor. (6) -Eski programa göre çok daha iyi somutlaştırıyor. Ama okulun mutlaka araç gereç sorunu bulunmamalı. -Öğretmenin programda somutlaştırıcı katkı yapması gerekiyor. (2)
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	9	3		-Etkinlikler sayesinde somutlaştırıyor. -Program daha anlaşılır.	
Toplam		34	11	28	15	2		

Araştırmaya katılan tüm okul öğretmenlerine “Yeni programın somut işlemler döneminde bulunan öğrenenlere kavramları somutlaştırabilmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya araştırmaya katılan özel okul öğretmenlerinin yarısından fazlası cevap olarak somutlaştırdığı yönde görüş belirtmiş araştırmaya katılan bir öğretmen “Kavram haritaları gibi farklı etkinlikler yaparak konular somutlaştırılabilir (GK9),” şeklinde görüş belirtirken bir diğeri “Program öğrenci merkezli olduğu için konular ve bilgiler kolaylıkla somutlaştırılabilir (GK10)” yönünde görüş belirtmişlerdir. Yine araştırmaya katılan özel okul öğretmenlerinin küçük bir bölümü (n=5) yeni programın kavramları somutlaştırmadığını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden biri bu

yöndeki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir. “Konuların bir kısmı hâlâ ezbere dayalı. Kitaplar konusunda sıkıntı çekmekteyiz (GK12).” Bir diğeri, “ Kavramları somutlaştırma konusunda eskiye nazaran iyi ama gerçek anlamda yeterli değil. Çocuk ne öğrendiğini bilmiyor (GK3),” şeklinde ifade etmiştir.

Orta gelir seviyeli okullarda aynı soruya cevap olarak yarısından çoğu (n=11) kavramların somutlaştırılmasında yeni programı başarılı bulurken, yarıya yakın diğeri bölümü (n=9) yeni programın kavramları somutlaştırabilme yönünü zayıf bulmuştur. Programın kavramları somutlaştırdığını düşünen öğretmenler görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

“Program uygulamaya dönük olduğundan kavramların somutlaştırılması kolaylıkla sağlanabiliyor (M1).”

“Kavramları araç gereç sorunumuz bulunmadığı için somutlaştırabiliyoruz (HS1).”

“Öğrenci araştırma yaparak ürün ortaya koymayı öğrendiği için kavramlar somutlaştırılabilir (GM1).”

Programın kavramları somutlaştırmadığını düşünen öğretmenler ise görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

“Somut çalışmalar araştırma gerektirdiği için her çevreye uygun değil. Bu sebeple somutlaştırılmıyor (MK5).”

“Kavramların somutlaştırılması olanaklara bağlı. Olanaklarınız sınırlı olduğu için somutlaştırılmıyor (HS3).”

Düşük gelir seviyeli devlet okullarından bu soruya karşılık olarak öğretmenlerin büyük bir bölümü (n=8) yeni programın kavramları somutlaştırabildiğini düşünürken, diğeri küçük bir katılımcı grubu (n=4) kavramların somutlaştırılmadığını düşünmüştür. Kavramların somutlaştırılmadığını düşünen öğretmenlerden biri bu düşüncesini “Kavramların somutlaştırılması için öğrenci birebir konuyu uygulamalı. Ama imkânsızlıklar sebebi ile bunu sağlamak olanaksız (E1),” şeklinde belirtmiştir. Programın kavramlarını somutlaştırabildiğini düşünen öğretmenler ise programı daha anlaşılır bulmuş ve etkinliklerin kavramların somutlaştırılmasında büyük yardımcı olduğunu düşünmüştür.

Genel olarak katılımcıların çoğunluğu yeni programı kavramları somutlaştırabilme yönünden başarılı bulmuşlardır. Özellikle orta gelir seviyeli devlet okulu katılımcılarının yarıya yakın bir bölümü kavramları somutlaştırabilme

konusunda programı başarısız görmekle birlikte okul olanaklarının iyileştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

4.1.g. Yeni Programda Öğrencinin Derse Olan Tutumuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Yeni programla ilgili olarak öğretmenlerin programın öğrencilerin derse olan tutumlarını nasıl etkilediği yönündeki düşünceleri merak edilmiştir. Öğretmenlerin bu düşüncelerini ortaya çıkarmak için kendilerine “Yeni programın öğrenenlerin derse karşı tutumlarına olan etkisi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu sorunun karşılığı olarak alınan öğretmen düşünceleri matris ve kategoriler oluşturularak Tablo 1.g.’de belirtilmiştir.

Tablo 1.g. Yeni Programın Öğrenenlerin Derse Karşı Tutumlarına Olan Etkisine İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Cinsiyet		Öğrenci Tutumlarını Olumlu Yönde Etkilemekte	Öğrenci Tutumlarını Olumsuz Yönde Etkilemekte	Diğer	
	Kadın	Erk				
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Etkinlik olunca derse daha fazla ilgililer. -Derste kendi görüşlerimizi ortaya koyabiliyoruz diye seviniyorlar. (2) -Derse katılıyorlar buda hoşlarına gidiyor. Eski programa göre zaman problemi de olmuyor bence. -Daha etkili -Dersi ders olarak değil oyun olarak görüyorlar. -Dersler daha eğlenceli hale getirmiş. Bütün çocuklar eğlenerek konuları öğreniyor. (5) -Sosyal olaylar sınıf içerisinde daha fazla konuşuluyor. -Uygulama boyutunda öğrencilerin daha çok ilgisini çekmekte.		-Çok fark yok. Dramayı hep kullandım -Ödevlerle yapılan etkinlikler konusu çok abartılı. -Kısmen olumlu buluyorum.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-Yeni programda öğrenciler kendi yorumlarını da kullanmakta konudan bir sebep -sonuç ilişkisi çıkarmaya çalışmaktadır. -Belli bir süre bocalamadan sonra uyum sağladılar. -Ön hazırlık yaparak merak uyandırıldığında çok etkili oluyor. -Yeni program ezbercilikten uzak bilgileri gereksiz yere öğrencilerin beynine yükleme yerine yavaş ve kalıcı bilgi vermeye çalışan, hayatla bağlantılı muhakeme gücünü geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmaktadır. (3) -Öğrenci sıkılmıyor ders kitabı öğrenci ile sanki konuşuyor. -Derse katılım daha iyi. Öğrenci farklı öğrenme alanlarında kendini gösterebiliyor. (3) -Etkili şekilde katılanlar var ama bu öğretmenin yönlendirmesine bağlı. -Çalışma kitapları ve etkinlikleri birlikte yapma faaliyetleri güzel	-Hazırcılık, internet çıktısına yönelik hazırlıklarla geliniyor. -Sadece program titiz uygulandığında başlarını kaldıracak zaman bulamıyor öğrenciler.	-Derse tutum aynı pek değişmedi. -Çok fazla değişiklik getirmedi. -Bu programın çocuğu derslere karşı ciddi, gerçekçi bir yönlendirmesi yok.
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Yeni program öğrenenin daha aktif ve dikkatli olmasını sağlıyor. -Öğrenci tutumları değişti. Dersler oyun şeklinde geçtiği için ders karşı olan düşünceleri daha olumlu. -Öğrencilerin derse karşı tutumlarında büyük değişiklikler oldu. Dersler oyun şeklinde geçtiği için ders karşı olan düşünceleri daha olumlu. Aktif oldukları dersten sıkılmıyorlar. -Derse birebir katılmalarında oldukça etkili. -Öğrenciler derse önceden araştırma yaparak geldiği için derse hazırlıklı ve bilgi edinerek geliyor. -Çocuklara oyun gibi geliyor. (4)	-Derslerde çok fazla gürültü oluyor. Toparlamak çok zor. Sınıf mevcudu mutlaka azaltılmalı -Yeni program dikkatleri dağıtıyor. Konu havada kalıyor.	
Toplam	34	11				

Yüksek gelir seviyeli katılımcıların büyük bir bölümü (n=12) öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumlarında olumlu gelişmeler olduğunu vurgulamışlardır. Buna gerekçe olarak ta dersin öğrenci merkezli olması, dersin öğrenci tarafından oyun olarak algılanması, öğrencilerin derse etkin olarak

katılmalarından dolayı zevk almaları sıralanmıştır. Öğrenci tutumlarını olumsuz yönde etkileyen tek etkenin ödevlerle yapılan etkinlikler olduğu bir katılımcı tarafından belirtilmiştir. Bu tür ödevlerin fazlalığının öğrenci üzerinde bıkkınlık yarattığı da katılımcı tarafından belirtilmiştir.

Orta gelir seviyeli devlet okulu katılımcılarının çoğu (n=14) derse karşı öğrenci tutumlarında olumlu gelişmeler olduğunu söylemişlerdir. Bu görüşte olan öğretmenlerden biri düşüncelerini şu sözlerle aktarmıştır. “Yeni program ezbercilikten uzak bilgileri gereksiz yere öğrencilerin beynine yükleme yerine yavaş ve kalıcı bilgi vermeye çalışan, hayatla bağlantılı muhakeme gücünü geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmaktadır (HS5).”

Yine bu görüşü paylaşan öğretmenlerin bazı söylemleri aşağıda sıralanmıştır:

“Dersin ürkütücü olmaktan çıktığını düşünüyorum (GM4).”

“Öğrenciler ders karşı daha olumlu bakıyorlar (A1).”

“Dersi daha çok seviyorlar (A2).”

Yeni programın öğrenci tutumunda olumlu değişiklik yapmadığını düşünen katılımcılar ise düşüncelerini şu şekilde sıralamışlardır.

“Hazırcılık, internet çıktısına yönelik hazırlıklarla geliniyor (MK5).”

“Sadece program titiz uygulandığında başarıları kaldıracak zaman bulamıyor öğrenciler (HS3).” Bu şekilde düşünen katılımcıların tüm grup içerisindeki oranı çok düşüktür (n=2). Yine katılımcıların bir kısmı ise (n=4) programın öğrenci tutumları üzerine etkisi olmadığını düşünmüşlerdir.

Düşük gelir seviyeli devlet okulu katılımcılarının çoğu (n=10) öğrenci tutumlarında olumlu yönde değişimler olduğunu belirtmiş, katılımcıların küçük bir bölümü ise (n=2) öğrenci tutumlarının olumsuz yönde değiştiğini söylemiştir. Öğrenci tutumlarında olumlu yönde değişim olduğunu düşünen katılımcılar bu düşüncelerini şu sözlerle belirtirlerken,

“Yeni program öğrenenin daha aktif ve dikkatli olmasını sağlıyor (AS2).”

“Öğrencilerin derse karşı tutumlarında büyük değişiklikler oldu. Dersler oyun şeklinde geçtiği için ders karşı olan düşünceleri daha olumlu. Aktif oldukları dersten sıkılmıyorlar (AS4).”

“Öğrenciler derse önceden araştırma yaparak geldiği için derse hazırlıklı ve bilgi edinerek geliyor (E3).”

“Çocuklara oyun gibi geliyor (E4).”

Öğrenci tutumlarında olumsuz yönde değişimler olduğunu savunan öğretmenler şu şekilde görüşlerini dile getirmişlerdir.

“Derslerde çok fazla gürültü oluyor. Toparlamak çok zor oluyor. Sınıf mevcudu mutlaka azaltılmalı (AH11).”

“Yeni program dikkatleri dağıtıyor. Konu havada kalıyor (E5).”

Genelde okul katılımcıları derslerde öğrencilerin aktif olması sebebi ile öğrenci ilgilerinin çekilebildiğini belirtmişlerdir. Ama buda her zaman sınıf içerisinde olumlu sonuçlar doğurmamakta öğretmenin kimi zaman otorite kaybını yaşamasını sağlamakta hatta kalabalık sınıflarda gürültü sebebi ile ders işlenememektedir, sonucunu ortaya koymaktadır. Hatta kimi öğrencilerin dersi ders olarak değil oyun olarak görmesi ne derece doğru sorusunu akla getirmektedir.

4.2. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersini Okutan Öğretmenlerin Yeni Programın Boyutlarına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın bir diğer alt problemi: İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersini okutan öğretmenlerin yeni programın boyutlarına (hedefler, içerik, eğitim durumları ve değerlendirmeye) ilişkin genel görüşlerinin neler olduğu idi. 4. ve 5. sınıf Sosyal bilgiler ders öğretmenlerinin yeni programın boyutlarına yönelik görüşlerini ortaya çıkarabilmek amacıyla ders öğretmenlerine sorulan sorular karşılığı elde edilen düşünceler aşağıda özetlenmiştir.

- Programın çağdaş bireyin (insan haklarına saygılı, problem çözebilen, öğrendiklerini yaşama aktarabilen, çevresine duyarlı, değişen koşullara uyum sağlayabilen) sahip olması gereken becerileri sağlama konusunda ki düşünceleriniz nelerdir?
- Yeni programın adil olma, hoşgörü, dürüstlük, saygı vb. değerleri öğrenene kazandırabilmesi hakkında ki görüşleriniz nelerdir?
- Öğrenenin günlük yaşamda kullanması gereken beceriler ile programda verilen bilgiler arasındaki bağı nasıl buluyorsunuz?
- Yeni programın toplumun ve bireyin ihtiyaçlarını karşılamada ki etkililiği hakkında neler düşünüyorsunuz?
- Yeni Sosyal Bilgiler Programı'nın diğer derslerle ortak becerileri (eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, araştırma, iletişim, problem çözme, transfer vb.) kazandırmadaki rolü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Sizce yeni programda yer alan kazanımların gerçekleştirilebilirlik düzeyi nedir?
- Yeni programın yakından uzağa doğru kültürel farklılıkları öğrenene kazandırabilmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- Programın öğrenenin yaşama etkin katılımını sağlaması yönündeki düşünceleriniz nelerdir?

4.2.a. Programın Çağdaş Bireylerin Sahip Olması Gereken Özellikleri Kazandırmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Yeni program kazanım boyutunda değerlendirildiğinde öğretmen görüşlerinin neler olduğu merak edilmiştir. Bu amaçla öğretmenlere yöneltilen “Programın çağdaş bireyin (insan haklarına saygılı, problem çözebilen, öğrendiklerini yaşama aktarabilen, çevresine duyarlı, değişen koşullara uyum sağlayabilen) sahip olması gereken becerileri sağlama konusunda ki düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna karşılık olarak elde edilen görüşler Tablo 2.a.’da belirtilmiştir.

Tablo 2.a. Programın Çağdaş Bireylerin (İnsan Haklarına Saygılı, Problem Çözebilen, Öğrendiklerini Yaşama Aktarabilen, Çevresine Duyarlı, Değişen Koşullara Uyum Sağlayabilen) Sahip Olması Gereken Özellikleri Kazandırmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri

		Cinsiyet		Çağdaş Bireyin Sahip Olması Gereken beceriler Sağlanıyor	Kısmen Sağlıyor	Çağdaş Bireyin Sahip Olması Gereken Beceriler Sağlanmıyor
		Kadın	Erk			
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Çağdaş bireyde olması gereken özellikleri sağladığı düşüncesini taşıyorum. Ama aslı bireye ve aileye bağlı bu kazanımlar. (2) -Sağlıyor bilgiler birebir yaşamla ilgili (3) -Yeni programın hedefi zaten bu tür üst zihinsel beceriler kazandırmak (2) -Önceki programa göre çok daha başarılı.	-Zamanla ortaya çıkacaktır. -En azından temel bilgileri içerdiğini düşünüyorum. -Tam değil ama gelişirse gerçekleşecek. (2)	-Sağlamıyor. Problem çözebilecek konu yok.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-Programın insan haklarını ve toplum içerisinde sorunsuz bir birey olmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. -Tartışma ortamı yaratılarak düşüncelerini güzel ifade edebiliyorlar. -Bizim Türk eğitim-öğretim programının amaçları zaten buydu. -Öğrenilenler ve öğretilenler iyi ama günlük hayata uygulamada sorun var. Çünkü toplumumuz geleneklerinden kopmuştur. -Program bu becerileri öğrencilere kazandırmaktadır. (5) -Aile ortamında da aynı görüşün benimsenmesi durumunda başarılı	-Program henüz çok yeni zaman belirleyici olacaktır. Bu koşulları sağlamak yönetim ve süreç belirler. -Bence üzerinde biraz daha çalışılmalı -Zamanında ve yerinde uygulanırsa uygun.	-Becerilerin kazandırılabilmesi için uygun materyaller olmalı. Türkiye’de zor genel atmosferle çelişiyor bence. -Yaratıcılığı engelleyen bir programın yukarıdakileri hedeflemesi imkânsız. -Programı bu konuda yetersiz buluyorum.
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Düşüncelerini rahatça aktarabiliyor. -Program çok güzel biz burada çevre koşulları sebebi ile uygulayamıyoruz. -Konular daha zenginleştirilip çeşitlendirilmeli Öğrencilere istenilen becerileri kazandırabilir.(4) -İyi uygulanırsa beceri kazanır.	-Eğer program 1. sınıftan itibaren kademeli olarak uygulanırsa daha etkili olacaktır. Bana göre 4 ve 5. sınıflar için bu söylemler istenildiği şekilde sağlanamadı fakat şu anki 1 ve 2. sınıflar 8. sınıfa geldiğinde duyarlı uyumlu problem çözebilen yaratıcı çocuklar olacaktır. (2)	-Çevre ve aile kültür seviyesi uygun olmadığından çocuk bu becerileri kazanmada zorluk çekiyor. -Değişen eğitimidir. Yaşantı değil -Ailede dayak yiyen bireyin insan haklarına saygısı sizce nedir?
Toplam		34	11			

“Programın çağdaş bireyin (insan haklarına saygılı, problem çözebilen, öğrendiklerini yaşama aktarabilen, çevresine duyarlı, değişen koşullara uyum sağlayabilen) sahip olması gereken becerileri sağlama konusunda ki düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna cevap olarak özel okul katılımcılarının çoğu (n=8) programın çağdaş bireyden beklenen becerileri kazandırdığını düşünürken, diğer kısmı (n=5) kısmen kazandırdığını düşünmüştür. Katılımcılardan biri (n=1) programın istene becerileri kazandırmadığını düşünmüştür. Programı bu konuda başarılı bulan katılımcılar görüşlerini şu sözlerle belirtmişlerdir.

“Etkinlikler ve konular yaşamla birebir örtüşüyor. Bu yüzden gereken beceriler öğrencilere kazandırılabilir (AA5)”

“Yeni programın hedefi zaten bu tür üst zihinsel beceriler (AA2)”

“Sağlıyıcı bilgiler birebir yaşamla ilgili (AE2)”

Programın bu becerileri kısmen sağladığını düşünen katılımcılar ise “Tam değil ama gelişirse gerçekleşecek (GK5)” ve “Zamanla ortaya çıkacaktır (AA4)” sözleri ile programın bu konuda başarılı olabilmek için biraz zamana ihtiyacı olduğunu vurgulamışlardır. Programı bu konuda başarısız bulan katılımcı “Sağlamıyor, problem çözebilecek konu yok (GK3)” sözleriyle programa olan tepkisini belirtmiştir.

Aynı soruya orta gelir seviyeli devlet okulu öğretmenlerinin yarıdan fazlası (n=12) programı bu yönde başarılı bulmuştur. Programı kısmen başarılı bulan (n=8) öğretmenler düşüncelerini şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Program henüz çok yeni. Zaman belirleyici olacaktır (M1)”

“Bu koşulları sağlamak yönetim ve süreç belirler (M2).”

“Bence üzerinde biraz daha çalışılmalı (HS6) ”

“Zamanında ve yerinde o konu ile ilgili yetkin kişilere uygulanırsa uygun (GM2)” sözleri ile ifade ederken programın zamana ihtiyaç duyduğunu belirtmişlerdir. Programı bu konuda başarısız bulan katılımcılar,

“Türkiye’de zor genel atmosferle çelişiyor bence (MK4)”

“Yaratıcılığı engelleyen bir programın yukarıdakileri hedeflemesi imkânsız HS3)”

“Program bu konuda yetersiz (GM3)”

Düşük gelir seviyeli devlet okulları katılımcıların büyük bir çoğunluğu yeni programı (n=8) başarılı bulurken, küçük bir kısmı (n=2) kısmen başarılı olduğunu düşünmüş, geriye kalan küçük bir bölümü de (n=2) başarısız bulmuştur. Programı bu konuda başarısız bulan öğretmenler aslında buna sebep olarak içerisinde bulunan çevre ve okul fiziki şartlarını sebep göstermişlerdir. Genelde bu düşüncelerini çevre ve aile kültür seviyesinin programla uyumlu olmamasından öğrencinin bu becerileri kazanmada zorluk çektiğini ifade etmişlerdir.

Genel olarak tüm okul katılımcılarının ortak fikri programın bu yönde başarılı olduğu şeklindedir. Buna karşılık programın uygulanma koşullarının birbirinden farklı olması program etkililiği arasında büyük farklar oluşturduğu da katılımcıların söylemlerinden anlaşılmaktadır.

4.2.b. Yeni Programın Adil Olma, Hoşgörü, Dürüstlük, Saygı vb. Değerleri Öğrenen Kazandırmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin kazanım boyutundaki düşüncelerini belirleyebilmek amacıyla kendilerine yöneltilen "Yeni programın adil olma, hoşgörü, dürüstlük, saygı vb. değerleri öğrenene kazandırabilmesi hakkında ki görüşleriniz nelerdir?" sorusuna karşılık olarak elde edilen görüşler Tablo 2.b.'de belirtilmiştir.

Tablo 2.b. Yeni Programın Adil Olma, Hoşgörü, Dürüstlük, Saygı vb. Değerleri Öğrenene Kazandırmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

		Cinsiyet		Yeni Program Karakter Değerlerini Kazandırıyor	Kısmen Kazandırıyor	Yeni Program Karakter Değerlerini Kazandırmıyor
		Kadın	Erk			
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Atatürk'ün karakter özellikleri model alınarak çocuklara bu özellikler kazandırılıyor. -Programda kazanımlar var ama uygulama yönünde öğretmen için rehberlik yok. (2) -Eskide de vardı şimdide mevcut. -Bu program duyuşsal özellikleri daha fazla ön plana çıkarmıştır. (5) -Yeni program çok daha etkili bir şekilde bu değerleri kazandırmakta.	-Öğretmen adil ise çocukta adil olmaktadır. Bu konu programdan ziyade öğretmen, veli ve diğer modellere bağlı bir şey bence. -Bazı şeyler öğretmen kitabında çok net değil.	-Birey bu tür değerleri kazanımlarla edinmiyor. Yaşamla zamanla kazanıyor.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-Yeni programda öfkelenme, dargınlık ve ön yargıdan uzak bir birey olma hedefi gösterilmektedir. -Öğrenme becerileri farklı olan öğrencilere alternatif sağlıyor. -Çocuklara yetişkinlerden iyi ve doğru örnekler verilmesiyle sağlanabileceği kanısındayım. -Bu kazanımlar kazandırılmakta (5)	-Bu konuda minik bir adım atılmaya çalışılmış olsa bile güzel buluyorum.	-Bu değerleri içeren tema çok az.
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Öğrenciye hoşgörü dürüstlük ve saygı öğretiliyor. (5) -Yeni programı içelleştiren öğrenci eminiz ki bu konularda da etkin bir rol oynayacaktır. -Bu değerlerin programa konulmasını yerinde ve olumlu buluyorum. Biz öğretmenler bunu daha da zenginleştirmeliyiz.	-Bir nebze verilmeye çalışılıyor ancak yeterli değil. Geliştirilmeli. (2)	-Bu konu model alınan birey ve çevreye çok bağlı bence. Bu konuda sıkıntı çekiyoruz. Konuşma hakkı olmayan çocuk adil midir? Bu program bölgelere göre uyarlanmamış.
Toplam		34	11			

"Yeni programın adil olma, hoşgörü, dürüstlük, saygı vb. değerleri öğrenene kazandırabilmesi hakkında ki görüşleriniz nelerdir?" sorusuna yüksek gelir seviyeli devlet okulları katılımcılarının çoğu programı başarılı bulduklarını belirtmiş (n=10), bir bölümü (n=2) kısmen başarılı, biri (n=1) başarısız bulmuştur. Yeni programı başarılı bulan öğretmenler,

"Atatürk'ün karakter özellikleri model alınarak çocuklara bu özellikler kazandırılıyor (GK2)."

"Programda kazanımlar var ama uygulama yönünde öğretmen için rehberlik yok (GK3)," sözleriyle programı başarılı bulmalarına rağmen uygulamada rehberliğe ihtiyaçları olduğunu da belirterek bu yöndeki eksikliklerini

vurgulamışlardır. Programı kısmen başarılı bulan öğretmenlerde düşüncelerini,

“Öğretmen adil ise çocukta adil olmaktadır. Bu konu programdan ziyade öğretmen, veli ve diğer modellere bağlı bir şey bence (AA1)”

“Bazı şeyler öğretmen kitabında çok net değil (AE1)” şeklinde belirterek programı başarılı bulan katılımcılar gibi uygulamada rehberliğe ihtiyaçları olduğunu söylemişlerdir.

Orta gelir seviyeli devlet okullarında çalışan ve programı bu yönde başarılı bulan bir katılımcı “Çocuklara yetişkinlerden iyi ve doğru örnekler verilmesiyle sağlanabileceği kanısındayım (M2)” sözleri ile aslında bu konuda öğretmene büyük iş düşüğünü vurgulamıştır. Programı kısmen başarılı bulan katılımcılar (n=7) “Bu konuda minik bir adım atılmaya çalışılsa bile iyidir (MK4)” diyerek program hakkındaki iyi dilek ve görüşlerini belirtmişlerdir. Kazandırılması düşünülen temaların azlığından yakınan katılımcılar küçük bir bölümü oluşturmuştur (n=2).

Düşük gelir seviyeli devlet okulu katılımcılarının çoğu (n=9) programı bu yönü ile başarılı bularak düşüncelerini aşağıdaki sözlerle ifade etmişlerdir.

“Öğrenciye hoşgörü dürüstlük ve saygı öğretiyor (AS1)”

“Yeni programı içselleştiren öğrenci eminiz ki bu konularda da etkin bir rol oynayacaktır (AS2)”

“Etkinlikler karakter eğitime göre düzenlenmiş (E2)”

“Program öğrencilere insanlık değerlerini kazandırmayı hedeflemiş (AHİ2)”

“Bu değerlerin programa konulmasını yerinde ve olumlu buluyorum. Biz öğretmenler bunu daha da zenginleştirmeliyiz (E3).” Katılımcıların bir grubu (n=1) programı kısmen başarılı bulmuştur. Bu düşüncelerini “Bir nebze verilmeye çalışılıyor ancak yeterli değil, geliştirilmeli (E1)” sözleri ile ifade etmişlerdir. Programı bu yönde başarısız bulan katılımcıların küçük bir kısmı (n=3) “Bu program bölgelere göre uyarlanmamış” demiştir. Yine katılımcılar düşüncelerini bu sözlerle ifade ederken program hazırlama aşamasında yöresel farklılıkların dikkate alınması gerekliliğini vurgulamıştır.

Sonuç olarak katılımcıların çoğunluğu programı, bireyin karakter eğitimini sağlama çabası içerisinde bulmuşlardır. Ancak bunu sağlamada program kadar öğrenciye model olacak öğretmen ve ailenin de önemli olduğunu belirtmişlerdir. Programı bu yönde eleştiren öğretmenler yöresel farklılıklardan kaynaklanan sosyo – ekonomik yapıya dikkatleri çekmişlerdir.

4.2.c. Yeni Programın Günlük Yaşam Becerilerini Kazandırmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin kazanım boyutundaki düşüncelerini belirleyebilmek amacıyla kendilerine yöneltilen "Öğrenenin günlük yaşamda kullanması gereken beceriler ile programda verilen bilgiler arasındaki bağı nasıl buluyorsunuz?" sorusuna karşılık olarak elde edilen görüşler Tablo 2.c.'de belirtilmiştir.

Tablo 2.c. Yeni Programın Öğrenenlere Günlük Yaşam Becerilerini Kazandırmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Cinsiyet		Günlük Yaşamla Uyumlu	Günlük Yaşamla Uyumsuz	
	Kadın	Erk			
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Bilgilerin tamamı günlük hayatta kullanılabilir. -Kesinlikle uyumlu. Toplumsal duyarlılık konusunda yeterince üzerinde durulmuş. -Doğal afetlerin sıklıkla yaşandığımız ülkemizde bu konuya da yer verilmesi iyi olmuş bence. -Eski programa göre daha uygun bir bağ kurulduğu düşüncesindeyim. -Kesinlikle uyumlu. Toplumsal duyarlılık konusunda yeterince üzerinde durulmuş. - Doğal afetlerin sıklıkla yaşandığımız ülkemizde bu konuya da yer verilmesi iyi olmuş bence. -Yeni program daha çok günlük yaşama endeksli -Programdaki bilgiler etkinlikler öğrencilerin yaşamlarından birer kesit. -Olumlu ve iyi buluyorum Günlük yaşamda kullanabileceğimiz bilgileri içeriyor. -Günlük yaşamda kolaylıkla kullanabileceği bilgileri kapsıyor. Hayatla doğrudan ilişkili. -Tamamen günlük yaşama dönük bilgileri kullanım gerektirici etkinlikler içeren bir programa sahibiz.	-Programdan ziyade öğretmenin becerisine kalmış bir şey. -Programın %50 karşıladığını düşünüyorum. -Öğrencinin günlük yaşamda kullanacağı çok fazla bir etkinlik yok bence. -Program yeni olduğu için her şey zamanla daha iyi olacak.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-İyi ama zamanla daha fazla gelişecektir. -Güncel yaşamla ilgisi yetersiz. İç Anadolu bölgesi bize hitap ediyor ama diğer bölgeler ne yapıyor? -Hayata geçişini eksik buluyorum. -Örneklerle verilmeye çalışılmış fakat yetersiz. -Günlük yaşam dediğimiz hayal etmekle öğrenilmez, gerçeklerdir. Bu gerçeklerin hiçbiri yok. -Günlük yaşamı katabilmek için hikayelendirilmelere sık sık başvurulmuş. Hikayenin ise bilimsel değeri bilinmemektedir. -Bizim ülkemizin koşullarına uygun değil. İl merkezleri hariç.	
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Yeni program günlük yaşamla ilişkilendirilmiş, örneklendirilmiş, bu sebeple öğrenci konularla günlük hayatı bağdaştırabiliyor. -Günlük yaşamla programdaki bağ uyumlu Verilen bilgiler günlük yaşamda kullanılması gerekli becerileri içermekte. -Bağ güzel kurulmuş düşüncesindeyim. Günlük yaşamda kullanılabilir. -Bağlantı kurulmuş. Ancak yaşamla ilgili düşünceyi bulmak bizlere bırakılmış Günlük hayata uygulanabilir.	-Çevreye uyumlu değil bu program Alınan örnekler genelde öğrencinin yaşadığı bölgelerin dışından alınıyor. Gezi gözlem olanakları kısıtlı. -Kes yirt yapıştır türü aktiviteler pek fazla. Öğrenci kendisi bir şey üretmiyor. Bu da çocukları sıkıyor.
Toplam	34	11			

Özel okul öğretmenlerinin çoğu (n=11) programda verilen bilgilerin günlük yaşamla uyum içerisinde olduğunu düşünmektedirler. Öğretmenler bu düşüncelerini şu sözlerle dile getirmişlerdir.

“Tamamen günlük yaşama dönük bilgilerin kullanımını gerektirici etkinlikler içeren bir programa sahibiz (AE2)”

“Programdaki bilgiler etkinlikler öğrencilerin yaşamlarından birer kesit (AA1)”

“Bilgilerin tamamı günlük hayatta kullanılabilir (GK2)”

Aksi düşünceye sahip öğretmenler programın daha çok yeni olduğu birçok şeyin zamanla oturacağı görüşünü paylaşmaktadırlar. Ayrıca bu görüşü paylaşan öğretmenler programdan ziyade öğretmen becerisinin daha fazla öneme sahip olduğunu söyleyerek program başarısı ile öğretmen arasındaki ilişkiye dikkat çekmişlerdir.

Orta gelir seviyeli devlet okulu öğretmenlerinin yarıdan fazlası (n=12) programın içerdiği bilgiler ile günlük yaşam arasında bağın iyi bir şekilde kurulduğunu düşünmüşlerdir. Öğretmenlerin geriye kalan bölümü (n=8) ise programın zamana ihtiyacının olduğunu, programın yetersiz örnekler içerdiğini, program içeriğinin günlük yaşamla ilgili yeterli etkinliklere sahip olmadığını hatta bu programın il merkezleri hariç ülke geneline uygun olmadığını düşünmüşlerdir. Programın bireye günlük yaşam becerileri kazandırma konusunda yetersiz bulan öğretmenler ülke koşullarının aynı olmaması sebebiyle etkinliklerin yapılamayacağını düşünmektedirler. Bu düşüncesini öğretmen (GM2) şu sözlerle ifade etmiştir. “Yeni program il merkezleri hariç bizim ülkemizin koşullarına uygun değildir.”

Düşük gelir seviyeli devlet okullarında görevli araştırma grubu öğretmenlerinin küçük bir bölümü (n=3) günlük yaşam ile program bilgilerinin uyumsuz olduğunu belirtmelerine karşın yarıdan fazlası (n=9) program bilgilerinin günlük yaşam ile ilgili bilgiler içerdiğini vurgulamışlardır. Programın çevre koşulları, gezi gözlem olanaklarının sınırlı olması ve belki de en önemlisi öğrencinin kendisinin bir şey üretmemesini göstermişlerdir. Verilen ödev ve sorumlulukların öğrenciler tarafından değil de veliler ya da internetten kes yapıştır şeklinde yapılması öğretmenler tarafından büyük bir problem olarak görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenler düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

“Öğrenci kendisi bir şey üretmiyor. Bu da çocukları sıkıyor (E4).”

“ Bu program çevreyle uyumlu değil (AHİ3).”

“Örnekler genellikle öğrencinin içerisinde yaşadığı bölgenin dışından alınmış. Gezi gözlem olanakları kısıtlı (E1).”

Sonuç olarak program bu konuda değerlendirildiğinde özel okul katılımcıları programı günlük yaşamla uyum içerisinde bulurken, çevre ve okul fiziki yapısı konusunda sıkıntı çeken orta ve düşük gelir seviyeli okul katılımcılar tarafından uyumsuz bulunmuştur. Buda hazırlanacak olan programların esnek ve çevre şartlarına göre değiştirilebilir olması gerekliliğini akla getirmektedir.

4.2.d. Yeni Programın Toplumun ve Bireyin İhtiyaçlarını Karşılması Kazanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin kazanım boyutundaki düşüncelerini belirleyebilmek amacıyla kendilerine yöneltilen “Yeni programın toplumun ve bireyin ihtiyaçlarını karşılamada ki etkililiği hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusuna karşılık olarak elde edilen görüşler Tablo 2.d.’de belirtilmiştir.

Tablo 2.d. Yeni Programın Toplumun ve Bireyin İhtiyaçlarını Karşılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Cinsiyet		Toplumun ve Bireyin İhtiyaçlarını Karşılama Etkili	Toplumun ve Bireyin İhtiyaçlarını Karşılama Etkisiz	Diğer	
	Kadın	Erk				
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Yaşamdan çok fazla örnekler var. Ama bu örnekleri öğretmen sınıfa getiriyorsa çok etkili oluyor getirmiyorsa etkililiğinden söz edemeyiz. -Bence toplum ve bireyin ihtiyaçlarını karşılıyor. (5) -Sosyal becerileri kazandırmak için zaman gerekli. İhtiyaçları ortaya koyma konusunda uygun kazanımlar verilmiş. -Merkezde öğrenci olduğu için her türlü etkinliği gerçekleştirebileceklerini de düşünürsek olumlu olduğu düşüncesindeyim. -Çocuklar sosyal olaylara karşı daha ilgili oldukları için toplumun ihtiyaçlarına karşı daha duyarlı davranıyorlar. -Programda öğrenciyi doğruya yönlendirme var. Bu açıdan da daha duyarlı bireyler yetiştirildiğini düşünüyorum.	-Hedefler güzel ama uygulanabilirliği yok -Ülke bazında farklılıklar olduğu için toplumun ve bireyin ihtiyaçlarını karşıladığımı zannetmiyorum. Çünkü yaşanan çevreye göre ihtiyaçlarda değişmekte.	-Bunu zamanla göreceğiz. Henüz bir şey söylemek için erken.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-Olumlu minik bir adım atılmış -Birey uygulamaları günlük yaşamında kullanırsa etkili olacaktır. -Bireyin ve toplumun yeni ihtiyaçlarına göre düşünülmüş, o yüzden karşılamada başarı görülebilir. (4) -İyi yetişmiş yaşam boyu öğrenen bireyler yetiştirilmesi, sağduyusu kazanılmasını açısından etkili. Sivil toplum örgütleri gibi yeni konuları içermesini olumlu buluyorum.	-Program daha fazla günlük ihtiyaçlara ağırlık verebilir. Bireyin başkalarına ihtiyaç duymadan yaşayabilmesine fırsat vermeli. -Uygulamaları sözde kalıyor. Hayata geçiremiyoruz zaman öğrenci sayısı vb. (2) -Biz davranışları zaten ders içinde veriyorduk. Bütün dersler davranış olmuş, öğrenme kalkmış. -Toplumsal gerçekler yeterince göz önüne alınmamış.	-Bu programı aslında beğeniyorum. Fakat ülkemizde tam uygulanabileceğine ait endişelerim var. -Yeni program tam olarak tanıtlamadı. Ayrıca yaşama geçirilebilmesi için zaman gerekir. -Bunu ilerleyen zaman içerisinde değerlendirmek gerekir.
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Günlük hayata uygulanabilirliği fazla olduğu için toplum ve bireyin ihtiyacını karşılamada etkili (4) -Öğrencinin öğrendiklerini kullanmasına bağlı ama çok azı öğrendiklerini kullanmada becerikli. -Yaş olarak ihtiyaçlarına cevap vermekte. Meraklarını daha olumlu yönde geliştiriyor.	-Bilgi ve konu anlatımı etkinlikler ve formların fazlalığı sebebi ile yetersiz kalıyor. -Toplumun ve bireyin temel ihtiyaçlarını karşılamadan uzak. Yeni konular geliştirilmeli. -Tam olarak karşılayamıyor bence. Hazırlanan bu program bu çevre için uygun değil çünkü.	-Programdan ziyade öğretmenin ve öğrencinin diğer derslerle nasıl ilişki kurabildiğine bağlı. -Bazı öğrencilerimiz ilişki kurabilirken geriye kalan çoğunluk kuramıyor. -Böyle bir şey söylemek için yeni programın uzun süreli bir süreçte verilmesi sonucu bir şey söylenebilir.
Toplam	34	11				

Özel okul katılımcılarının çoğunluğu (n=8) “Yeni programın toplumun ve bireyin ihtiyaçlarını karşılamada ki etkililiği hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusuna cevap olarak programı etkili bulmuşlardır.

Katılımcılar;

“Sosyal becerileri kazandırmak için zaman gerekli. İhtiyaçları ortaya koyma konusunda uygun kazanımlar verilmiş (GK4)”

“Çocuklar sosyal olaylara karşı daha ilgili oldukları için toplumun ihtiyaçlarına karşı daha duyarlı davranıyorlar (AE1)” sözleri ile bu düşüncelerini açıklamışlardır. Katılımcıların yarısından azı (n=5) programı bu açıdan değerlendirebilmek için zamana ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Bir katılımcı yöresel farklılıklara dikkat çekerek şunları söylemiştir.

“Ülke bazında farklılıklar olduğu için toplumun ve bireyin ihtiyaçlarını karşıladığımı zannetmiyorum. Çünkü yaşanan çevreye göre ihtiyaçlarda değişmekte. (AA1)”

Orta gelir seviyeli devlet okulu katılımcıları bu soruya karşılık olarak yarısından fazlası (n=11) programı etkili bulurken, küçük bir bölümü etkisiz (n=6), geriye kalan diğer kısmı da (n=3) zamana ihtiyaç olduğunu düşünmüştür. Hatta katılımcılardan biri “Bu programı aslında beğeniyorum. Fakat ülkemizde tam uygulanabileceğine ait endişelerim var” sözleriyle tek bir programın tüm ülke genelinde ne derece uygun olduğunun sorgulanması gerektiğine dikkat çekmiştir. Programı bu konuda etkili bulan katılımcılar düşüncelerini şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Konuların kendileri tarafından hazırlanması, araştırılması daha kalıcı ve etkili oluyor. (HS1)”

“Bireyin ve toplumun yeni ihtiyaçlarına göre düşünülmüş, o yüzden karşılamada başarı görülebilir. (HS3)”

“Sivil toplum örgütleri gibi yeni konuları içermesini olumlu buluyorum (A2)”

Düşük gelir seviyeli devlet okulu öğretmenlerinin yarısı (n=6) programı bu açıdan etkili bulurken diğer yarısı (n=6) etkisiz bulmuştur. Programı etkili bulan bir katılımcı düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir.

“Günlük hayata uygulanabilirliği fazla olduğu için toplum ve bireyin ihtiyacını karşılamada etkili (AS1)”

Programı etkisiz bulan katılımcıların görüşleri ise şu şekilde sıralanmaktadır.

“Hazırlanan bu program bu çevre için uygun değil çünkü (AHİ3)”

“Bilgi ve konu anlatımı etkinlikler ve formların fazlalığı sebebi ile yetersiz kalıyor (AHİ1)”

“Böyle bir şey söylemek için yeni programın uzun süreli bir süreçte verilmesi sonucu bir şey söylenebilir (E1)”

Genel olarak programı bu yönde etkili bulan katılımcı sayısı yüksek gelir seviyeli okullarda daha fazla iken bu sayı orta ve düşük gelir seviyeli okullarda

gittikçe düşmektedir. Bu da tamamen öğretmen, okul imkanları ve çevreye bağlı olduğunu ortaya koymaktadır.

4.2.e. Yeni Sosyal Bilgiler Programının Diğer Derslerle Ortak Becerileri Kazandırmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin kazanım boyutundaki düşüncelerini belirleyebilmek amacıyla kendilerine yöneltilen “Yeni Sosyal Bilgiler Programı’nın diğer derslerle ortak becerileri (eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, araştırma, iletişim, problem çözme, transfer vb.) kazandırmadaki rolü hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusuna karşılık olarak elde edilen görüşler Tablo 2.e.’de belirtilmiştir.

Tablo 2.e. Yeni Sosyal Bilgiler Programı’nın Diğer Derslerle Ortak Becerileri (Eleştirel Düşünme, Yaratıcı Düşünme, Araştırma, İletişim, Problem Çözme, Transfer Vb.) Kazandırmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Cinsiyet		Yeni Program Diğer Derslerle Ortak Becerileri Kazandırmakta	Yeni Program Diğer Derslerle Ortak Becerileri Kısmen Kazandırmamakta	Diğer	
	Kadın	Erk				
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Bütün dersler birbiri ile ilişkili bence. (7) -Sosyal Bilgiler dersi diğer tüm derslerle yakından ilgilidir. Tüm beceriler bu derste kazandırılabilir. -Çocuklar derslerde etkin ve aktif olduğu için diğer derslerdeki beceriler rahat kazandırılıyor -Program öğrenciyi araştırmaya yönlendirdiği için diğer derslerle ortak olan becerileri daha etkili bir şekilde kazandırmakta.	-Kısmen ortak (2) Çok etkili olduğunu düşünmüyorum. Çok ilişkili değil bence. -Eskiye nazaran daha iyi	
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-Kazandırılması düşünülen davranışlar ile diğer dersler arasında bağlantı kurulmuştur. (8) Örneğin bir grafiğin okunması Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi derslerini kapsamaktadır. Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme vb. konularda yeterli. -Diğer tüm derslerde ilgili konularda yeri geçince Sosyal Bilgiler dersine atıfta bulunmak mümkün.	-Yaratıcı ve eleştirel düşüncüyü geliştirici tema ve problem çok az.	-Diğer derslerle çok uyumlu değil -Program etkinlikler yönü ile çok fazla yük getiriyor. (2) Yeni programda hiçbir kitabın konuları diğer üniteyle birbirini tamamlamıyor. Konular arasında ünite bağlantısı yok. Araştırmacı yaratıcı çocuklar eski programda da da ilişki kurabiliyordu. -Eski ile fazla bir değişim yok sadece sözcükler değişti. Biz bunları zaten bu şekilde uyguluyorduk
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Yaratıcı düşünmeyi araştırma ve iletişim grup çalışması yaparak geliştiriyor. Ayrıca programda bütünlük sağlıyor. (3) -Etkinlikleri diğer derslerle de ilişkilendirdiğimizde zamanı kullanma daha rahat oluyor. -Etkinliklerimize Türkçe ve matematik derslerini katarak işliyoruz.	-Diğer derslerle olan bağlantının çok az olduğunu düşünüyorum. -Bazı öğrenciler bağlantı kurabilir iken çoğunluk kuramıyor. -Yönlendirici olma yönünden yeterli olduğunu görmüyorum. 4	-Diğer derslerle ilişkilendirilmesinden uzak buluyorum 2
Toplam	34	11				

Özel okul katılımcılarının çoğunluğu (n=9) yeni programın diğer derslerle ortak becerileri kazandırmadaki rolünü başarılı bulurken, geriye kalan küçük bir

bölümü (n=4) ise kısmen başarılı bulmuştur. Programı eskiye nazaran daha başarılı bulan bu katılımcılar programın biraz daha geliştirilmesini düşünmüşlerdir. Programı bu yönden başarılı bulan katılımcılar ise görüşlerini şu şekilde dile getirmişlerdir.

“Program öğrenciyi araştırmaya yönlendirdiği için diğer derslerle ortak olan becerileri daha etkili bir şekilde kazandırmakta (AE2)”

“Tüm derslerde ortak özellikler var (GK2)”

“Sosyal Bilgiler dersi diğer tüm derslerle yakından ilgilidir (AA4)”

Orta gelir seviyeli öğretmenlerin bir kısmı (n=3) programı bu yönü ile yetersiz bulup bu düşüncelerini şu söylemlerle dile getirmişlerdir.

“Yeni programda hiçbir kitabın konuları diğer üniteyle birbirini tamamlamıyor. Konular arasında ünite bağlantısı yok. Araştırmacı yaratıcı çocuklar eski programda da ilişki kurabiliyordu (HS2)”

“Eski ile fazla bir değişim yok sadece sözcükler değişti. Biz bunları zaten bu şekilde uyguluyorduk (HS4)” diyerek programa olan tepkilerini belirtmişlerdir.

Buna karşın katılımcıların çoğu (n=14) programı bu yönden başarılı bulmuştur. Programı kısmen başarılı bulan katılımcı programın eksik bulma yönünü şu şekilde dile getirmiştir. “Yaratıcı ve eleştirel düşünceyi geliştirici tema ve problem çok az (GM3)”

Programı başarılı bulan katılımcılar ise şu örneklerle düşüncelerini açıklamışlardır.

“Kazandırılması düşünülen davranışlar ile diğer dersler arasında bağlantı kurulmuştur. Örneğin bir grafiğin okunması Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi derslerini kapsamaktadır (MK1) ”

“Diğer derslerle ilişkilendirme ünitelere uygun yapılmış (GM1)”

“Diğer tüm derslerde ilgili konularda yeri geçince Sosyal Bilgiler dersine atıfta bulunmak mümkün (GM4)”

Düşük gelir seviyeli devlet okulu öğretmenlerinin %50’si programı başarılı bulurken bu dileklerini şu sözlerle ifade etmişlerdir.

“Yaratıcı ve eleştirel düşünmeyi artıran bir program olarak görüyorum. Yaratıcı düşünmeyi araştırma ve iletişim grup çalışması yaparak geliştiriyor. Ayrıca programda bütünlük sağlıyor (AS1)”

“Etkinliklerimize Türkçe ve Matematik derslerini katarak işliyoruz (E2)”

Yine katılımcıların yarısından azı (n=4) programı bu yönde kısmen başarılı bulurken özellikle programı yönlendirici olmama yönü ile eleştirmişlerdir. Buda katılımcının program hakkında ne kadar bilgisi olduğu sorusuna akla getirmektedir. Katılımcıları bir kaçı (n=2) programı bu yönde başarısız olarak nitelemişleridir.

Program bu yönü tüm okul katılımcılarının çoğunluğu tarafından başarılı bulunmuştur. Katılımcılar ders etkinliklerini diğer ders etkinlikleri ile de bağlantı kurarak işlediklerini belirtmişlerdir.

4.2.f. Yeni Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımların Gerçekleşmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin kazanım boyutundaki düşüncelerini belirleyebilmek amacıyla kendilerine yöneltilen “Sizce yeni programda yer alan kazanımların gerçekleştirilebilirlik düzeyi nedir?” sorusuna karşılık olarak elde edilen görüşler Tablo 2.f.’de belirtilmiştir.

Tablo 2.f. Yeni Program Kazanımlarının Gerçekleştirilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri

	Cinsiyet		Kazanımlar Gerçekleştirilebilir Düzeydedir	Kazanımlar Gerçekleştirilebilir Düzeyde Değildir.	
	Kadın	Erk			
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Kazanımlar gerçekleştiriliyor bence. -Kazanımlar gerçekleştirilebilir düzeyde ama bu kazanımların beceriye dönüştürülebilmesi için vakit gerekli olduğu kanısındayım. -Gerçekleştirilebilir. -Kazanımlar gerçekleştirilebilir düzeydedir. 4	-Kitaplardaki etkinlikler kazanımlarla uyumlu değil. -Etkinlikler çok yer tutuyor. Daha çok bilgiye yer verilmeli. -Kazanımlar havada kavramlar tam oturmuyor.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-Yeni programda kazanımların gerçekleştirilebilirlik oranı okulun alt yapısına bağlıdır. Kazanımlar gerçekleştirilebilir düzeyde 6 -Kazanımların davranışa dönüştüğünü görüyorum Sosyal statüsü yüksek yerlerde %90 ama kırsal kesimde çok düşük. -Yeni program kazanımları öğrencinin yaşına uygun -Yüksek düzeyde gerçekleştirilebilir. -Kazanımlar düzeye göre biraz ağır. Ama güzel kazanımlar gerçekleştirilebilir.	
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Sınıf mevcutları azaltılırsa programda yer alan kazanımlar verilebilir. -Çevre şartlarını dikkate alarak kazanımları uyguluyoruz. Her kazanımın uygulanması mümkün olmuyor. Program güzel ama zaman yeterli gelmiyor. -Programın eksik yönü olmadığı düşüncesindeyim ama biz bu okulda programın istediği kaynaklara ulaşamıyoruz. Araştırma konusunda sıkıntı yaşadığımız için kaynağa ulaşamıyoruz. -Programın çok iyi olduğu düşüncesindeyim ama biz ve öğrenciler bu okulda programın istediği kaynaklara ulaşamıyoruz. Araştırma, gezi gözlem vb konularda sıkıntılarımız bulunmakta. -Gözlem formları ve etkinlikler çok fazla. Öğrenciye bilgi vermek için zaman kalmıyor. -Gerçekleştirilebilir kazanımlara yer verilmiştir. -Çevre şartlarına göre öğretmen kendisi ayarlarsa sorun yaşanmaz düşüncesindeyim. -Konular daha ayrıntılı olsa daha iyi olurdu. Resimlendirmeler daha güzel ve net olabilirdi.	-Program bizim içerisinde bulunduğumuz koşullara uygun olarak mı hazırlandı?
Toplam	34	11			

“Sizce yeni programda yer alan kazanımların gerçekleştirilebilirlik düzeyi nedir? Yeni programın eksik bulduğunuz yönleri nelerdir?” sorusunun yanıtları irdelendiğinde özel okul katılımcılarının yarıya yakını (n=7) program kazanımlarının gerçekleştirilebilir bir düzeyde olduğunu düşünmüşlerdir. Buna karşın katılımcıların yarıdan fazlası (n=8) program kazanımlarının belirli bazı şartları sağlaması durumunda program kazanımlarının sağlanabileceğini düşünmüştür. Bu şartların başında zaman sorunun çözümlenmesi, sınav dışı somut değerlendirmelerin yapılması, kazanımlarla tüm etkinliklerin uyumlu hale getirilmesi, öğretmen ve okul idaresinin uyum içerisinde çalışması, okul içinde daha özgür bir ortam sağlanması, ödev ve sınavların olmaması ve üst zihinsel çaba gerektirici etkinliklerin daha iyi hazırlanması sayılmıştır.

Orta gelir seviyeli devlet okulu katılımcılarının yarıdan fazlası (n=14) program kazanımlarının gerçekleştirilebilir düzeyde olduğunu düşünmüştür. Bu grubun içerisinde yer alan katılımcıların bir bölümü (n=6) kazanımların gerçekleştirilebilmesinin belirli şartlara bağlı olduğunu belirtmişleridir. Bu şartların başında sınıf içerisindeki öğrenci sayısının azaltılması gerekliliği, materyal eksikliğinin bulunmaması ve uygun ders kitapları ve dokümanlar sıralanmıştır. Bu soruya katılımcıların bir kısmı (n=4) cevap vermemiştir. Kazanımları gerçekleştirilebilir bulan katılımcılar görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir.

“Kazanımların davranışa dönüştüğünü görüyorum (HS4)”

“Sosyal statüsü yüksek yerlerde çok iyi ama kırsal kesimde çok düşük (HS5)”

“Yeni program kazanımları öğrencinin yaşına uygun olduğunu düşünüyorum (GM1)”

“Kazanımlar düzeye göre biraz ağır. Ama güzel kazanımlar gerçekleştirilebilir (M2)”

Katılımcılardan biri “Programın çok acele hazırlandığı fikrindeyim. Daha kapsamlı ve daha fazla zaman ayırarak hazırlanmalıydı (A1)” diyerek programa olan tepkisini dile getirmiştir.

Düşük gelir seviyeli okullarda görev yapan katılımcıların yarısından çoğu (n=7) program kazanımlarının belirli şartların sağlanması durumunda gerçekleşebileceğini belirtmiştir. İstenen bu şartların başında sınıf mevcutlarının azaltılması, çevre şartların uygun kazanımların belirlenmesi, zamanlamanın iyi yapılması, programın istediği kaynaklara ulaşılabilecek imkânların sağlanması, araştırma gezi özlem sorunlarının çözümlenmesi ve gözlem formu ve etkinliklerin

azaltılması sıralanmıştır. Bu görüşe olan öğretmenlerin söylemlerini şu şekilde sıralayabiliriz.

“Sınıf mevcutları azaltılırsa programda yer alan kazanımlar verilebilir (AS1)”

“Programın çok iyi olduğu düşüncesindeyim ama biz ve öğrenciler bu okulda programın istediği kaynaklara ulaşamıyoruz. Araştırma, gezi gözlem vb konularda sıkıntılarımız bulunmakta (AS3)”

“Gözlem formları ve etkinlikler çok fazla. Öğrenciye bilgi vermek için zaman kalmıyor (AHİ1)”

“Konular daha ayrıntılı olsa daha iyi olurdu. Resimlendirmeler daha güzel ve net olabilirdi (E3)”

Program kazanımlarının gerçekleştirilebilir düzeyde olmadığını düşünen bir katılımcı “Program bizim içerisinde bulunduğumuz koşullara uygun olarak mı hazırlandı? (AHİ3)” sorusunu sormuştur.

4.2.g. Yeni Sosyal Bilgiler Programının Kültürel Farklılıkları Öğrenene Kazandırabilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin kazanım boyutundaki düşüncelerini belirleyebilmek amacıyla kendilerine yöneltilen “Yeni programın yakından uzağa doğru kültürel farklılıkları öğrenene kazandırabilmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna karşılık olarak elde edilen görüşler Tablo 2.g.’de belirtilmiştir.

Tablo 2.g. Yeni Programın Yakından Uzağa Kültürel Farklılıkları Öğrenene Kazandırabilmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri

		Cinsiyet		Kültürel Farklılıkları Kazandırıyor	Kısmen Kazandırıyor	Kültürel Farklılıkları Kazandırmıyor	Diğer
		Kadın	Erk				
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Evet. Özel okul imkânları ve aileden destekli çocuğun kendi özel yaşantılarından kaynaklanan artılar oluyor. -Yapıcı olduğu düşüncesindeyim. -Öğrenme ilkelerinin tümünü dikkate alarak hazırlanmış bir program. (5)	-Kitaplarda neyin nasıl verileceği daha net ve anlaşılır olmalı.	-Yakın çevre daha fazla önemseniyor.	-Kültürel farklılıkları öğrenene kazandırabilmesi programın kendi özelliğinden çok öğretmene bağlı olduğunu düşünüyorum.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-Yeni programda öğrenciler kendi çalışmalarını ortaya koyduğu yeni düşünceleri arkadaşlarına aktarıcı fırsatı yakaladı. (4) -Kültürel farklılıkları öğrenmek ilginç geliyor. Gezi gözlem yoluyla daha iyi öğreniyorlar. Önce kendini ve ailesini tanıyor. -Daha sonra çevresini tanıyarak etkili iletişim becerileri geliyor. -Doğru yapılmış. Öncelikle yakın çevredeki kültürel farklılıklar kazandırılmalı. (3)	-Daha da yakın olabilecek çalışmalar yapılabilir. (2) -Çok eksik. Kültürel farklılık ve bu farklılıklara saygı temaları daha çok olmalıydı. -Yeterli değil		-Programın uygulanması zaman geçtikçe ortaya çıkacaktır. -Zaman gösterecek
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Yeni programı kültürel farklılıklarımızın daha iyi anlaşılabilir olmasını sağlıyor. -Yakından uzağa doğru felsefesi programda uygulanıyor. (2)		-Kültürel farklılıklar bu çevrede çok fazla değil. -Bir insan önce kendi çevresini tanımalı ve yakından uzağa doğru fikirlerini geliştirmeli. -Kültürel farklılıkların öğretilmesi için öğrencinin görmesi ve yaşaması gereklidir.	
Toplam		34	11				

Özel okul katılımcıları çoğunluğu (n=8) programın bireye kültürel farklılıkları tanıtabildiği düşüncesinde birleşmişlerdir. Hatta bu konuda özel okul öğretmenlerinden biri okul imkânları ve öğrencinin veli yapısının program kadar etkili olduğu düşüncesinde olduğunu belirtmiştir. Öğretmen görüşlerini şu şekilde belirtmiştir.

“Özel okul imkânları ve aileden destekli çocuğun kendi özel yaşantılarından kaynaklanan artılar oluyor (GK1)”

Programı bu konuda kısmen başarılı bulan bir öğretmen “Kültürel farklılıkları öğrenene kazandırabilme programın kendi özelliğinden çok öğretmene bağlı olduğu düşüncesindeyim (AE2)” diyerek öğretmen ile program başarısı arasındaki güçlü bağı vurgulamıştır.

Orta gelir seviyeli devlet okullarında görev yapan katılımcılar bu konuda programı başarılı bulmalarını aşağıdaki sözlerle ifade etmişlerdir.

“Yeni programda öğrenciler kendi çalışmalarıyla ortaya koyduğu yeni düşünceleri arkadaşlarına aktarımcı fırsatı yakaladı (MK1)”

“Önce kendini ve ailesini tanıyor. Daha sonra çevresini tanıyarak etkili iletişim becerileri geliyor (GM1)”

Bu grup öğretmenlerinin hiç biri programın kültürel farklılıkları kazandırmadığını belirten görüş bildirmemişlerdir. Programı kısmen başarılı bulan öğretmenler ise bu konuda program üzerinde çalışılması gerekliliğini belirtmiş, (HS1) “Kültürel farklılık ve bu farklılıklara saygı temaları daha çok olmalıydı.” Sözleri ile bu isteklerini belirtmişlerdir.

Düşük gelir seviyeli devlet okullarında görevli katılımcılar bu konuda %50 oranında programı başarılı bulurken diğer yarısı programı başarılı bulmamışlardır. Programı başarılı bulmayan katılımcılar buna gerekçe olarak bulunulan çevreyi göstermişlerdir. Bu düşüncelerini şu sözlerle dile getirmişlerdir.

“Kültürel farklılıklar bu çevrede çok fazla değil (AHİ3)”

“Kültürel farklılıkların öğretilebilmesi için öğrencinin görmesi ve yaşaması gereklidir (E5)”

Sonuç olarak yüksek ve orta gelir seviyeli devlet okulu katılımcıları programı düşük gelir seviyeli devlet okullarına nazaran daha başarılı bulmuşlardır. Bu şekilde düşünmelerinin nedeni olarak yüksek ve orta gelir seviyeli okulların sahip oldukları imkânların düşük gelir seviyeli devlet okullarına nazaran daha iyi olmaları düşünülmektedir. İmkânların iyi olması sonucu yüksek ve orta gelir seviyeli okullar düşük gelir seviyeli okullara göre yıl içerisinde çok daha fazla okul dışı etkinlikler yapabilmektedirler. Bunun sonucu olarak ta öğrenenler kültürel çeşitliliği daha fazla yaşayabilmektedirler diye düşünülmektedir.

4.2.ğ. Yeni Sosyal Bilgiler Programının Öğrenenin Yaşama Etkin Katılımını Sağlamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin kazanım boyutundaki düşüncelerini belirleyebilmek amacıyla kendilerine yöneltilen “Programın öğrenenin yaşama etkin katılımını sağlaması yönündeki düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna karşılık olarak elde edilen görüşler Tablo 2.ğ.’de belirtilmiştir.

Tablo 2.ğ. Programın Öğrenenin Yaşama Etkin Katılımını Sağlamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Cinsiyet		Yeni program öğrenenin yaşama etkin katılımını sağlıyor	Yeni program öğrenenin yaşama etkin katılımını sağlamıyor	
	Kadın	Erk			
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Öğreneni yaşama etkin kılıyor bence (5) -Kendini ifade etme düşüncelerini özgürce ortaya koyma bakımından etkili. Örneğin öğrencilerimizin yemekleri şikâyet etme istekleri ve bu istekleri yaşama geçirmeleri de program açısından güzel bir sonuç olmuştur. -Eskiye göre daha iyi -Yaşama ilgili kazanımlar mevcut. -Her türlü bilginin günlük yaşama aktarılması için çok farklı etkinlikler yapılmaktadır. (2) -Çevresine karşı daha duyarlı olmasını sağlıyor yeni program.	-Etkin katılım için oyun, oyun içinse zaman gerekli. -Zamanla ortaya çıkacak -Aile ve çevrenin programdan daha önemli olduğunu düşünüyorum.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-Kazandırılan davranışlar genellikle çevre ile ilgili olduklarından belli bir süreç sonrası bu davranışların hayata geçirildiği görülecektir. (8) -Öğrenciyi her zaman hazırlıklı olması yönünden olumlu buluyorum. Dersle ilgi bakımından olumlu görüyorum -Tam olarak uygulanabilse katılım çok güzel. (6) -Öğrenci günlük yaşamda öğrendiği bilgileri kullanabilmekte, karşılaştırabilmekte ve diğer derslerle ilişkilendirebilmektedir. -Veli desteği de sağlandığı takdirde öğrenen yaşama etkin katıldığı gibi, öğretmenden bile etkin araştırmacı oluyor.	-Öğrencinin gerçek hayatla, tarihi ile, yaşadığı dünya ile mevsimler önemli günler, haftalar, bütün derslerle birlikte yürümeli. Matematik konuları temalarla birlikte yürümeli. Türkçe konuları Türk diline hizmet etmeli. -İstendik davranışlar ideali ile her türlü yaratıcılık ve yenilik rafa kaldırılmış. Eğitimden ne anlaşıldığı çok belli. -Program dünya ve ülke gerçeklerine pek uygun değil. Öğrencileri yaşama tam hazırlamıyor.
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Günlük yaşama uygulanabilirliği fazla. (5) -Programı içselleştirebilen öğrenci bunu günlük yaşama aktarabiliyor. -Program çok güzel ama çevre sorunlarımız mutlaka giderilmeli. (2)	-Pek fazla ilişkili bulmuyorum. -Öğretmenin yaklaşımına ve programı uygulama anlayışına göre farklılık gösterebilir. -Bu ortamda çok kısıtlı kalıyor. -Genel olarak kitapta yer alan bilgilerin soyut kalmasının başlıca nedeni başlıca nedeni ekonomik koşullarla sınırlı olmasıdır. Öğrenene konuları gezerek görerek uygulayarak öğrenme imkânı veriliyor. Ama burada uygulama sorunumuz var.
Toplam	34	11			

Özel okul öğretmenlerinden sadece bir kişi “Etkin katılım için oyun, oyun içinse zaman gerekli (GK3)” görüşünü dile getirerek aslında zaman sorunu halledildiğinde programın hayatla ilişkili uygulanabilir olduğunu düşünmektedir. Diğer bir katılımcı ise bu soruya şüphe ile bakarak her şeyi zamanın göstereceğini biraz beklemek gerektiğini savunmuştur. Başka bir katılımcı bulunulan çevre ve veli görüşünün önemine dikkatleri çekmiştir. Diğer tüm katılımcılar ise yeni programı bu açıdan çok etkili ve olumlu bulmaktadırlar. Katılımcılar bu görüşlerini “Yaşama etkin katılımı sağlama çabasını olumlu buluyorum (AA2)”, “Kendini ifade etme düşüncelerini özgürce ortaya koyma bakımından etkili. Örneğin öğrencilerimizin yemekleri şikâyet etme istekleri ve bu istekleri yaşama geçirmeleri de program açısından güzel bir sonuç olmuştur (GK4)” sözleri ile ifade etmişlerdir.

Orta gelir seviyeli devlet okulu öğretmenlerinin çoğunluğu (n=15) aynı soruya yeni programı öğrenciyi yaşama hazırlama yönünden başarılı bulmuştur. Öğretmenler bu düşünceleri şu sözlerle ifade etmiştir.

“Veli desteği de sağlandığı takdirde öğrenen yaşama etkin katıldığı gibi, öğretmenden bile etkin araştırmacı oluyor (GM4)”

“Kazandırılan davranışlar genellikle çevre ile ilgili olduklarından belli bir süreç sonrası bu davranışların hayata geçirildiği görülecektir (MK1)”

“Öğrencinin yaşamda kullanacağı ve yaralanacağı bilgiler programla verilmekte (MK3)”

Programı bu yönde başarılı bulmayan küçük bir öğretmen grubu (n=5) bu düşüncelerini “İstendik davranışlar ideali ile her türlü yaratıcılık ve yenilik rafa kaldırılmış (HS3)”, “Program dünya ve ülke gerçeklerine pek uygun değil. Öğrencileri yaşama tam hazırlamıyor (GM3)” sözleriyle dile getirmişlerdir.

Düşük gelir seviyeli devlet okullarında görevli öğretmenlerden bir kaç dışında tamamı uygulama güçlüklerine rağmen programı bu yönü ile çok başarılı bulmuşlardır. Programı başarısız bulan bu öğretmenlerden biri düşüncesini “Pek fazla ilişkili bulmuyorum (E4)” sözleri ile ifade ederken yeni programa şüphe ile yaklaşan bir diğeri “Öğretmenin yaklaşımına ve programı uygulama anlayışına göre farklılık gösterebilir (E3)” şeklinde görüş belirtmiştir. Öğretmen bu görüşü ile uygulayıcıların program başarısında ne derece etkili olduğunun da fark edilmesini istediği düşünülmektedir.

“Aslında program çok güzel ama çevreye uygun olsa çok iyi olacak (E2)” sözleri ile programı bu yönü ile beğendiklerini ifade eden öğretmenler grubun yarısından fazlasını oluşturmaktadır (n=10).

Sonuç olarak “programın öğrenenin yaşama etkin katılımını sağlaması yönündeki düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna katılımcıların büyük bir bölümü çeşitli uygulama sorunları olmakla birlikte programı bu yönden başarılı bulmuşlardır. Ancak programın etkili bir şekilde amaçlarını yetire getirebilmesi için uygulama sorunlarının da mutlaka giderilmesi gerektiğini de belirtmişlerdir.

4.2.h. Yeni ve Eski Programa İlişkin Öğretmen Görüşleri

Yeni program içerik boyutunda değerlendirildiğinde öğretmen görüşlerinin neler olduğu merak edilmiştir. Öğretmenlerin içerik boyutundaki düşüncelerini belirleyebilmek amacıyla kendilerine aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

- Yeni Sosyal Bilgiler Programı'nın daha önceki programla benzer ve farklı yönleri nelerdir?
- Eski programın yeni programa göre daha üstün bulduğunuz yönleri nelerdir?

Öğretmenlere yöneltilen “Yeni Sosyal Bilgiler Programı'nın daha önceki programla benzer ve farklı yönleri nelerdir?” sorusuna karşılık olarak elde edilen görüşler Tablo 2.h.'de belirtilmiştir.

Tablo 2.h. Yeni Sosyal Bilgiler Programı'nın Daha Önceki Programla Benzer Ve Farklı Yönleri Hakkındaki Öğretmen Görüşleri

	Cinsiyet		Yeni Programın Eski Programla Benzer Yönleri	Yeni Programın Eski Programla Farklı Yönleri
	Kadın	Erk		
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	<ul style="list-style-type: none"> -Eski program daha geniş kapsamlı idi. Bazı zamanlarda çocuğun düzeyinin üzerine çıkıyordu. Gereksiz çok fazla bilgi vardı. Yeni programda bu gereksiz bilgiler ayıklanmış (4) -Yeni programda çocuk bilgi edinme yollarını kullanarak uygulama yapabiliyor. (2) -Bilgi depolamaktan kurtarıyor. Çocuğun geliştirilip sosyalleştirilmesi için yeni programı çok olumlu bulmama rağmen ÖSS ve benzeri sınavlarla öğrencilerin değerlendirildiği günümüz değerlendirme sisteminde anlamlı bulmuyorum. Konular basitleştirilmiş. İleride bilgi yarışmasına katılacak bireyler olmayacak -Şimdiki program çok daha güncel. -Milli duygular eski programa nazaran daha zayıf işlenmiş. -Yeni program yoruma dayalı bilgiden uzak bir tablo çiziyor. -Öğrenciler bilgi yönünden değil sadece davranış yönünden geliştiriliyor. -Yeni programın yapılandırmacı yaklaşım ve öğrenci merkezli olması farklı yönleri -Programın konuları sunuş şekli tamamiyle farklı. -Yeni program merak uyandırıyor.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	<ul style="list-style-type: none"> -Benzer yönü, çağdaş sosyal bilimci yetiştirmek -Akademik bilgi bakımından hemen hemen aynı -Hemen hemen aynı. Programın uygulanma yöntemlerini değiştirmişler sadece. -Ünitelerin sıralanışı değiştirilmiş <ul style="list-style-type: none"> -Yeni Sosyal Bilgiler kitabının konuları daha çok günümüz ihtiyaçlarına göre hazırlanmış temalardan oluşturulmuş. Eski programda güncel konulara yer verilmemişti. -Yeni programda eski programdan konuların sadeleştirilmesi ve fazla bilginin çıkarılması konusunda farklılıklar taşıyor. (6) -Yeni programda kitap daha başarılı Yeni program ezbercilikten uzak araştırarak öğrenmeyi sağlamaktadır -Bu programda öğrenciye genel kültür, tarih, coğrafya bilgisi vermiyor -Etkinlik ve performans gibi yeniliklerin dışında bir yenilik yok. -Yeni program hayatımızla ve ülkemizle daha çok ilişkilendirilmiş. -Kalıplaşmış yapıdan kurtulmuş. -Her öğrencinin farklı düşünmesi ve açıklaması zaman almaktadır. -Eski programda ezberle, anlat, soru-cevap şeklinde yapılmaktaydı. Bu programda ise sınıf ortamında bireysel ya da birlikte araştırarak ve bir ürün ortaya koyarak öğrenme esastır. -Çok sadeleştirilmiş. Ulusal temaların çoğu atılmış. Belirli gün ve haftalara uygun hale getirilmiş. Genelden özele yerine yakından uzağa tekniği kullanılmış. -Yeni programda konu ve üniteler bir önceki programa göre daha iyi seçilmiş

	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4		<ul style="list-style-type: none"> -Yeni program öğrencileri tarih bilgileri ile sıkıyor. Günlük hayatla uyum sağlanmış, dersler daha zevkli işleniyor. Öğrencileri sosyal yönden geliştiriyor. -Yeni program daha anlaşılır. (2) -Öğrenci merkezli olması nedeniyle öğrencileri araştırmaya sevk ediyor. Ama çevresel ve ailesel nedenlerle öğrenciler çok verimli çalışmıyorlar. -Çocuğun yakın çevresini konu alan üniteler eski programa göre daha olumlu. Ama tarih ve coğrafya bilgisi açısından yetersiz. -Benzer yönleri çok az amaç önceki programlarda konular azaltılarak verilebilirdi. Farklı olan yönlerini başında olayların hikayeleştirilmesi gelmekte. -Eski programa yeni programın etkinlikleri eklenerek sunulsa daha iyi olurdu. Yeni programda sayfa düzenlemesi göz yoruyor. -Üniteler daha çok günlük yaşantılarımızdan alınmış ve yaşantımıza uygun olduğu fikrindeyim. -Yeni program çok fazla görsel araştırmaya yönelik. -Fakat konu açıklaması pek yapılmıyor. -Yeni programda bilgi çok az veriliyor. Bu yönü ile yetersiz buluyorum. (2)
	Toplam	34	11		

Yeni programla eski program arasında benzerlikten çok farklılıkların çok fazla bulunmuş olması dikkat çekicidir. Hatta bir öğretmen (E2) eski ile yeni program arasında bağ kurma düşüncelerini şöyle ifade etmiştir: “Eski programa yeni programın etkinlikleri eklenerek sunulsa daha iyi olurdu.” Yine öğretmenlerin program algıları arasında da benzer yönler bulunmakla birlikte farklı algıların olmasında dikkat çekmektedir.

“Eski programda ezberle, anlat, soru-cevap şeklinde yapılmaktaydı. Bu programda ise sınıf ortamında bireysel ya da birlikte araştırarak ve bir ürün ortaya koyarak öğrenme esastır (GM1).”

“Hemen hemen aynı. Programın uygulanma yöntemlerini değiştirmişler sadece (GM2).”

“Yeni programda bilgi çok az veriliyor. Bu yönü ile yetersiz buluyorum (E5).”

Öğretmenlerin bir bölümünün eski programa yeni programın etkinlikleri eklenerek sunulması özlemi içerisinde oldukları görülmektedir. Bununla birlikte yeni programın günlük yaşantılarımızla ilişkilendirilmiş olması araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir bölümü tarafından olumlu görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin büyük bir bölümünün yeni yetişen neslin bilgidan uzak sadece yüzeysel bazı bilgilere sahip olduklarını hatta ileride bilgi yarışmasına katılacak bireylerin bulunamayacağı tezini savunmaları da ilginç bulunmuştur. Bu düşüncelerini özel okul öğretmenlerinden biri şu şekilde ifade etmiştir:

“Eski program daha geniş kapsamlıydı. Konular basitleştirilmiş. İleride bilgi yarışmasına katılacak bireyler olmayacak (GK1)” Aynı konuda bir diğeri ise “Yeni programda bilgi çok az veriliyor. Bu yönü ile yetersiz buluyorum demiştir (GK4).”

Bu şekilde yeni programın bilgili bireyler yetiştirmekten uzak olduğu düşüncesine sahip öğretmenler bulunmakla birlikte yeni programın sadeleştirilerek ezberden uzak olmasında olumlu bulan öğretmen sayısı azımsanmıyacak sayıda görülmüştür. Öğretmenler bu düşüncelerini şöyle ifade etmiştir.

“Yeni program öğrencileri tarih bilgileri ile sıkıyor. Günlük hayatla uyum sağlanmış, dersler daha zevkli işleniyor. Öğrencileri sosyal yönden geliştiriyor (AS1).”

“Eski programda ezberle, anlat, soru-cevap şeklinde yapılmaktaydı. Bu programda ise sınıf ortamında bireysel ya da birlikte araştırarak ve bir ürün ortaya koyarak öğrenme esastır (GM1).”

“Yaşa daha uygun hale gelmiş. Önceki programda soyut kavramlar çok fazla idi (GK5).”

“Eski program daha geniş kapsamlı idi. Bazı zamanlarda çocuğun düzeyinin üzerine çıkıyordu (HS2 ve GK2).”

“Gereksiz çok fazla bilgi vardı. Yeni programda bu gereksiz bilgiler ayıklanmış (GK1 ve MK2).”

“Yeni programda çocuk bilgi edinme yollarını kullanarak uygulama yapabiliyor (AA2).”

“Yeni programın en önemli farkı öğrenciyi ezbercilikten uzaklaştırması olduğu düşüncesindeyim. Bilgi depolamaktan kurtarıyor. Çocuğun geliştirilip sosyalleştirilmesi için yeni programı çok olumlu bulmama rağmen ÖSS ve benzeri sınavlarla öğrencilerin değerlendirildiği günümüz değerlendirme sisteminde anlamlı bulmuyorum (M1 ve GK3).”

Katılımcılar yeni programı bazı ünite, kitap, içerik ve materyal benzerliği dışında eski programdan oldukça farklı bulduklarını belirtmişlerdir. Bu farklılıkları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

- Yeni programın sadeleştirilerek çocuğun düzeyine daha uygun hale getirilmiş olması,
- Yeni programın öğrenciyi ezbercilikten uzaklaştırıp araştırmaya teşvik etmesi,

- Yeni programın çocuğu eskiye nazaran daha çok sosyalleştirmesine karşılık bilgi seviyesinde de düşmeye sebep olması,
- Öğrenciyi bilgi yönünden değil sadece beceri yönünden geliştirmesi,
- Yeni programın daha çok öğrenci merkezli olması,
- Yeni programın daha fazla güncel konulara yer vermiş olması,
- Yeni programın genelden özele yerine yakından uzağa anlayışını benimsemesi,

Genel olarak katılımcılar yeni programı eski programdan oldukça farklı bulmuşlardır. Bu kadar birbirinden farklı olan programlar arasında geçiş döneminde bir yıl gibi çok kısa tutulması katılımcılar tarafından eleştirilen önemli bir konu olmuştur. Aslında katılımcılar tam olarak ne eski programı ne de yeni programı benimsemektedirler. Eski programın bilgi verici yönünü beğenen katılımcılar aynı zamanda ezberci bir program olma yönünü eleştirmişlerdir. Yeni programı ise çok fazla oyun etkinlikleri içerisinde boğulan, bilgi vermekten çok eğlendirici olması yönü ile eleştirmişlerdir. Katılımcıların çok fazla vakit alan yeni program etkinliklerin azaltılarak biraz daha bilgiye yönelik eklemelerle desteklenen eski ve yeni program arasında bir program yapılması gerekliliğini belirtmişlerdir.

Eski ve yeni Sosyal Bilgiler programları uygulamacı gözüyle karşılaştırıldığında elde edilen bulgular Tablo 2.h.1’de özetlenmiştir.

Tablo 2.h.1. Eski ve Yeni Sosyal Bilgiler Programının Karşılaştırılması

ESKİ PROGRAM		YENİ PROGRAM	
AVANTAJLARI	DEZAVANTAJLARI	AVANTAJLARI	DEZAVANTAJLARI
-Atatürkçülük konuları daha iyi işlenmekte idi. -Ulusal temalar daha fazla içselleştirilmekte idi. -Bilgi birikimi fazla insanlar yetişmekte idi. -Verilmek istenen bilgi daha netti. -Kaynak olarak daha donanımlı idi. -Akademik başarıyı ölçmek daha kolaydı -Öğretmenin sınıfta otorite sağlaması daha kolaydı.	-Program çok ağırdı. Ezberci idi -Öğrenci ilgisini yeteri düzeyde çekememekteydi. -Veli katılımı tam olarak sağlanamamakta idi.	-Öğrencinin ilgisi daha fazla çekilebiliyor. -Öğrenci düzeyine daha uygun. -Öğrenilen bilgi daha fazla kalıcı olmakta. -Ezberci olmayan bir program -Hedefler daha özgün ve ulaşılabilir.	-Program çok yüzeysel -Dersler oyun şeklinde geçiyor ve program bilgi vermiyor. -Verilmek istenen bilgi net değil. -Uygulanabilirliği neredeyse tamamen öğretmene bağlı. -Ülke genelinde yöresel farklılıklar sebebi ile uygulanma güçlüğü bulunmakta. -Çok fazla maddi ve okul fiziki yapısına bağlı -Ölçme yöntemleri çok karmaşık. -Etkinlikler için yeterli zaman kalmamakta -Ödevler konusunda veli katılımı gerekenden fazla yapılmakta. -Etkinliklerde öğretmenler kimi zaman otorite kaybına uğruyorlar. -Sınıf mevcudu az okullar için daha uygun

4.2.1. Programın Öğrenene Kazandırmayı Düşündüğü Amaçlar ile Etkinlikler Arasındaki İlişkiye Yönelik Öğretmen Görüşleri

Yeni program eğitim durumları boyutunda değerlendirildiğinde öğretmen görüşlerinin neler olduğu merak edilmiştir. Öğretmenlerin eğitim durumları boyutundaki düşüncelerini belirleyebilmek amacıyla kendilerine aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

- Programın öğrenene kazandırmasını düşündüğü amaçlar ile etkinlik örnekleri arasındaki ilişkiyi nasıl buluyorsunuz?
- Programın aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini kullanarak öğretimi zenginleştirme becerisi hakkında ki görüşleriniz nelerdir?
- Yeni programın öğrenmede sosyal bir ortam yaratma konusundaki becerisini nasıl buluyorsunuz?

Öğretmenlere yöneltilen “Programın öğrenene kazandırmasını düşündüğü amaçlar ile etkinlik örnekleri arasındaki ilişkiyi nasıl buluyorsunuz?” sorusuna karşılık olarak elde edilen öğretmen görüşleri Tablo 2.1.’da belirtilmiştir.

Tablo 2.1. Programın Öğrenene Kazandırmasını Düşündüğü Amaçlarla Etkinlik Örneklerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

		Cinsiyet		Amaçlar İle Etkinliklerin Örtüşme Düzeyi			Etkinlikler Birebir Örtüşüyor	Etkinlikler Birebir Örtüşmüyor
		Kadın	Erk	Örtüşüyor	Örtüşmüyor	--		
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	9	4		-Yakından uzağa doğru etkinlikler mevcut. (3) -Etkinlikler kazanımlara göre hazırlanmış. (4) -Amaç ve etkinlikler birebir örtüşüyor. (2)	-Kazanımlarla birebir örtüşmediğini düşünüyorum. Çok iyi ve çok kötü örnekler var. Kararsızım. -Amaç ve etkinliklerin uyum içerisinde olmalarına rağmen zaman sorununuz bulunmakta. -Kazanımlar (konu ve amaçlar) güzel ama kitaplar uygun değil. Kitaplar arasında büyük farklılıklar var -Zaman kısıtlı.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	9	11		-Etkinlik örneklerinde öğrencilerin önezipilerine daha çok yer verilmiş. -Etkinlik ve amaçlar hemen hemen aynı. (5) -Etkinlikler konularla birlikte işlenmesi bakımından uyumlu bence. -Öğrenci bu programda etkinliklerle araştırır, düşünür, anlam kurar, tahmin eder oluyor. (2) -Genellikle amaca uygun etkinliklere yer verilmiş.	-Etkinlikler iyi ama zaman sorunu sebebi ile tam uygulanamıyor. (2) -Etkinlikler daha zengin ve somut örnekler içermeli. -Etkinlik çalışmaları kalabalık sınıf ortamında çok fazla yapılamıyor. (4) -Etkinliklerin gerçek amaçtan uzaklaştığını düşünüyorum. -Amaçlarla etkinlik örneklerinin tutarlılığını aramak mı yoksa amacı sorgulamak mı önemli? -Programın amaçları bilgi beceri ve kabiliyet geliştirmek olduğundan bu amaç doğrultusunda etkinlikler yüzeysel kalıyor. -Bazı örnekler öğrenci için zorlayıcı ve karmaşık -Etkinlikler okul ortamına uygun olmalı. Etkinlikler programda çok yoğun ve sebep sonuç ilişkileri açıklayıcı değil.
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	8	4		-Etkinlikler sınıf içi aktiviteyi artırıyor. -Sınıf içinde bilgi aktarma anlamında etkinlikler denk düşmekte	-Etkinlikler derste birlikte yapılacak çalışmalar açısından çok olumlu değil -Etkinlik örnekleri genelde iyi seçilmiş. Yalnız öğretmen merkezli olanları da var. -Bu etkinlikler bizim açıklamamıza dayanıyor. Amaçlar ile etkinlikler arasında ilişki pek yok.
Toplam		34	11	26	19			

Yüksek gelir seviyeli devlet okulu öğretmenlerinin büyük bir bölümü (n=9) etkinlikler ile program amaçlarının birbiri ile uyumlu olduğunu ifade etmekle birlikte zaman sorunu yaşadıklarını da dile getirmişleridir. Etkinliklerin birbiri ile uyum içerisinde olmadığını düşünen öğretmenler (n=11) ise etkinlikler arasında çok iyi ve kötü örneklerin bulunduğunu belirtirken en çok kitapların kazanımlara uygun

olmadığını ve etkinlikleri uygulama aşamasında zaman sıkıntısı çektiklerini ifade etmişlerdir.

Orta gelir seviyeli devlet okullarında aynı soruya cevap olarak bir öğretmen “Öğrenci bu programda etkinliklerle araştırır, düşünür, anlam kurar, tahmin eder oluyor (GM1)” sözleri ile etkinliklerin program amaçları ile uyum içerisinde olduğunu ifade etmiştir. Yalnız bu soru için öğretmenleri yarısından fazlası (n=11) etkinlik örneklerinin program amaçları ile uyum içerisinde olmadıklarını savunmuşlardır. Öğretmenler bu düşünceleri şu sözlerle ifade etmişlerdir.

“Etkinlikler iyi ama zaman sorunu sebebi ile tam uygulanamıyor (MK3)”

“Etkinlik çalışmaları kalabalık sınıf ortamında çok fazla yapılamıyor (MK5)”

“Çok fazla etkinlik verilmiş yapmaya zaman kalmıyor (M1)”

“Etkinliklerin gerçek amaçtan uzaklaştırdığını düşünüyorum (HS2)”

“Programın amaçları bilgi beceri ve kabiliyet geliştirmek olduğundan bu amaç doğrultusunda etkinlikler yüzeysel kalıyor (HS4)”

“Etkinlikler okul ortamına uygun olmalı.Etkinlikler programda çok yoğun ve sebep sonuç ilişkileri açıklayıcı değil (GM2)”

Düşük gelir seviyeli devlet okullarında görevli öğretmenlerin yarısından fazlası (n=7) program amaçları ile etkinliklerin birbiri ile uyumlu olduğunu düşünmüşler diğerleri ise amaçlarla etkinliklerin uyum içerisinde olmadıkları görüşünü paylaşmışlardır. Etkinliklerin sınıf içi aktiviteyi artırması öğretmenler tarafından olumlu bulunmuş bununla birlikte öğretmen merkezli etkinliklerinde bulunması öğretmenlerin düşüncelerini olumsuz yönde etkilemiştir.

Genel olarak katılımcı okulları değerlendirdiğimizde orta gelir seviyeli devlet okulları dışındaki diğer katılımcı okul öğretmenleri programı etkinlik yönünden beğenmişlerdir. Etkinler ile program arasındaki uyumu iyi bulmayan orta gelir seviyeli okul katılımcıları zaman ve sınıfların kalabalık olması sorunu nedeni ile yeni programı eleştirmişlerdir.

4.2.i. Programın Aktif Öğrenme Yöntem ve Tekniklerini Kullanarak Öğretimi Zenginleştirmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlere yöneltilen “Programın aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini kullanarak öğretimi zenginleştirme becerisi hakkında ki görüşleriniz nelerdir?” sorusuna karşılık olarak elde edilen öğretmen görüşleri Tablo 2.i.’de belirtilmiştir.

Tablo 2.i. Programın Aktif Öğrenme Yöntem ve Tekniklerini Kullanarak Öğretimi Zenginleştirmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Cinsiyet		Öğretimi Zenginleştiriyor	Öğretimi Zenginleştirmiyor
	Kadın	Erk		
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Öğretimi zenginleştirdiğine inanmıyorum. Dersler oyun şeklinde geçiyor. -Öğretmenin niteliği yeterli değilse program geçerli olmuyor. -Öğretmenler bu konuda eğitilmeli. -Öğretmene bağlı. Zaman yok.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-Bu konuda doğru çalışmalar yapılabilmesi için öğretmenlere destek seminerleri verilmeli. -Çok fazla zenginleştirdiğini düşünmüyorum. -Aktif öğrenme öğrencinin bol bol bilgisayar çıktısı alması mıdır? -Yeni gelişmelere yer verilmiş. Yeterli değil. -Tüm okullarda alt yapı oluşturulmadıkça yapılan öneriler boşunadır. -Program bu konuda iyi ama uygulanabilirse
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Aktif öğrenme teknikleri ile öğretim zenginleştirilmiş.(3) -Programı özümseyen öğrenci sınıfta ve günlük yaşamda daha aktif rol oynuyor. -Katılımı sağlayıcı metot ve tekniklere daha çok yer verme fırsatı veriyor. -Öğrenmede katkıları olduğuna inanıyorum. Ancak çok fazla teknik ve yöntem kargaşaya neden olabilir. (2)
Toplam	34	11		-Öğrenci velileri bilgisiz ve ilgisiz, çevre programa uygun değil ayrıca öğrencilerimiz aktif araştırma ortamına sahip olmadıklarından dolayı zenginlik olmuyor. -Yöntem ve teknikler önceden de vardı. Örneklemeler fazlalaşmış. -Biraz daha ayrıntılı ve açıklayıcı olabilirdi. -Etkinlikler çok fazla. Gerekli malzemeler yok. Bu sebeple pek zenginleşmiyor. -Zenginleştirmiyor.

Özel okul öğretmenlerinin küçük bir bölümü (n=4) programın öğretmenin niteliğine çok fazla bağlı olması ve derslerin oyun şeklinde geçmesi nedeniyle

programı bu konuda başarısız bulurken yarıdan fazlası (n=9) programı öğretimi zenginleştirme becerisi yönünden başarılı bulmuşlardır. Öğretmenler;

“Drama, resim çizme, neden- sonuç ilişkileri ön planda (GK2) ,,

“Öğrenciler yaparak yaşayarak öğreniyor (AA5)” görüşleri ile programı başarılı bulduklarını belirtmişlerdir.

Bu konuda programı yetersiz bulan orta gelir seviyeli devlet okulu öğretmenlerinden biri “Bu konuda doğru çalışmalar yapılabilmesi için öğretmenlere destek seminerleri verilmeli (MK3)” sözleri ile öğretimi zenginleştirme konusunda programdan çok kendi eksikliklerini giderebilmek için hizmetiçi seminerlere ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Başka bir öğretmen “Aktif öğrenme öğrencinin bol bol bilgisayar çıktısı alması mıdır? (HS2)” sözleri ile öğrencilerin verilen görevleri yerine getirmekten çok ürün ortaya koymadan yapılan başka çalışmaları kullandıklarını bu durumun program için sorun teşkil ettiğini belirtmiştir. Programın uygulanabilmesi durumunda bu yönden programın öğretime büyük bir zenginlik katacağını düşünen öğretmenler öğrencinin öğrenme sürecine aktif olarak katılarak zihinsel yeteneklerini zorladıklarını düşünmektedirler.

Düşük gelir seviyeli devlet okulları katılımcılarının yarıdan daha azı (n=5) yeni programda yer alan yöntem ve tekniklerin daha öncedende yer aldığını sadece örneklemelerin fazlaştığını düşündüklerini dile getirmişlerdir. Ama bu söylemlerinde dahi yeni programın buldukları çevre şartlarına uygun olmadığını belirtmiş velilerin ilgisiz ve bilgisiz olduklarından gerekli materyal ve malzemeye sahip olmadıklarından yakınmışlardır. Bu öğretmenlerin yetersiz materyal ve uygun olmayan çevre şartları sebebi ile öğretim programının öngördüğü öğretimi zenginleştirme etkinliklerini yerine getiremedikleri düşünülebilir. Bu grup öğretmenleri arasında “Katılımı sağlayıcı metot ve tekniklere daha çok yer verme fırsatı veriyor.” düşüncesini paylaşan öğretmenler tüm katılımcıların yarısından fazladır (n=7).

Sonuç olarak genelde tüm okul katılımcıları yeni programın öğretimi zenginleştirdiğini düşünmüşlerdir. Buna karşın bazı katılımcılar yeni programın gerektirdiği etkinliklerin yapılması esnasında ihtiyaç duydukları yöntem ve teknikler hakkında hizmet içi seminerlere ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

4.2.j. Yeni Programın Öğrenmede Sosyal Bir Ortam Yaratma Becerisine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlere yöneltilen “Yeni programın öğrenmede sosyal bir ortam yaratma konusundaki becerisini nasıl buluyorsunuz?” sorusuna karşılık olarak elde edilen öğretmen görüşleri Tablo 2.j.’de belirtilmiştir.

Tablo 2.j. Yeni Programın Öğrenmede Sosyal Bir Ortam Yaratma Becerisine İlişkin Öğretmen Görüşleri

		Cinsiyet		Yeni Program Sosyal Bir Ortam Yaratıyor	Yeni Program Sosyal Bir Ortam Yaratmıyor	Diğer
		Kadın	Erk			
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Olumlu grup çalışmaları, akran değerlendirmeleri var. -Öğrenciler sosyal etkinliklere katılıyorlar.(6) -İletişimin çok yoğun kurulacağı etkinlikler var. Bu da sosyal ortam kurmayı olumlu yönde etkiliyor.	-Çok yeterli değil. Dersler oyun havasında geçiyor ama asıl problem durumunda ne yapacaklar. -Bu konuda öğrencileri programın öğrenmede sosyal bir ortam yaratma konusunu çok fazla ön plana çıkardığı düşüncesini taşımıyorum. -Öğrenciler grup çalışmalarına daha fazla katılmalılar.	-Çoklu Zeka Kuramı ile eğitim yapılan bir okulda çalıştığım için pek fark olmadı. -Öğretmene bağlı olduğu düşüncesindeyim.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-Hazırlanan çalışmalar araştırma ve yaratıcılığı geliştiriyor. Sosyal ortam yarattığından beceriler çok güzel sergilenabiliyor. (3) -Grup çalışmaları yapıldığında, sosyal bir ortam yaratılıyor. (11)	-Yetersiz -Yeterli sosyal ortam yaratılmıyor	-Üç katılımcı bu konuda görüş belirtmemiştir.
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Yeni program Öğrencilere grup çalışması kavramını sıkça verdiği için sosyalleşmede başarılı -Grup çalışması yapıldığında sosyal bir ortam ve bütünlük oluşuyor. Eleştiri ve tartışmalar yapıyor. İnternet ödevleri dışında bazı etkinliklerde yaratıyor. -Etkinlikleri uygulayıp sunarken ortam kendiliğinden oluşuyor ve iletişim daha etkin oluyor. (5)	-Sosyal ortam yaratmadan internete bağımlı kılınmış. -İnternet ödevleri dışında bazı etkinliklerle yaratılıyor	
Toplam		34	11			

Özel okul katılımcılarının büyük çoğunluğu (n=10) yeni programın öğrenmede sosyal bir yarattığını düşünürken küçük bir bölüm (n=3) sosyal bir ortamı yaratmada programı çok yeterli bulmamış ve programda grup çalışması gerektiren etkinliklere daha fazla yer verilmelidir diye düşünmüştür. Katılımcılardan biri sosyal ortam yaratma konusunda programdan daha çok öğretmene iş düştüğünü belirtmiştir.

Orta gelir seviyeli devlet okullarında görevli katılımcıların çoğunluğu (n=16) programı bu konuda başarılı bulurken, bir kısım katılımcı (n=2) bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Yine küçük bir katılımcı kısmı (n=2) programı bu konuda ortamın uygun olmaması sebebi ile başarısız bulmuştur. Programı bu konuda başarılı bulan katılımcılardan biri, “Grup çalışmaları yapıldığında, sosyal bir ortam yaratılıyor

(GM4)” diyerek görüşlerini bildirmiştir. Grup çalışma ortamının yaratma konusunda tüm beceri programın uygulayıcısına düştüğü sanılmaktadır.

Düşük gelir seviyeli devlet okulu öğretmenlerinin çoğu (n=9) programı bu yönde başarılı bulurken sadece bir kaçı (n=2) programda verilen internet ödevlerinden dolayı yeni programı başarısız bulmuştur. Katılımcılardan biri (n=1) ise bu soruya yanıt vermemiştir. Programı internet ödevleri sebebi ile sosyal bir ortam yaratmadığını düşünen katılımcılar duygularını şu sözlerle ifade etmişleridir.

“Sosyal ortam yaratmadan internete bağımlı kılınmış (E5)”

“İnternet ödevleri dışında bazı etkinliklerle yaratılıyor (AHİ3)”

Katılımcıların bu konu ile ilgili ortak fikri yeni programın uygulanan etkinlikler sayesinde sosyal bir ortam yarattığı şeklindedir. Grup çalışmalarına programda fazlaca yer verilmiş olması katılımcıları sosyal bir ortam yaratmaya teşvik etmiştir.

4.2.k. Yeni Sosyal Bilgiler Programının Öğrenenlerin Akademik Başarılarını Ölçme Yönündeki Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin değerlendirme boyutundaki düşüncelerini belirleyebilmek amacıyla kendilerine yöneltilen “Yeni programın öğrenenlerin akademik başarılarını ölçme yönündeki becerisini nasıl buluyorsunuz?” sorusuna karşılık olarak elde edilen görüşler Tablo 2.k.’da belirtilmiştir.

Tablo 2.k. Yeni Programın Öğrenenlerin Akademik Başarılarını Ölçmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Cinsiyet		Başarılı	Başarısız	--	Başarılı Buluyorum. Çünkü:	Başarısız Buluyorum. Çünkü:
	Kadın	Erk					
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	3	10	-Eskiye göre daha iyi. Birçok etkinliği çocuğa yaptırıyor. (3)	-Okul sonundaki resmi sınavlar, okul içindeki STS'ler asıl öğrenci başarısını belirliyor. Yeni sisteme göre öğretiyor eski sisteme göre değerlendiriyoruz. (4) -En büyük sıkıntı ölçme konusunda. Somut işlemler dönemindeki öğrencileri gözlemlere yönelik değerlendirmeler daha uygun. -Bu yaş grubunda öz değerlendirme çok hoşlarına gidiyor. Ayrıca öz değerlendirme öğretmenede ipucu vermekte velilerde bu konuyu önemsemektedir. -Yeni program öğrencinin akademik başarısından ziyade öğrencinin beceri kazanıp kazanmadığını ölçüyor. -Çocuklar kendilerini değerlendirecek noktada değil. Her dersten performans ödevi verilmesi çok zor oluyor. Bu durumdan öğrencilerde sıkılmış durumda. -Sadece yeni ölçme yöntemleri yetmez. Objektif olmaz. Klasik test yöntemleri ile birlikte gitmeli. -Öğrenciyi ölçmede çok fazla abartının olduğunu düşünüyorum. Daha genel yöntemlerle öğrenci değerlendirilmeli.
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	6	14	-Ölçme yönünden yeterli. Ama çok fazla ölçme ve değerlendirme ölççekleri verilmiş. Bunların hepsinin yapılması mümkün değil. (3) -Çok fazla ölçek var. Ama proje ve performansları ölçmeye katmak yararlı. -Akademik başarı performans değerlendirme, çalışma kitabı, ürün dosyası değerlendirme şeklinde yapıldığından öğrenci farklı yönlerini ortaya koyarak başarısını geliştirebiliyor. (2)	-Yetersiz buluyorum. Gözleme dayalı olmalı. -Ölçme ve değerlendirmenin formalite ve çeşitliliğini fazla buluyorum. Daha az ölçme yöntemleri uygulanmalı. (3) -Bu program hiçbir şey öğretmeden bol bol değerlendirme vermiş. Öğrenenlerin bağımsız çalışmalarını tam yansıtmıyor. (6) -Çok karmaşık bir değerlendirme sistemi mevcut. Bu konuda kendimizi yetersiz hissediyoruz.(4)
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	2	10	-Öğrencilerin eğitsel yönden geliştirilmesi hedeflenmiş. Paralelinde akademik başarı da gelişebilir.	-Ölçmede kullanılan performans ödevleri henüz tam anlamadığı için etkili olduğunu düşünmüyorum. -Performans ve proje ödevleri çevre koşulları sebebi ile sağlıklı yapılamıyor. -Yeni sistem hakkında bilgilendirilmedik.
Toplam	34	11	11	34			

Genel değerlendirme sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından daha azı (n=11) yeni programı öğrencilerin akademik yönden değerlendirilmesinde

başarılı bulurken geriye kalan kısmı (n=34) yeni programı ölçme yönünden yetersiz bulmuşlardır. Bu başarısızlık yüksek gelir seviyeli özel okullarda n=10, orta gelir seviyeli devlet okullarında n=14 ve düşük gelir seviyeli devlet okullarında n=10 olarak görülmüştür. Ölçme yönünden programı başarısız gören okullar sıralamasında düşük gelir seviyeli devlet okulları ilk sırada yer alması dikkat çekici bulunmuştur. Buna sebep olarak düşük gelir seviyeli devlet okullarının içerisinde buldukları çevre ve ekonomik ortamın olduğu düşünülmektedir. Olanaksızlıklar sebebi ile bu okul öğretmenleri programın gerektirdiği etkinlikleri yapamadıklarını hatta çoğu zamanlarda öğretmen merkezli geleneksel yönetime döndüklerini söylemişlerdir. Bu sonuçlara bakıldığında tek bir program yerine okul imkân ve şartlarına uygun özel programlar hazırlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Programı etkinliklerle uygulayan öğretmenlerin sıkıntılarının başında zaman yetersizliği önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca yeni ölçme yöntemlerinin uygulanmasının sınav sistemine göre eğitim yapılan bir ülkede bir işe yaramayacağını düşünen öğretmenlerin sayısı da oldukça fazladır. Bu sonuç programın başarısında öğretmen algılarının ne derece önemi olduğunu göstermektedir. Araştırma bulguları program ne kadar iyi olursa olsun öğretmen programı mutlaka içselleştirmelidir sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Özel okul öğretmenleri yeni programı ölçme yönünden başarısız bulma sebeplerini şu sözlerle ifade etmişlerdir.

“Okul sonundaki resmi sınavlar, okul içindeki Seviye Tespit Sınavları (STS) asıl öğrenci başarısını belirliyor. Yeni sisteme göre öğretiyor eski sisteme göre değerlendiriyoruz (GK1).”

“Somut işlemler dönemindeki öğrencileri gözlemlere yönelik değerlendirmeler daha uygun. Bu yaş grubunda öz değerlendirme çok hoşlarına gidiyor (GK2).”

“Akademik başarıyı ölçme konusunda program dışında eğitim sistemi de engel oluşturuyor (GK4).”

“Her dersten performans ödevi verilmesi çok zor oluyor. Bu durumdan öğrencilerde sıkılmış durumda (AA1).”

Orta gelir seviyeli devlet okullarında yeni programı başarısız bulunma sebepleri başında ölçme yöntemlerini karmaşık bulmaları ve öğretmenlerin bu konuda kendilerini yetersiz hissetmeleri önemli bir yer tutmakta iken başarılı bulan öğretmenler ise performans değerlendirme, çalışma kitabı ve ürün dosyası gibi değerlendirme yöntemlerinin bulunmasını programın önemli bir katkısı olarak

görmüşlerdir. Bu durumdan programı başarısız bulan öğretmenlerin program hakkında eksik bilgi sahibi olduğu sonucu çıkarılabilir. Bu konudaki düşüncelerini katılımcılardan biri “Çok karmaşık bir değerlendirme sistemi mevcut. Bu konuda kendimiz yetersiz hissediyoruz (A2)” diyerek hem kendi hem de çalışma arkadaşlarının düşüncelerini yansıtmıştır.

Düşük gelir seviyeli devlet okullarında yeni program ölçme yönünden öğretmen gözüyle değerlendirildiğinde çevre şartlarının program için büyük bir engel oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler programın gerektirdiği ölçme değerlendirme yönündeki düşüncelerini “Performans ve proje ödevleri çevre koşulları sebebi ile sağlıklı yapılamıyor (AS1 ve AS2)” sözleriyle ifade etmişleridir.

Genel olarak değerlendirdiğimizde tüm seviyedeki katılımcılar yeni programı en çok ölçme yönünden eleştirmişlerdir. Öğretmenler bu eleştirilerini yaparken çoğunlukla ülkemiz sınav sistemi ile yeni programın sınav anlayışı arasındaki uyumsuzluk üzerinde durmuşlardır. Ülkemiz sınav sistemlerinin öğrenci başarısını asıl olarak belirlediğini vurgulayan bazı katılımcılar programın istediği bir şekilde değerlendirme yapmaları durumunda öğrencilerinin başarısız olacaklarını dile getirerek programa olan güvensizliğini belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin yeni ölçme yöntem ve teknikleri hakkındaki bilgisizlikleri bu sıkıntıları bir kat daha artırdığı düşünülmektedir. Hatta kimi katılımcılar yeni programı bilgi vermekten çok ölçme üzerinde durduğu konusunda eleştirmişlerdir. Bununla beraber öğrencilere verilen performans ve benzeri ödevlerin büyük oranda öğrenci velileri tarafından yapılmış olması ve bu durumu öğretmenlerin engelleyememesi ölçme konusundaki diğer bir sıkıntı kaynağını oluşturmuştur.

4.3. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersini Okutan Öğretmenlerin Yeni Programa İlişkin Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Yeni programın uygulanma sürecinde öğretmenlerce yaşanan sorunlar ve öğretmenlerin bu sorunlara yönelik çözüm önerileri merak edilmiştir.

Öğretmenlerin programı uygulama sürecinde karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşlerini belirleyebilmek kendilerine aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

- Programı uygularken sınıfta ne gibi sorunlarla karşılaştınız?
- Yeni programın uygulanması aşamasında hangi konularda kendinizi eksik buluyorsunuz?

4.3.a. Programın Uygulanma Sürecinde Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri

Programın uygulanma sürecinde yaşanan sorunları ortaya çıkarabilmek amacıyla öğretmenlere yöneltilen “Programı uygularken sınıfta ne gibi sorunlarla karşılaştınız?” sorusuna karşılık olarak elde edilen görüşler Tablo 3.a.’da belirtilmiştir.

Tablo 3.a. Programı Uygularken Sınıfta Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Cinsiyet		Uygulamada Sorun Yok	Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar
	Kadın	Erk		
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	<p>Zaman Yönetimi -Zaman sıkıntısı yaşıyorum. Etkinliklerle zaman uyumlu değil. (7)</p> <p>Çevresel Faktörler ve Fiziki Ortam Yetersizliği -Sınıfın daha büyük olmasını isterdim.</p> <p>Program İçeriği -Etkinlikler zaman zaman örtüşmüyor.</p> <p>Okul İdaresi Kaynaklı Sorunlar -Okul yönetiminden etkinlikler sırasında ses ve gürültü oluyor diye tepkiler gelebiliyor. (2)</p> <p>Otorite Kaybı -Asıl sorun etkinliklerde otorite sorunun yaşanması bence.</p> <p>Kaynak Sorunu -Her kaynak farklı bilgiler veriyor. Bir kaynağa bağlı olarak konuyu işlerseniz eksik kalıyor.</p> <p>Ölçme – Değerlendirme -Öğrencilerin verilen ödevi hazırlamamaları sorun teşkil etmekte ayrıca tüm ödevleri veremiyorum (2)</p>
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	<p>-Sınıfa oyun gibi geliyor. -Programı uygularken sınıfta sorunla karşılaşmadım -İlk bir iki hafta sonra sıkıntı yaşanmadı. -Hazırlanan projeler öğrenciyi araştırmaya yönlendirmektedir. Farklı bilgiler ilgiyi artırmaktadır.</p> <p>Zaman Yönetimi -Sunum çalışmalarında zaman yetersiz kalıyor.(3)</p> <p>Çevresel Faktörler ve Fiziki Ortam Yetersizliği -Sınıf mevcudu çok kalabalık sorun oluyor. (3) -Sınıf koşulları uygun değil. -Araç – gereç sıkıntısı yaşamaktayız.</p> <p>Program İçeriği -Kazanımların içselleştirilmesinde güçlük çekiliyor. -Çocuklar hikâyenin arasından öğrenmesi gerekenin ne olduğunu zor fark ediyor. Verilen ilk bilgiler daha ilgi çekici geliyor -Programda temalar birbirini takip etmiyor.. -İstenilen sonuçlara ulaşıyor ama yaratıcılık yok ediliyor. -Program fazla sadeleştirilmiş. Birazda bilgi vermeli.</p> <p>Okul İdaresi Kaynaklı Sorunlar -Velilerin yeni programı yeterince kavrayamaması.</p> <p>Ölçme – Değerlendirme -En çok proje ve performans ödevlerini tam ve herkesten alamadım. Programı çocuklar basite aldılar.</p> <p>Kaynak -Doküman eksikliği konusunda sıkıntı çekmekteyim</p>
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	<p>Zaman Yönetimi -Gözlem formları çok fazla bu sebeple etkinlikleri yetiştiremiyoruz.</p> <p>Çevresel Faktörler ve Fiziki Ortam Yetersizliği -Öğrenciler araştırma ödevlerini yapamıyorlar. Bazı etkinlikler bu çevreye uygun değil. İster istemez bu sebeple öğretmen merkezli sisteme kaymak zorunda kalıyoruz. Konu ile ilgili gezi düzenlemek istiyoruz ama servis vs bu bölgede öğrencilere fazla gelebiliyor. (4)</p> <p>Program İçeriği -Programın güzel olmasına rağmen her öğrencinin aynı performansı göstermemesinden program tam uygulanamıyor. -Kavramları kazandırmada zorlanıyoruz. -Somutlaştıramıyoruz. -Verilen örneklemelerin uzun anlatılması öğrencinin dikkatini dağıtıyor.</p> <p>Ölçme – Değerlendirme -Önce çocuğu araştırmaya yönlendirdiği için zorluklar yaşandı. -Sürekli performans ödevi ilgiyi dağıtıyor.</p> <p>Otorite Kaybı -Sınıflar kalabalık otorite kaybı yaşıyorum -Daha fazla ses, gürültü veyarattı yeni program.</p>
Toplam	34	11		

“Programı uygularken sınıfta ne gibi sorunlarla karşılaştınız?” sorusuna araştırmaya katılan özel okul öğretmenlerinin çok küçük bir bölümü (n=4) sorunla karşılaşmadıklarını belirtirken yarıdan fazlası (n=9) çeşitli sorunlarla karşılaştıklarını dile getirmişlerdir. Sınıf içerisinde yaşanan sorunların başında frekansı en yüksek sorun olarak zaman süresinin kısıtlı olması sebebiyle etkinliklerin tam olarak yapılamaması gösterilmiştir. Zaman sorununa ilave olarak fiziki ortam yetersizliği, etkinlikler sırasında ortaya çıkan gürültü, sınıfta otoritenin kaybolması, öğrencilerin verilen ödevleri yapmamaları ve kaynak yetersizliği sebebiyle konuların yüzeysel işlenmesi sıralanmıştır. Katılımcılar bu düşüncelerini aşağıdaki sözlerle ifade etmişlerdir.

“Bazı etkinliklerde gürültüde olmuyor değil. Ama asıl sorun etkinliklerde otorite sorununun yaşanması bence (GK3).”

“Her kaynak farklı bilgiler veriyor. Bir kaynağa bağlı olarak konuyu işlerseniz eksik kalıyor (AA6).”

“Zamanın az olması sebebiyle programın gerektirdiği tüm ödevleri öğrenciye veremiyorum (AE2).”

Orta gelir seviyeli devlet okullarında görev yapan katılımcılarının bir kısmı (n=5) programı uygularken sınıfta ciddi bir sorunla karşılaşmadıklarını belirtmiştir. Yüksek gelir seviyeli özel okullarla mukayese edildiğinde elde edilen bu sonuç öğretmenlerin program algıları ile programı uygulama yöntem ve teknikleri hakkında araştırma yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Sınıf içi uygulamalarda sorunla karşılaştıklarını ifade eden çoğunluktaki öğretmen grubu (n=15) yaşanan bu sorunları en çoktan en aza şu şekilde sıralamışlardır. Fiziki Ortam Yetersiz (6), Program İçeriğinin anlaşılır olmaması(5), Zaman sıkıntısı (4). Programın uygulanma aşamasında sorunlarla karşılaştıklarını ifade eden bir katılımcılar bu görüşlerini şu şekilde sıralamışlardır.

“Öğrencilere davranışların, kazanımların anlatımında değil öğrencilerin bu davranışları uygulamasında güçlük çekmekteyim (MK1).”

“Sınıf sorunlarını öğrencilerle birlikte çözdük. Örneğin tek yerine grup sunuları yaptırıyorum (MK4).”

“Sunum çalışmalarında zaman yetersiz kalıyor (M1).”

“Programda temalar birbirini takip etmiyor. Yaşamakta olduğumuz (örneğin mevsimler) zamanla kopuk (HS2).”

“Yeni program fazla hikayeleştirilmiş. Birazda bilgi verilmeli (HS6).”

“Fiziki ortam ve mekan uygun değil. Ayrıca araç – gereç sıkıntısında yaşamaktayız (A1).”

“Sınıf mevcudunun kalabalık olması sorun oluyor (GM4).”

Düşük gelir seviyeli devlet okulları öğretmenlerinin tamamı (n=12) ders uygulamalarında sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların yarısı çevresel faktörlerden kaynaklı uygulama sorunuyla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu oran programın düşük gelir seviyeli devlet okullarında uygulanabilirliği için düşündürücü bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Öğretmenler bu sorunları şu sözlerle dile getirmişlerdir.

“Çevre koşulları sebebi ile araştırma imkânı az. Öğrenciler araştırma ödevlerini yapamıyorlar (AS3).”

“Bazı etkinlikler (özellikle okul dışı gezi-gözlem gerektirici etkinlikler) bu çevreye uygun değil. İster istemez bu sebeple öğretmen merkezli sisteme kaymak zorunda kalıyoruz (AS1).”

Öğretmenler tarafından diğer büyük bir uygulama sorunu olarak program içeriğinin ve etkinliklerin bu bölgeye uygun olmaması aşağıdaki sözlerle ifade edilmiştir.

“Verilen örneklemelerin uzun anlatılması öğrencinin dikkatini dağıtıyor (E1).”

“Önce çocuğu araştırmaya yönlendirdiği için zorluklar yaşandı (E3) .”

“Seviyesi yüksek öğrenciler sıkılıyorlar (E4).”

“Kavramları somutlaştırmakta zorlanıyoruz (AHİ2).”

Sonuç olarak genel bulgular ışığında program uygulanırken sınıfta karşılaşılan sorunlar şu şekilde sıralanmıştır.

- Fiziki ortam ve araç-gereç yetersizliği,
- program içeriğinin anlaşılır olmaması,
- zaman yetersizliği, (katılımcılardan biri bu sorunu çözmek için grup sunusu yaptırabileceğini belirtmiştir),
- sınıf yönetiminde karşılaşılan sorunlar (etkinlikler sırasında ortaya çıkan gürültü, sınıfta otoritenin kaybolması),
- öğrencilerin verilen ödevleri yapmaması,
- kaynak yetersizliği sebebiyle konuların yüzeysel işlenmesi,
- çevresel faktörlerden kaynaklı etkinliklerin büyük bölümünün yapılamaması.

4.3.b. Programın Uygulanmasında Öğretmenlerin Kendilerini Eksik Hissettiği Konulara İlişkin Görüşleri

Öğretmenlere yöneltilen “Yeni programın uygulanması aşamasında hangi konularda kendinizi eksik buluyorsunuz?” sorusuna karşılık olarak elde edilen görüşler Tablo 3.b.’de belirtilmiştir.

Tablo 3.b. Yeni Programın Uygulanmasında Öğretmenlerin Kendilerini Eksik Hissettiği Konulara İlişkin Görüşleri

	Cinsiyet		Kendimi Eksik Bulduğum Yönler	Kendimi Eksik Bulmuyorum	
	Kadın	Erk			
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	-Konuya hakim değilsem hazırlanmam gerekiyor. -Teknolojiyi kullanım açısından kendimi yetersiz buluyorum. (2) -Kaynağa ulaşmakta sıkıntı çekiyorum. -Etkinliklerde otorite sıkıntısı yaşıyorum. Liderlik konusu sınıf içerisinde çok önemli oluyor. -Yeni ölçme yöntemlerinin uygulanması yönünde kendimi eksik hissediyorum. -Bazen istemeden de olsam ezberci eğitime kayıyorum. Kitaplar arası farklılıklar bana sıkıntı veriyor. -Zaman sıkıntısı sebebiyle programı yetiştirebilme konusunda sıkıntı yaşıyorum.	-Yıllarca yaptığımız çalışmaların adları değişmiş sadece. Bu programın yeni olduğu görüşüne katılmıyorum. -Eksiklik yok (4)
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	-Kendimi öğretimde kullanılabilecek teknikler konusunda eksik buluyorum. -Programı anlamak ve eskiden kurtulmak kolay değil. -Alt yapı ve zamanlama yönünden eksik -Her yerinde kendimi eksik buluyorum. Telaşlanıyorum. Eski bilgilerimle götürüyorum. -Bilgisayar kullanımı, ölçme değerlendirme (3) -Tüm ülke genelinde yeni programa geçişte hiçbir bilgilendirme yapılmadı. -Seminerler çok çok yetersizdi. -Kendi kendimiz yetiştirmeye çalışıyoruz. -Program öğretmenlere ve velilere yeterince tanıtılmadı. (2)	-Eksik bulmuyorum çünkü tecrübenin olması gerektiğine inanıyorum. -Eksik bulmuyorum (3)
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-Çevreye uygun etkinlik bulmada, performans proje konuları tespit etmede zorlanıyorum. (3) -Programı uygulamaya çalışıyoruz. -Konuya giriş kısmında öğrencilerin derse ilgilerinin çekilmesinde ve ölçme değerlendirme konusunda sıkıntı çekiyorum -Program hakkında fazla bilgilendirilmedik. -İlk yıllarda zorluk çektik ama diğer yıllarda uyum sağladık. -Sınavlara hazırlık için test imkânı yok. Konu dağıtılıyor.	-Eksik hissettiğim bir konu yok -Programı uygulamada herhangi bir zorluk yaşamadım. Sadece materyal olarak zaman kaybımız oldu. -Sosyal Bilgiler dersinde pek eksik bulmuyorum.
Toplam	34	11			

Özel okul katılımcılarının yarısından azı (n=5) programın uygulanmasında kendisini eksik bulmazken, çoğunluğu (n=8) çeşitli konularda kendisini eksik

bulmuştur. Bunların en başında teknolojiyi kullanma, etkinliklerde otorite kaybı, yeni ölçme yöntem ve tekniklerini uygulama, istemedende olsa eski sisteme kayma ve zaman sıkıntısı konusu gelmektedir. Katılımcılar uygulamada yaşanan bu sıkıntıları şu söylemlerle ifade etmişlerdir.

“Programa çok yabancı değilim. Program bende içselleşti. Ama konuya hakim değilsem hazırlanmam gerekiyor (GK1)”

“Teknolojiyi kullanım açısından kendimi yetersiz buluyorum (GK2 ve GK5)”

“Etkinliklerde otorite sıkıntısı yaşıyorum. Liderlik konusu sınıf içerisinde çok önemli oluyor (GK4)”

“Yeni ölçme yöntemlerinin uygulanması yönünde kendimi eksik hissediyorum (AA6)”

“Bazen istemeden de olsam ezberci eğitime kayıyorum. Kitaplar arası farklılıklar bana sıkını veriyor (AE1) ”

“Zaman sıkıntısı sebebiyle programı yetiştirebilme konusunda sıkıntı yaşıyorum. Program çok fazla gezi gerektiriyor bu da çok fazla zaman kaybetmemize neden oluyor (AE2)”

Orta gelir seviyeli devlet okulu katılımcılarının yarısından azı (n=4) kendisini uygulamada eksik bulmazken çoğunluğu (n=16) kendilerini çeşitli konularda eksik bulmuşlardır. Bu konuları şu şekilde sıralayabiliriz.

- Programı anlamak ve eskiden kurtulmak (6)
- Ölçme değerlendirme (2)
- Teknolojiyi kullanma (Bilgisayar vb.) (2)
- Öğretimde kullanılacak teknikler
- Alt yapı ve zaman

Katılımcıların bu söylemlerini şu şekilde sıralanmıştır:

“Kendimi öğretimde kullanılacak teknikler konusunda eksik buluyorum (MK1)”

“Programı anlamak ve eskiden kurtulmak kolay değil (MK3)”

“Alt yapı ve zamanlama yönünden eksik (M2)”

“Her yerinde kendimi eksik buluyorum. Telaşlanıyorum. Eski bilgilerimle götürüyorum (HS2)”

“Bilgisayar kullanımı, ölçme değerlendirme (HS5)”

“Ölçme değerlendirme konusunda yetersiz (HS6)”

“Tüm ülke genelinde yeni programa geçişte hiçbir bilgilendirme yapılmadı (GM2)”

Düşük gelir seviyeli devlet okulu katılımcılarının bir kaçı (n=3) uygulamada kendisini eksik bulmazken, büyük bir bölümü (n=9) kendisini çeşitli konularda eksik bulmuştur. Bunlar;

- Çevreye uygun etkinlik bulma (4)
- Öğrenci ilgilerini çekme
- Ölçme değerlendirme
- Program hakkında yeterli bilgi sahibi olmama olarak sıralanabilir. Bu düşüncelerini belirten katılımcıların söylemleri şunlardır.

“Çevreye uygun etkinlik bulmada, performans proje konuları tespit etmede zorlanıyorum (AS1)”

“Konuya giriş kısmında öğrencilerin derse ilgilerinin çekilmesinde ve ölçme değerlendirme konusunda sıkıntı çekiyorum (AHİ2)”

“Program hakkında fazla bilgilendirilmedik (AHİ3)”

“Programı uygulamaya çalışıyoruz (AS2)”

Katılımcılardan birinin “Programı uygulamaya çalışıyoruz.” söylemi son derece dikkat çekicidir. Programın uygun olmayan fiziki ve sosyal çevre şartlarında ne derece etkili olduğunun bir kez daha sorgulanması gerekli olduğu sanılmaktadır.

Sonuç olarak katılımcıların yeni programın uygulanmasında eksiklik hissettikleri konu başlıkları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Program hakkında tam bilgi sahibi olmama,
- Ölçme değerlendirme,
- Çevreye uygun etkinlik bulma,
- Öğrencileri güdüleme,
- Teknolojik aletleri kullanma,
- Alt yapı ve zamanlama
- Eski uygulama alışkanlıklarından kurtulma,
- Etkinliklerde otorite kaybı söylenebilir.

4.3.c. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersini Okutan Öğretmenlerin Yeni Programda Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

Yeni programın uygulanma sürecinde öğretmenlerce yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri merak edilmiştir. Öğretmenlerin programı uygulama sürecinde karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşlerini belirleyebilmek kendilerine “Yaşanan sorunlara ilişkin çözümlerinizi nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya karşılık olarak elde edilen görüşler Tablo 3.c.’de belirtilmiştir.

Tablo 3.c. Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Çözüm Önerileri

Okullar	Cinsiyet		Öğretmenlerin Yaşanan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri		
	Kadın	Erk			
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	13	-	<ul style="list-style-type: none"> -Öğrencilerimin sınavlardan aldıkları notları çok fazla dikkate almıyorum. Genelde kanaat notunu kullanıyorum. -Başlarda veliler eski sisteme alışık oldukları için çocuklar bir şey öğrenmiyorlar diye düşündüler daha sonra programı onlarda benimsediler. -Drama tekniği sayesinde birçok sorunu çözdüm. Bu teknik kullanılabilir. -Sadece akademisyenlerle değil öğretmen görüşleri daha fazla dikkate alınarak programlar geliştirilmeli. Ayrıca programın içerisinde daha fazla aktüel bilgilere verilmeli. -Her gruba her etkinliği yapmadan önce zamanı daha özenli kullanarak zaman sorununu çözüyorum. -Öğretmen kılavuz kitaplarını hazırlayan komisyon tüm kitapları hazırlarsa daha iyi olur. -Sınıf içi yaşantılar mutlaka paylaşılmalı. Özellikle iyi örnekler tüm öğretmenlere iletilmeli düşüncesindeyim. -Konuyla bağlantılı görsel materyaller hazırlanıp okullara gönderilmeli. 	-Görüş bildirmeyen Öğretmen (2)
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	<ul style="list-style-type: none"> -Programın işlerlik ve amacına ulaşabilmesi için sınıf mevcutlarının 25 civarında olması gerekir. -Şeffaflık ve demokratik yaklaşım maksimize edilmeli. -Komisyonun iyi seçilip eleştirilere dikkat etmesi gerekir. -Bizim koşullarımıza uygun bir programın gerçekleştirilmesi. -Programın ithal değil bizim ihtiyacımıza uygun ve uygulanabilir olması gerekir. -Süre ve tekrar olayı kısıtlı -Değerlendirmeler kılavuzlardan yırtılarak hazırlanmamalı. Daha derli toplu olmalı. -Program üzerinde biraz daha çalışılmalı. -Hazırlıksız ve eğitimsiz olarak programa geçiş yapıldı. Okul alt yapıları düşünülerek programa geçilmeli. -Ulusal temalar yurt ve dünya sorunları eksik bulduğum yönler. -Sesli ve görüntülü materyallerle desteklenebilir. -Program öğretmenlere daha iyi tanıtılmalı. Okulların koşulları programa uygun şekilde iyileştirilmeli. -Fiziki şartlar oluşturulmadan ve program yeterli olarak tanıtılmadan uygulamaya geçildi. Bunun sıkıntılarını yaşıyoruz. 	-Görüş bildirmeyen Öğretmen (6)
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	<ul style="list-style-type: none"> -Bu programın uygulanabilmesi için öncelikle sınıf mevcutları azaltılmalı, laboratuvar ve teknik malzeme eksikliği gidirilmeli (TV, Bilgisayar, Projektör...) -Okul değişikliği yaparak sorunları çözebiliriz. -Çevreye uygun programlarla sorunlarda çözülebilir. -Gerçek anlamda uygulayıcıların (öğretmenlerin) görüşlerinin alınması gerekir. -Program okulların çerisinde bulunduğu koşullar dikkate alınarak hazırlanmalı. -Ders kitaplarının tekrar incelenip hikâyemsi anlatımın dışına çıkılmasından yanayım. -Öğretmene büyük görev düştüğünden öncelikle öğretmen konulara önceden hazırlık ve plan yaparak gelmeli. Kılavuzlar öğretmene yalnızca dersin işlenişinde yol gösterici olabilir. Diğer tüm etkinlik ve çalışmalar ise öğretmenin kendi deneyimlerini ortaya koymasında etkili olmaktadır. -Eski sistemle ortak konular işlenmeli. 	-Görüş bildirmeyen Öğretmen (3)
Toplam	34	11			

Özel okul katılımcılarının yarısından fazlası (n=8) programı uygulama sürecinde karşılaştıkları sorunları kendilerinin çözdüklerini belirtmişlerdir. Örnek olarak katılımcılardan biri öğrencilerin değerlendirirken sınavda aldıkları notları dikkate almayarak kanaat notu kullandığını belirtmiştir. Bir başkası, ilk başlarda görülen veli tepkisini (Öğrenciler sürekli oyun oynayarak zaman geçiriyor, bir şey öğrenmiyorlar. vb) zamana bırakarak üstesinden geldiğini söylemiştir. Diğer bir katılımcı uygulamada karşılaştığı sorunları çözmeye drama tekniğini kullanmış ve bu tekniği tüm uygulayıcılara tavsiye etmiştir. Başka bir katılımcı öğretmenler arasında iyi uygulamaların mutlaka paylaşılması gerekliliğini savunmuştur.

Öğretmenlerden biri “Programın uygulayıcısı olan sınıf öğretmenlerinin görüşleri mutlaka alınmalı diye düşünüyorum. Sadece akademisyenlerle değil öğretmen görüşleri daha fazla dikkate alınarak programlar geliştirilmeli. Ayrıca programın içerisinde daha fazla aktüel bilgilere yer verilmeli.” sözleri ile program geliştirme sürecinde aktif rol üstlenme isteğini dile getirmiştir. Öğretmenlerin yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerilerini şu şekilde sıralayabiliriz:

“Öğrencilerimin sınavlardan aldıkları notları çok fazla dikkate almıyorum. Genelde kanaat notunu kullanıyorum (GK1)”

“Drama tekniği sayesinde birçok sorunu çözdüm. Bu teknik kullanılabilir (GK3)”

“Her gruba her etkinliği yapmadan önce zamanı daha özenli kullanarak zaman sorununu çözüyorum (AA4)”

“Öğretmen kılavuz kitaplarını hazırlayan komisyon tüm kitapları hazırlarsa daha iyi olur. Sınıf içi yaşantılar mutlaka paylaşılmalı. Özellikle iyi örnekler tüm öğretmenlere iletilmeli düşüncesindeyim. Konuyla bağlantılı görsel materyaller hazırlanıp okullara gönderilmeli (AE1)”

Orta gelir seviyeli devlet okulu katılımcılarının yeni programı uygulama aşamasında yaşadıkları sorunlara sebep olarak program hakkındaki bilgi eksikliklerini göstermişlerdir. Katılımcılar mutlaka program hakkında tam ve yeterli bilgiye sahip olma isteklerini dile getirerek bunun sağlanması durumunda birçok sorunun üstesinden gelebileceklerini belirtmiştir. Program hakkında yeterli bilgi sahibi olmadan çok çabuk uygulamaya geçilmesi katılımcıların büyük tepkisini toplamıştır. Sınıfların program için kalabalık olduğunu düşünen katılımcılar yaşanan sorunlara çözüm olarak sınıf mevcudu sayısının 25 civarında olması gerektiğini

vurgulamış, komisyonun eleştirileri dikkate alması gerekliliğini belirtmiş, hazırlanacak programın ortam koşullarını dikkate alması gerekliliğini dile getirmiştir. Ayrıca ulusal tema ve dünya sorunlarının programa yansıtılması gerektiğine olan inançlarını sıralamışlardır. Katılımcılar tarafından görsel kaynaklara olan ihtiyaçların belirtilmiş olması da dikkat çekici bulunmuştur. Bu konudaki katılımcı görüşlerini şu şekilde yansıtılabilir..

“Programın işlerlik ve amacına ulaşabilmesi için sınıf mevcutlarının 25 civarında olması gerekir (MK1)”

“Şeffaflık ve demokratik yaklaşım maksimize edilmeli (MK4)”

“Programın ithal değil bizim ihtiyacımıza uygun ve uygulanabilir olması gerekir (M2)”

Düşük gelir seviyeli devlet okulu katılımcılarının yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri şu şekilde sıralanabilir.

- Çevreye uygun programlar hazırlanmalı, (2)
- Sınıf mevcutları azaltılmalı,
- Teknik malzeme eksiklikleri giderilmeli,
- Programların hazırlanma ve öncesi aşamalarında öğretmenlerin görüşleri alınmalı,
- Ders kitapları tekrar incelenerek kazanımlarla uyumlu hale getirilmeli,
- Öğretmenler yeterli düzeyde eğitilmeli,
- Eski sistemle ortak konular işlenmeli.

Sonuç olarak yaşanan sorunlara ilişkin öğretmenlerin çözüm önerileri şu şekilde sıralanabilir:

- Programın uygulanma sürecinde drama tekniği kullanılabilir,
- Uygulamada iyi örnekler ve görsel materyaller tüm öğretmenlere iletilerek paylaşılabilir,
- Öğretmenlerin görüşleri düzenli olarak belirli aralıklarla alınabilir,
- Zaman yönetimi konusunda öğretmenler bilgilendirilebilir,
- Tüm okul sınıf mevcutları 25 civarında tutulabilir,
- Koşullar dikkate alınarak özel programlar hazırlanabilir,
- Değerlendirmeler konusunda tüm öğretmen ve öğrenciler bilgilendirilmeli,
- Programı tüm öğretmenler tam olarak tanıtıcı hizmet içi kurslar açılabilir,

- Ulusal temalar ve Atatürkçülük konusu programa yeniden ve kapsamlı bir şekilde ilave edilebilir,
- Tüm okul fiziki şartları programla uygun hale getirilebilir.

4.4. İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Uygulanma Sürecinde Okul Düzeylerine Göre Görülen Farklılıklar

Yeni program uygulamasının aynı sosyo-ekonomik düzeyde olmayan araç gereç yeterliliği konusunda birbirinden farklı yapılara sahip okullarda nasıl olduğu merak edilmiştir. Yeni programın uygulanma sürecinde okul düzeyine göre görülen farklılıkların neler olduğunu belirleyebilmek için öğretmenlere aşağıdaki sorular sorulmuştur:

- Yeni programın amaçları ile okul öğrenme ortamlarının uygun olduğunu düşünüyor musunuz?
- Yeni programın eksik bulduğunuz yönleri nelerdir?

4.4.a. Programın Amaçları ile Okul Öğrenme Ortamlarının Uygunluğuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Program amaçlarıyla okul ortamının ne derece birbiriyle uyumlu olduğunu belirlemek amacıyla katılımcılara “Yeni programın amaçları ile okul öğrenme ortamlarının uygun olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya karşılık alınan öğretmen görüşleri Tablo 4.a.’da belirtilmiştir.

Tablo 4.a. Yeni Programın Amaçları İle Okul Öğrenme Ortamlarının Uygunluğuna İlişkin Öğretmen Görüşleri.

	Cinsiyet		Okul Öğrenme Ortamının Uygunluğu		Uygun Değilse Sebepleri	Uygunsa Sebepleri	
	Kadın	Erk	Uygun	Uygun Değil			
Okullar	Yüksek Gelir Seviyeli. Özel Okullar	13	-	12	1	-Bu ders için özel mekân gerekli.	-Programdan ziyade öğretmene bağlı. (5) -Etkinlikler yapılabiliyor. -Sınıf mevcudumuz az. -Kütüphane, İnternetimiz ve yeterli materyaller bulunmakta (4)
	Orta Gelir Seviyeli Okullar	13	7	5	15	-Özel Sosyal Bilgiler dersliği gerekli -Sınıflar kalabalık -Fiziki ortam ve zaman sorunu bulunmakta -Ders süresi az -Ekonomisi kötü aileler yük getirmekte. -Okulun tüm gün sınıfların 20 kişi olması gerekir. -Araç gereç ve alt yapı sorunlarımız var.	
	Düşük Gelir Seviyeli Okullar	8	4	-	12	-Çevre ve okul koşullarının uygunsuzluğu nedeniyle etkinlikler yapılamamakta. (12)	
Toplam	30	7	17	20			

Araştırmaya katılan bütün okul öğretmenlerine “Yeni programın amaçları ile okul öğrenme ortamlarının uygun olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve bu soruya cevap olarak özel okul öğretmenlerinin biri hariç hepsi (n=12) okul öğrenme ortamlarının program amaçlarına uygun olduğu fikrini paylaşmışlardır. Olumsuz görüş bildiren öğretmen buna gerekçe olarak okul öğrenme ortamları arasında özel Sosyal Bilgiler dersliği gerekliliğini vurgulamıştır (GK3). Buna karşın orta gelir seviyeli devlet okulları öğretmenlerinin çoğu (n=15) özel Sosyal Bilgiler dersliği gerekliliği, fiziki ortam yetersizliği (araç-gereç, alt yapı), sınıfların kalabalık olması, ders süresinin az olması ve yani programın ekonomisi iyi olmayan ailelere yük getirdiği düşünceleri ile okul ortamının yeni program için uygun olmadığı fikrini paylaşmışlardır. Hatta bir öğretmen “ öğrenci sayısı fazla, donanım yetersiz (MK5)” derken diğer bir öğretmen “Okulun tüm gün sınıfların en fazla 20 kişi olması gerekir (MK9)” görüşünü savunmuşlardır. Aynı soru için düşük gelir seviyeli devlet okullarında çalışan öğretmenlerin tamamı (n=12) okul öğrenme ortamı ile program amaçlarının uygun olmadığını düşünmüşlerdir. Buna gerekçe olarak ise çevre koşullarının uygunsuzluğu sebebi ile proje ve performans ödevlerinin yapılamamasını, imkânsızlıklar sebebi ile gezilerin ve araştırmaların yapılamadığını ve sınıfların çok kalabalık olmasını göstermişlerdir. Öğretmenlerden biri “ Çevre

öğrenme ortamları yeni programın amaçlarına uygun değil. İstenen proje ve etkinlikler tam araştırılmadığı için sonuç verimli olmuyor (AS1)” demiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde yeni Sosyal Bilgiler programı özel okullar öğretmenleri tarafından kendi okullarının öğrenme ortamına uygun bulmuşlardır. Buna sebep olarak da sosyo-ekonomik düzeylerinin programa uygun olduğunu belirtmişlerdir. Aynı katılımcılar okullarının sahip oldukları imkânlardan dolayı programın uygulanmasında okul dışı etkinlikleri yapabildiklerini belirtmişlerdir. Buna karşılık sosyo-ekonomik seviyeleri özel okullarla karşılaştırıldığında orta ve düşük gelir seviyeli okullarda büyük farklılıklar yaşandığı katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Özellikle düşük gelir seviyeli okul katılımcılarının hiçbirinin okul öğrenme ortamının yeni program için uygun olmadığını düşünmüş olması ilgi çekici olarak bulunmuştur.

4.4.b. Yeni Programın Okul Düzeylerine Göre Görülen Eksik Yönlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Birbirlerinden farklı düzeylerde görev yapan öğretmenlerin programın eksik yönlerine yönelik düşüncelerini ortaya çıkarabilmek için kendilerine “Yeni programın eksik bulduğunuz yönleri nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya cevap olarak alınan öğretmen görüşleri Tablo 4.b.’de belirtilmiştir.

Tablo 4.b. Yeni Programın Eksik Yönlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Okullar	Yeni programın Eksik Yönleri	Diğer
Yüksek Gelir Seviyeli Özel Okullar	<ul style="list-style-type: none">-Sınav dışında daha somut değerlendirmeler gerekiyor bence. Değerlendirme aşaması sıkıntılı-Yeterli zaman sağlanırsa program öğretmenler tarafından özümserse çok yararlı olacağı inancındayım-Biraz daha geliştirilmeli-Yeni ölçme yöntemlerinin fazlaca kağıt harcadığını düşünüyorum.-Bazıları transfer edilebiliyor. Üst zihinsel çaba gerektirici etkinliklerin çok iyi hazırlandığı düşüncesinde değilim.	<ul style="list-style-type: none">-İklimin günlük hayatımıza olan etkisini cevaplamada öğrenciler zorlanmaktalar.-Bununla birlikte doğal afetler ile haklarımız ve sorumluluklarımız ünitelerinin çok iyi hazırlandığı kanısındayım.-Bir kısmını kazandırmak kolay ama soyut olan kazanımlar için zor. Öğretmen, zaman, mekân ve okul idaresine bağlı. Daha özgür bir ortam olmalı. Ödev ve sınav olmamalı kesinlikle.
Orta Gelir Seviyeli Okullar	<ul style="list-style-type: none">-Öğrenci sayılarının azaltılması gerekir. Ayrıca programın gerektirdiği materyaller nasıl sağlanabilir.-Programın çok acele hazırlandığı fikrindeyim. Daha kapsamlı ve daha fazla zaman ayrılarak hazırlanmalıydı.-Programa uygun ders kitapları ve dokümanlar hazırlanmalı	<ul style="list-style-type: none">-Program uygulayıcıların sayesinde öğrenci merkezli olmaktan, program merkezli olmaya doğru kayıyor.-Eski davranışlar aynı şeyler değil miydi?-Görüş beyan etmeyen katılımcı sayısı (4)
Düşük Gelir Seviyeli Okullar	<ul style="list-style-type: none">-Bu sınıfın devamında konular geliştirilerek verilmezse öğrenme yeterli kazanımlara sahip olamaz.-Bu programda konu açıklaması yok.-Yeni programın eskiye göre eksik yönü öğrencileri sınavla hazırlanması.	

Katılımcılar programın eksik yönlerini belirtirken yüksek gelir seviyeli okullarda görevli katılımcıların yarından fazlası özellikle değerlendirme ve zamanlama aşamasında sıkıntı çekmiş düşük ve orta gelir seviyeli devlet okul katılımcıları tamamına yakını sınıfların kalabalık olmasından sıkıntı çekmiştir. Ayrıca katılımcılar bu programın öğrenciyi sınava hazırlamadığını belirterek öğrencilerinin ileriki ülke sınavlarında başarısız olmalarından korktuklarını da dile getirmişlerdir. Bir katılımcı “Yeni ölçme yöntemlerinin fazlaca kâğıt harcadığını düşünüyorum (AA6)” diyerek yeni ölçme yöntemlerine olan tepkisini dile getirmiştir.

BÖLÜM 5

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

MEB tarafından 2005-2006 öğretim yılında uygulanmak üzere hazırlanan yeni öğretim programları eğitim dünyasındaki çağdaş gelişmeleri yakalamak için önemli bir adım sayılabilir. Yeni Sosyal Bilgiler programı üzerine yapılan bu çalışmada programın başarısında en az program kadar uygulayıcıların programı içselleştirme ve sınıf içi uygulamalarının da etkili olduğu görülmüştür. Araştırma kapsamında ortaya çıkarılmaya çalışılan alt problemlere yönelik sonuçlar aşağıdaki gibidir.

5.1. Sonuçlar

“İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programına ilişkin genel olarak öğretmenlerin görüşleri nelerdir?” alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğretmenler yapılandırmacılık anlayışı bakımından değerlendirildiğinde katılımcılar yeni programda öğretmenin yönlendirici ve rehber konumunda bulunması gerektiğini belirtmişlerdir. Ama bazı katılımcılar bunu bilmelerine rağmen dersleri eski programda olduğu gibi öğretmenin anlatımının geçerli olduğu bir şekilde yaptıklarını da belirtmişlerdir. Yüksek gelir seviyeli özel okulların yapılandırmacı yaklaşım ve öğretmenin rolü konusunda hizmet içi eğitim kursları düzenleyerek öğretmenlerini bilgilendirdikleri görülmüştür. Buna karşılık orta ve düşük gelir seviyeli devlet okulları öğretmenlerinin yeterli bilgiye sahip olmadıklarından dolayı rol karışıklığı içerisinde oldukları belirlenmiştir. Yapılandırmacılık yaklaşımını uygun yöntem ve teknikleri bilmemekten kaynaklanan eskiye program felsefesine uygun sınıf içi öğretimin yapılması dikkat çekici bulunmuştur. Bu da gerçekte öğretmenlerin dersi nasıl işlediği sorusunu akla getirmektedir.

Yeni programın günlük yaşantılarımızla ilişkilendirilmiş olması araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir bölümü tarafından olumlu görülmüştür. Ancak öğretmenlerin büyük bir bölümü, yeni programın ileriki nesli bilgidan uzak, sadece yüzeysel bazı bilgilere sahip bulunan (bilgi yarışmalarına bile katılamayacak) bireyler olarak yetiştireceğini düşünmektedir. Yeni programı ise çok fazla oyun

etkinlikleri içerisinde boğulan, bilgi vermekten çok eğlendirici olması yönü ile eleştirmişlerdir. Aynı zamanda katılımcılar eski programın bilgi verici yönünü beğenmekle birlikte, ezberci bir program olma yönünü eleştirmişlerdir. Katılımcıların çok fazla vakit alan yeni program etkinliklerini azaltılarak biraz daha bilgiye yönelik eklemelerle desteklenen eski ve yeni program arasında yeni bir program beklentisi içerisinde olduklarını dile getirmişlerdir.

Katılımcıların programı beğenen ve beğenmeyen şeklinde iki gruba ayrıldığı görülmüştür. Yeni programı beğenen katılımcılar programın günlük yaşantıya uymasına, öğrencilerin dersten zevk alarak derse karşı olan tutumlarının gelişmesine, öğrenci düzeyine daha uygun olmasına, öğrenilen bilginin daha kalıcı olmasına ve hedeflerin daha özgün ulaşılabilir olmasına dikkatleri çekmişlerdir. Buna karşılık programı eleştiren ve beklenti içerisinde bulunan öğretmenler derslerin çok fazla oyun şeklinde geçtiğini ve öğrencilerin dersi ders olarak görmediklerini, bunun sonucu olarak da program etkinliklerinde otorite kaybına uğradıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte programın çok yüzeysel olması ve eski program gibi bilgi vermemesi, verilen bilgilerin de net olmaması, ayrıca çok fazla okulun fiziki ve sosyo-ekonomik yapısına bağlı olması nedeniyle tüm ülke genelinde uygulanma zorluğunun bulunması eleştirilmiştir. Yine bu grup katılımcılar programın ölçme sistemini karmaşık ve sınav sistemli ülke modeliyle uyumsuz bulmuş, etkinlikler için yeterli zaman kalmadığını savunmuş ve program uygulamasının çok fazla öğretmene bağlı olduğunu düşünmüşlerdir. Tüm katılımcılar yeni program için sınıf mevcutlarının en fazla 25 olması gerektiğini belirterek ne eski program kadar ezberci ve ağır ne de yeni program kadar yüzeysel bir program istediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin isteği aslında iki programın da iyi özelliklerini taşıyan, iki programın senteziyle oluşturulacak yeni bir programdır.

“İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersini okutan öğretmenlerin yeni programın boyutlarına (hedefler, içerik, eğitim durumları ve değerlendirmeye) ilişkin görüşleri nelerdir?” alt problemine yönelik olarak program öğretmen görüşleri doğrultusunda hedefler boyutunda değerlendirildiğinde araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Yeni program bireye günlük yaşam becerilerini kazandırma boyutunda genelde başarılı bulunmuş ama düşük gelir seviyeli devlet okulu katılımcıları bireyin, kişisel ve içerisinde yaşanan toplumun

ihtiyaçlarından soyutlanamayacağını belirtmiş ve bulunulan çevre şartlarının bu hedefi gerçekleştirme güçlüğüne dikkatleri çekmişlerdir.

- Yeni programda yer alan kazanımların tam olarak gerçekleştirilmesi için öğretmen, araç-gereç, okul idaresi, veli ve bulunulan çevre şartlarının birbiriyle uyu içerisinde olmasına dikkatleri çekmişlerdir. Hatta öğretmenin programın uygulanmasında çok önemli bir konumda bulunduğu fikri tüm katılımcıların ortak görüşü olmuştur.

Yeni program öğretmen görüşleri doğrultusunda içerik boyutunda değerlendirildiğinde katılımcılar yeni programı bazı ünite, kitap, içerik ve materyal benzerliği dışında eski programdan oldukça farklı bulduklarını belirtmişlerdir. Bu farklılıkları şu şekilde özetlenebilir:

- Yeni programın sadeleştirilerek çocuğun düzeyine daha uygun hale getirilmiştir,
- yeni programın öğrenciyi ezbercilikten uzaklaştırıp araştırmaya teşvik etmektedir,
- yeni programın çocuğu eskiye nazaran daha çok sosyalleştirmesine karşılık, çocuğun bilgi seviyesinin de düşmesine sebep olmaktadır,
- öğrenciyi bilgi yönünden değil, sadece beceri yönünden geliştirilmektedir,
- yeni program daha çok öğrenci merkezli bulunmaktadır,
- yeni program daha fazla güncel konulara yer vermektedir,
- yeni program genelden özele yerine, yakından uzağa anlayışını benimsemiştir.

Yukarıda sıralanan iki program arasındaki fark öğretmenleri memnun etmemektedir. Aksine yukarıda sayılan farklılıklar yeni programı tanıyamama ve öğretim uygulamalarını eskiye dayalı olarak devam ettirme gibi sorunların çıkmasına neden olmuştur. Öğretmenler eski programdan çok farklı yeni bir program yerine öğretmen görüşleri doğrultusunda hazırlanmış, eski ve yeni programın iyi özelliklerini taşıyan bir programa olan ihtiyaçlarını belirtmişlerdir:

Yeni program öğretmen görüşleri doğrultusunda eğitim uygulamaları boyutunda değerlendirildiğinde yüksek ve orta gelir seviyeli katılımcıların çoğunluğu tarafından yeni program etkinlikleri sayesinde öğretimi zenginleştirici bulunurken düşük gelir seviyeli okul katılımcıları bu etkinliklerin tamamını kendi çevre şartlarında uygulayamadıkların yakınmışlardır. Grup çalışmalarına yeni programda

fazlaca yer verilmiş olmasının sosyal bir ortam yaratılmasına yardımcı olduğu görüşünü paylaşan katılımcılar aynı zamanda sosyal ortam yaratma becerisinin büyük ölçüde öğretmene bağlı olduğunu da belirtmişlerdir. Amaçlarla etkinlikler arasındaki uyumun uygun çevre şartlarında program hakkında bilgi ve beceriye sahip öğretmenlerle gerçekleştirilebileceği bilinmektedir. Uygulayıcı faktörü nedeni ile aynı etkinliğin farklı sınıflarda farklı işlenebileceğini de vurgulamışlardır. Bu sonuç en az programlar kadar öğretmenlerin de geliştirilerek ortak bir uygulama düzeyi sağlanması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Yeni program öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirme boyutunda irdelendiğinde öğretim sürecinde katılımcılar en çok programı ölçme sisteminde eleştirmişlerdir. Tüm okul katılımcıları ölçme sistemi hakkında bilgisiz olduklarını ve sistemi karmaşık bulduklarını dile getirmiştir. Bununla birlikte ülkemiz sınav sistemlerinin öğrenci başarısını asıl olarak belirlediğini vurgulayan bazı katılımcılar programın istediği bir şekilde değerlendirme yapmaları durumunda öğrencilerinin bu sınavlarda başarısız olacaklarını dile getirerek programa olan güvensizliğini belirtmişlerdir. Bununla beraber öğrencilere verilen performans ve benzeri ödevlerin büyük oranda öğrenci velileri tarafından yapılıyor olması ve bu durumu öğretmenlerin engelleyememesi ölçme konusundaki diğer bir sıkıntı kaynağını oluşturmuştur. Ayrıca yeni ölçme sistemlerinin çok fazla zaman alması sebebi ile uygulamada yaşanan aksamalar katılımcıların diğer bir sorununu teşkil etmiştir.

“İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersini okutan öğretmenlerin yeni programa ilişkin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri nelerdir?” alt problemine yönelik olarak program öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda katılımcıların uygulama sürecinde yaşadığı sorunların ortak özellikler taşıdığı (etkinliklerde sınıfta oluşan gürültü, sınıfların çok kalabalık olması, otorite kaybı, zamanın yeterli olmaması vb.) etkinliklerin kiminde yaşanan sorunların ise okul gelir seviyesi yükseldikçe düştüğü görülmüştür. Örneğin; yüksek gelir seviyeli okullarda gezi-gözlem gerektiren etkinlikler yapılabilmektedir. Aynı zamanda yüksek gelir seviyeli okulların avantajları arasında fiziki ortam ve araç-gereçlerin yeterli olması, kaynaklara ulaşım kolaylığı ve öğrenci sayısının az olması vb. bulunmaktadır. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı sınıfta uygulanırken öğretmenler en çok sınıftaki öğrencilerle baş edememe şikâyeti içerisinde bulunmuşlardır. Bazı öğretmenler aşırı hoşgörü sonucu oluşan bu olumsuzluğu engelleyebilmek için öğrenciye fazla taviz verilmemesi gerektiğini savunmuştur.

Özetle öğretmenlerin uygulamada karşılaştıkları sorunları kendilerine ve eğitim durumlarına ilişkin sorunlar olarak iki grup altında toplayabiliriz.

Kendilerine İlişkin Sorunlar

- Programı yeterince kavrayamama,
- öğretim sürecinde zaman zaman eski programa kayma,
- ölçme ve değerlendirme gereklerini tam olarak uygulayamama,
- Etkinliklerde otorite kaybına uğrama.

Eğitim Durumları ile İlgili Sorunlar

- yeni programın gerektirdiği tüm etkinlikleri yapamama (zamanlama, sınıfta gürültü olması, çevresel ve okul alt yapı vb. gibi nedenlerle), yapılan etkinliklerde de sınıfların kalabalık olması gibi sebeplerden dolayı otorite kaybı yaşama,
- derslerin oyun şeklinde geçmesi nedeniyle öğrencilerin dersi ders olarak görmemeleri
- öğrencilerin aktif öğrenme adı altında bol bol bilgisayar çıktısı almaları
- sınıfların çok kalabalık olması,
- bazı etkinliklere gürültü oluşturduğu gerekçesi ile okul idaresi tarafından hoş bakılmaması.

Öğretmenlerin yeni programın uygulama sürecinde yaşanan bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini şekilde sıralayabiliriz:

- Ulusal temalar ve Atatürkçülük konusu programa yeniden ve kapsamlı bir şekilde ilave edilebilir,
- uygulamada iyi örnekler ve görsel materyaller tüm öğretmenlere iletilerek paylaşılabilir,
- öğretmenlerin görüşleri düzenli olarak belirli aralıklarla alınabilir,
- zaman yönetimi konusunda öğretmenler bilgilendirilebilir,
- tüm okul sınıf mevcutları 25 civarında tutulabilir,
- çevre koşulları dikkate alınarak özel programlar hazırlanabilir,
- ölçme ve değerlendirme konusunda tüm öğretmen ve öğrenciler bilgilendirilebilir,
- programı tam olarak tanıtıcı hizmet içi eğitim kursları açılabilir,

- tüm okul fiziki şartları programla uygun hale getirilebilir,
- Düşük gelir seviyeli devlet okulu öğretmenlerinden birinin “Ailede dayak yiyen bireyin insan haklarına saygısı sizce nedir? (E1),” söyleminden de anlaşılacağı gibi öğrenenin yaşantısı değiştirilebilmek için, özellikle çocuklarına şiddet uygulayan velilerinde sisteme dahil edilerek eğitilebilir,
- programın uygulama aşamasında drama tekniği kullanılabilir.

“Yeni programın uygulanması okul düzeylerine göre nasıl farklılaşmaktadır?”

alt problemine ilişkin sonuçlar özetlendiğinde programı özel okul öğretmenlerinin çoğunluğu uygulanabilir bulurken orta ve düşük gelir seviyeli devlet okulu katılımcıları programı çok fazla okul, ekonomi ve çevresel faktörlerin yapısına bağlı düşünmüşler ve bu sebeple uygulanamaz bulmuşlardır. Ayrıca tüm katılımcılar yeni programın uygulanabilirliğinin büyük ölçüde okul fiziki yapısı ile sosyo-ekonomik yapıya bağlı bulunduğunu belirtmişlerdir. Ancak tüm katılımcılar programın uygulanmasında asıl olanın öğretmen olduğuna da dikkatleri çekmişlerdir.

“Yeni programın uygulanması okul düzeylerine göre nasıl farklılaşmaktadır?”

alt problemine yönelik program öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirildiğinde katılımcıların uygulama sürecinde gelir seviyesi yüksek özel okulların bulunduğu konum, sahip olunan imkânlar ve veli profili nedeniyle uygulama sorunları çok az görülürken, orta ve özellikle düşük gelir seviyeli okulda uygulama sorunları çok fazla yaşanmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç da “Yeni program hangi gelir seviyeli okullar göz önüne alınarak hazırlanmıştır?” sorusunu akla getirmektedir. Ayrıca yüksek gelir seviyeli okulların sınıf mevcutlarının (25) orta ve düşük gelir seviyeli okullara nazaran (55-60) çok az olması programın uygulanabilirliğini kolaylaştırmaktadır. Yine programın temelini oluşturan yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı konusunda özel okulların hemen tedbirler alarak öğretmenlerini hizmetiçi eğitim kurslarıyla eğittikleri görülürken, devlet okulları için uygulamalı hizmetiçi eğitim kursları gerekmektedir.

Çocuğun bulunduğu çevre, öğrenme sürecini doğrudan etkilemektedir. Çocuğun yakın çevresi, hayat biçimi, ekonomik etkinlikler, coğrafi olaylar öğrenme için temel içerik olmalı ve bu sebeple genel tek bir Sosyal Bilgiler programı yerine, yöresel ve okullar arası farklılıklar da dikkate alınarak birden fazla program yapılmalıdır. Yeni Sosyal Bilgiler programı uygulanırken tüm okullar aynı çatı altında düşünülmüş, okullar arası ve yöresel farklılıklar dikkate alınmamıştır.

Sonuç olarak, yeni Sosyal Bilgiler dersi programı, öğrencilerin aktif olarak derse katılmasını teşvik ettiği için olumlu bulunmaktadır, ancak programın amacına uygun olarak işletilebilmesi için yukarıda belirtilen çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu çerçevede öğretmenlerin programı daha iyi anlayabilmeleri ve uygulayabilmelerinin sağlanabileceği düşünülmektedir. Programın felsefesinde görülen okul için değil, yaşam için öğrenme anlayışının gerçekleşebilmesi için sınav sisteminde de programla uyumlu şekilde değişiklikler yapılması gerekmektedir. Buna ilaveten uygulayıcılar sadece üst zihinsel becerileri geliştirici etkinlikler hakkında değil, aynı zamanda bu becerileri geliştirici yöntem ve teknikler hakkında da bilgilendirilmelidir.

Katılımcıların da dile getirdiği gibi öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı görülen tutumlarında olumlu gelişmeler olmuştur. Programın öğrenmede yarattığı sosyal ortamın öğrenciler tarafından çabuk kabul gördüğü ve derslerin zevkli bir şekilde geçtiği katılımcıların büyük bir bölümü tarafından dile getirilmiştir. Bu sonuçta programın başarılı bir yönü olarak değerlendirilmektedir.

Genel olarak araştırma sonucunda öğretmenlerin taslak programa bakmadıkları, ders kitaplarından kaynaklanan sorunların olduğu, MEB'in açtığı hizmetiçi eğitim kurslarının daha işlevsel olması gerektiği, program dışında öğretmenlerden kaynaklanan sorunların olduğu formatör değil de yaratıcı öğretmenlerin yetiştirilmesi gerektiği görülmüştür. Araştırma sonucu elde edilen verilerde okullar arası sosyo-ekonomik farkların görülmesi tek bir programın tüm ülke genelinde uygulanmasının ne derece doğru olduğu hakkında şüpheler uyandırmaktadır. Mutlaka tüm okul şartları göz önüne alınarak program çalışmaları çeşitlendirilmelidir. Yapılandırmacı yaklaşım felsefesi dikkate alınarak hazırlanmış olan yeni programın bu kadar fazla uygulama sorunu ile karşılaşma sebebi olarak ihtiyaç analizleri yapılmadan programın hazırlanması ve uygulamaya geçirilmesi gösterilebilir. Aslında program oluşturulmadan önce ihtiyaç çalışmaları yapılmalı ve ihtiyaca uygun program oluşturulmalıydı diye düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

Sürekli bir şekilde değişip gelişen toplumsal yapı ve eğitimde yeni eğilimler sistemin öğretmenlerden beklentilerini de artırmaktadır. Bu yeni beklentileri karşılayabilmenin ancak öğretmenin yeni şartlara uygun şekilde kendisini geliştirebilmesine bağlı olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle hiç durmaksızın

değişen ve farklılıklar gösteren kişisel ve toplumsal ihtiyaçların karşılanabilmesi için, öğretmenler zaman zaman ihtiyaç hissettikleri konularda hizmet içi eğitimlere yöneltilmelidir.

Sosyal Bilgiler öğretimine yönelik her türlü kaynak yayınlar okul yönetimi tarafından talep edilmeli ve ilgililerin kullanımları sağlanmalıdır. Okul en az Sosyal Bilgiler öğretimi ile ilgili bir dergiye abone olmalı, konferans ve panellere öğretmenlerinin katılımı teşvik edilmelidir. Bununla birlikte okul-üniversite işbirliği sağlanarak eğitimde yeni yöntem ve teknikler konusunda uygulayıcıların sürekli gelişimi sağlanmalıdır.

Sosyal Bilgiler dersinde aktif öğrenme yöntemleri arasında da yer alan konu ile ilgili uzman ya da olayları yaşamış kişiler derse davet edilmeli, onların görüş ve düşüncelerinden faydalanılarak olaylar mümkün olduğunca somutlaştırılmalıdır. Ayrıca öğrenciler bu kişilere soracakları sorular ile karşılıklı iletişim kurmalı görüşmelere aktif olarak katılmalıdırlar.

Drama öğrencilerin empati duygularının gelişmesine, etkinliklerde aktif rol almalarına, yaratıcılıklarının gelişmesine ve derse ilgilerinin çekilerek öğrenme isteklerinin artmasında önemli roller üstlenmektedir. Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde de öğretmenler mutlaka drama eğitiminden geçirilmeli ve ders etkinliklerinde öğretmenlerin bu tekniği kullanmaları desteklenmelidir.

Uygulamada yaşanan bu ve benzeri sorunların giderilebilmesi ve Sosyal Bilgiler dersi öğretiminin daha etkili yürütülebilmesi için alana ve araştırmacılara şu öneriler sunulabilir:

5.3. Alana Öneriler

- Sınıf içi ve dışı iyi uygulamalar mutlaka tüm uygulamacılar tarafından paylaşılmalıdır.
- Sosyal Bilgiler dersinde 4. ve 5. sınıf düzeyinde somut olmayan konuların öğretilmesinde teknolojik ve görsel materyallerin kullanımının yanı sıra mutlaka drama tekniğinden de faydalanılmalıdır. Bu bağlamda, Sosyal Bilgiler öğretmenleri drama konusunda eğitilmelidir.
- Hazırlanan programlar sürekli olarak kendi içerisinde öğretmen-veli-öğrenci görüşlerini de alarak değerlendirilmelidir.

- Programın kalitesini uygulayıcıların artırabileceğini unutmadan uygulayıcılar düzenli olarak eğitimde yeni yönelimler hakkında bilgilendirilmelidir.
- Programda velilere düşen görevlerin sınırları, veli bilgilendirme çalışmaları ile belirlenerek velilerin bilgilendirilmeleri gerektiği düşünülmektedir.
- Uygulayıcılar, eğitim teknolojilerinin kullanımı konusunda eğitilmeli ve ders etkinliklerinde işitsel ve görsel aletler kullanılmalıdır.
- Tüm okullarda bu derse ait özel Sosyal Bilgiler Laboratuvarı kurulmalıdır.
- Programın etkili uygulanabilmesi için sınıf mevcutları en fazla 25 kişi olmalıdır.
- Kalabalık sınıflarda zaman yönetimini sağlayabilmek amacıyla tüm uygulayıcılar etkili zaman ve sınıf yönetimi hakkında bilgilendirilmeli, öğrencilere tek tek değil grup sunuları yaptırılmalıdır.
- Öğretmenler yeni gelişmeler ve eğilimler doğrultusunda kişisel gelişim için panel ve sempozyumlara katılmalıdır.
- Öğretim programları faaliyete geçirilmeden önce öğretmenlerin görüşleri alınarak taslak program oluşturulmalı ve bu program üzerinde öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda düzeltmeler yapılmalıdır.
- İşlenecek konu ile ilgili uzman kişiler derse getirilmelidir.
- Öğrenme ortamları yapılandırmacı yaklaşıma uygun şekilde düzenlenmelidir.
- Zümre öğretmenlerinin birbirleriyle sürekli olarak bilgi alış verişinde bulunmaları sağlanmalıdır.
- Bu ders öğretmenlerinin derse yönelik her türlü gelişmeyi takip etmesi teşvik edilmelidir.
- Ülkelere ait özel eşyalarla yapılacak olan drama ya da ülke müziklerine göre yapılacak olan folklor etkinlikleri sayesinde kültürel farklılıkların daha iyi kazandırılabilceği düşünülmektedir. Programda bu yönde de etkinlikler hazırlanmalıdır.
- Öğrenci, zevk aldığı sürece öğrenmektedir. Sosyal Bilgiler programı teorik bilgilerden çok, olayları çocuklara yaşatmalıdır. Öğretmen merkezli eğitsel uygulamalara uygun olarak hazırlanmış öğrenme ortamlarının,

yapılandırmacı yaklaşıma uygun öğrenme ortamlarına dönüştürülmesi gerekmektedir.

5.4. Araştırmacılara Öneriler

- Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda öğretmenlerin uygulama sonuçlarını açığa çıkarabilmek için sınıf içi gözlemler yapılabilir.
- Birleştirilmiş sınıflarda programın nasıl uygulandığı araştırılabilir.
- Öğretmen merkezli anlatıma dayalı olarak hazırlanmış olan sınıf ortamlarının yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda nasıl değiştirilebileceği ile ilgili araştırmalar yapılabilir.
- Yeni programa uyum sürecinde öğretmenlerin eski programa yönelik alışkanlıklarını ne derece değiştirebildikleri incelenebilir.

BÖLÜM 6

VI. TARTIŞMA

Yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçlar daha önce yeni program üzerine yapılmış ve literatür kısmında belirtilmiş çalışmalarla bazı konularda ortak özellikler taşımaktadır (Programın uygulanmasında görülen otorite kaybı, yeni programda Atatürkçülük ve ulusal temalara yer verilmemesi, ölçme sisteminde yaşanan sorunlar vb.). Buna karşılık yeni program uygulayıcılarının öğretim sürecinde zaman zaman eski programla uyumlu öğretime dönmelerinin programın önemli bir sorununu teşkil ettiği düşünülmektedir. Bu konu ile ilgili yapılacak olan araştırmalarda öğretmenlerin sınıf içi uygulamaları araştırılmalıdır. Ayrıca yeni programın tüm zihinsel basamakların temelini oluşturan bilgi verme konusunda yetersiz olması bilgi olmadan üst zihinsel basamakların nasıl geliştirileceği sorusunu akla getirmektedir. Elde edilen sonuçlar göstermektedir ki uygulayıcılar aslında tam olarak ne eski programı ne de yeni programı benimsemişlerdir. Aslında katılımcılar eski ve yeni programın iyi yönlerinin alındığı, birbirinden bu kadar kopuk olmayan yeni bir öğretim programı istemektedirler. Eski programın bilgi yoğunluğu hem öğrenci hem de öğretmenleri sıkarken yeni programın da çok fazla oyun şeklinde işlenmesi ve öğrencilerin dersi ders olarak değil de oyun şeklinde görmeleri akıllarda soru işareti oluşturmaktadır.

Elde edilen bulgular ışığında genelde uygulayıcıların program algılarının farklı olduğu söylenebilir. Bu algı farkı sebebi ile bazı sınıflarda eski programın etkisi altında öğretim çalışmalarının devam ettiği katılımcılarla yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin algı farklılıklarının temelinde ise yeni programı farklı yorumlama anlayışı, yeni program hakkında yeterli bilgi sahibi olmama nedeni ile programı içselleştirememesi, yeniliğe karşı olan direnç ve sosyo-ekonomik çevre şartlarının yattığı düşünülmektedir.

Yapılan bu çalışma açıkça göstermektedir ki uygulamada öğretmenler birçok sorunlarla programı uygulamaya çalışmaktadırlar. Yaşanan bu sorunlar programın etkili olabilmesi için mutlaka öğretmen görüşleri doğrultusunda giderilmelidir. Çok kısa sayılabilecek bir yıllık bir pilot çalışma sonrası uygulamaya geçirilen yeni Sosyal Bilgiler programı ile ilgili olarak aşağıdaki sorular akla gelmektedir:

- Bu program kimin için geliştirilmiştir? (Program ekonomik koşulları İyi okullar için mi yoksa sosyo-ekonomik yapıları birbirinden oldukça farklı tüm ülke okulları için mi geliştirildi? Eğer tüm yurt geneli için geliştirildi ise programın uygulanabilirlik düzeyinin aynı olmasını beklemek ne derece gerçekçi olabilir?)
- Bu program acaba milli değerleri içselleştirmede ne derece etkilidir?
- Atatürkçülük konularına bu programda neden yer verilmemiştir?
- Bu program neden yurt dışından örnekler taşımaktadır?
- Bu program öğrenciye ne kadar bilgi katmaktadır?
- Sınav odaklı olan eğitim sistemimizle yeni öğretim programları ne derece uyumludur?
- Programın hazırlanma aşamasında ülke genelinde çok büyük farklar gösteren sınıf mevcutları ne derece dikkate alınmıştır?
- Uygulayıcılar neden üst zihinsel becerileri geliştirici yöntem ve teknikler hakkında bilgilendirilmeden sadece etkinlikleri uygulamaya yönlendirilmişlerdir?
- Öğretmen merkezli öğrenme ortamlarının düzenlendiği ülkemiz okullarında öğrencinin aktif olmasını gerektiren yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına uygun yeni program nasıl uygulanacaktır?
- Birleştirilmiş sınıflarda program nasıl uygulanacaktır?

KAYNAKÇA

Acat, B. ve Ekinci, A. (2005). Yapılandırmacı Felsefe ve Yeni Müfredat Programına Etkileri. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. 2-10.

Airasian, W.P., Mary, E.W. (1997). Cautions for Classroom Constructivist. *The Education Digest*, 62 (8), Erişim Tarihi: 4 Haziran 2007, Ebsco Veri Tabanı. 62-68.

Arslan, A. ve Yanpar, T. (2006). Yapılandırmacı Yaklaşım Dayalı İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersindeki Etkileri. *Eğitim Araştırmaları*, (24), 22-32.

Aykaç, B ve Başar, E. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının Değerlendirilmesi. *Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu*, 343-361.

Canerik, H. (2005).Yeni Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretimi. *Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu*. 362-371.

Christianson, R.G. (1999). Comparison of Student Learning About Diffusion and Osmosis in Constructivist and Traditional Classrooms. *International Journal of Science Education*, 2 (6), Erişim Tarihi: 4 Haziran 2007, Ebsco Veri Tabanı. 687-698.

Coşkun, A. (2005). Skinner ile Tolman Kuramlarının Karşılaştırılması ve Bu Kuramlar Doğrultusunda Kurulan Bir Okul. *Pivolka*, 14 (19), 15-19.

Demirel, Ö. (2005). *Eğitimde Program Geliştirme* (7. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirel, Ö. (2005). *Öğretme Sanatı* (8. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

EPÖ (2005) Profesörler Kurulu Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Toplantısı Sonuç Bildirgesi. Eskişehir. 22.07.2007. www.ilkogretim.online.org.tr

Erginer, E. (2004). *Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme* (2. Baskı). Pegem A Yayıncılık.

Esen, Y. (2005). Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Üzerinde Yapılmış Bir Araştırma. *Eğitim Bilim Toplum*, 3 (11), 16-53.

Fitzpatrick, J. L., Sanders, J. R., & Worthen, B. R. (2004), *Program Evaluation, Alternative Approaches and Practical Guidelines* (Third Edition). Boston: Pearson Education.

Gömleksiz, M.N ve Bulut, İ. (2006). Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 12 (47), 393-421.

Gözütok, F.D., Akgün, Ö. ve Karacaoğlu, Ö.C. (2005). İlköğretim Programlarının Öğretmen Yeterlikleri Açısından Değerlendirilmesi. *Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu*. 17-40.

Gredler, M. E. (1996). *Program Evaluation*. USA.

Güçlü, A. (09.12.2005). AB İçin Eğitim Kriterleri. *Milliyet*. 25

Güneş, F. (2007). *Yapılandırıcı Yaklaşımla Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Güven, İ. (2004). Sosyal Bilgiler Alanı Öğretmen Adaylarının Okul Uygulamalarına Yönelik Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4 (2), 271-299.

Güven,İ. ve Demirhan İşcan, C. (2006). Yeni İlköğretim Programlarının Basına Yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 39 (2), 95-123.

Işıkoğlu, N. (2005). Eğitimde Nitel Araştırma. *Eğitim Araştırmaları*, (20), 158-165.

İskender, P. ve Altunay Şam, E. (2006). İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi Açısından Olması Gereken Donanım ve İnsan Kaynakları. *Milli Eğitim*, 35 (170), 143-155.

Henson, K.T, (2006). *Curriculum Planning*. (Third Edition). Waveland: Long Grove.

Henson, K.T., & Eller, B.F. (1999). *Educational Psychology for Effective Teaching*. Belmont: Wadsworth Publishing Company.

Hergenhahn, B. R., & Olson, M. H. (1993). *An Introduction to Theories of Learning* (Fourth Edition). USA: Prentice Hall International.

Kelly, A. V, (2004). *The Curriculum Theory and Practice* (Fifth Edition). London: Sage Publications.

Lecompte, M.D. ve Goetz, J.P. (1982). Problems of Reliability and Validity in Ethnographic Research. *Review of Educational Research*, (52), 31-60.

Lord, T. R. (1999). A Comparison Between Traditional and Constructivist Teaching in Environmental Science. *Journal of Environmental Education*, 30 (3), Erişim Tarihi: 4 Haziran 2007, Ebsco Veri Tabanı. 22-28.

Mcneil, J, (1996). *Curriculum A Comprehensive Intruduction* (Fifth Edition). New York: HarperCollins College Publishers.

MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (2005). *Birinci Öğretim Programlarının Değerlendirme Raporu (Sosyal Bilgiler Dersi)*.

MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü (2006). *Eğitimde Reform, Daha Aydınlik Gelecek, Yenilenen İlköğretim Programları*.

MEB (2004). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4.-5.sınıflar) Öğretim Programı, Eğitim Amacıyla Hazırlanan Taslak Baskı, *Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi*, 5-23.

Noddings. N, (2007). *Philosophy of Education* (Second Edition). Cambridge: Westview Pres.

Ornstein, A. C., & Behar-Horenstein, L. S. (1999). *Contemporary Issues in Curriculum* (Second Edition). Boston: Allan and Bacon.

Özçelik, D. A. (1998). *Eğitim Programları ve Öğretim* (4. Baskı). Ankara: ÖSYM Yayınları.

Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve Öğretme* (5. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Özden, Y. (2005). 2004 Hayat Bilgisi Programının, Öğretmen Görüşleri Esas Alınarak Değerlendirilmesi. *Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu*. 440-445.

Payne, D. A. (1994). *Designing Educational Project and Program Evaluations*. USA: Kluwer Academic Publishers.

Piaget, J. (1976). *The Child and Reality: Problems of Genetic Psychology*. Middlesex, England: Penguin Books.

Schwartz, M. (2006).For Whom Do We Write The Curriculum. *Journal of Curriculum Studies*, 38 (4), 449-457.

Shkedi, A. (1998). Can The Curriculum Guide Both Emancipate And Educate Teachers?. *Curriculum Inquiry*, 28 (2), 209-229.

Tay, B. ve Akyürek Tay, B. (2006). Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumun Başarıya Etkisi *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 48-56.

Terhart, E. (2003). Constructivism and Teaching: A New Paradigm in General Didactics?. *Curriculum Studies*, 35 (1), Erişim Tarihi: 4 Haziran 2007, Ebsco Veri Tabanı. 25-44.

Von Glassersfeld, E. (2005). Introduction: Aspects of Constructivism. *Constructivism: Theory, Perspectives, and Practice*, (Second Edition) içinde (3-7). New York: Teachers College Press.

Vygotsky, L. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Mental Process*. Cambridge: Harvard University Press.

Yaşar, ř. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının Değerlendirilmesi. *Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu*, 329-342.

Yıldırım, A. ve şimşek H. (1999). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yıldırım, A. ve şimşek H. (2005). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Worthen, R. B. (1997). *Program Evaluation*. Boston: Pearson Education.

Ek-1 : Görüşme Soruları

Sayın Öğretmenim;

Yeni hazırlanmış ilköğretim 4 ve 5. sınıflar Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nı uygulamaktasınız. Uygulanan programın ne derece yeterli olduğunu incelemek amacıyla bir çalışma yapmaktayım. Aşağıda sorulara vereceğiniz cevapların analizinden elde edilecek bulgular Sosyal Bilgiler Öğretim Programının geliştirilmesinde kullanılacaktır. Bu nedenle konu ile ilgili belirteceğiniz görüşler çok önemlidir. Lütfen tüm soruları içtenlikle cevaplandırınız.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Abdullah COŞKUN
Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
EPÖ Tezli Master Öğrencisi

Cinsiyet: Kadın Erkek

Okutulan Sınıf: 4. Sınıf 5. Sınıf

Meslekte Geçen Süre:

1. Yeni programım amaçları ile okul öğrenme ortamlarının uygun olduğunu düşünüyor musunuz? Örneklerle açıklar mısınız?
2. Yeni programın somut işlemler döneminde bulunan öğrenenlere kavramları somutlaştırabilmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
3. Programın öğrenene kazandırmasını düşündüğü amaçlar ile etkinlik örnekleri arasındaki ilişkiyi nasıl buluyorsunuz?
4. Yeni programın öğrenenlerin akademik başarılarını ölçme yönündeki becerisini nasıl buluyorsunuz?
5. Yeni Sosyal Bilgiler Programı'nın daha önceki programla benzer ve farklı yönleri nelerdir?
6. Yeni programın uygulanabilirliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
7. Öğrenenin günlük yaşamda kullanması gereken beceriler ile programda verilen bilgiler arasındaki bağı nasıl buluyorsunuz?
8. Programı uygularken sınıfta ne gibi sorunlarla karşılaştınız?

9. Programın öğrenenin yaşama etkin katılımını sağlaması yönündeki düşünceleriniz nelerdir?
10. Programın aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini kullanarak öğretimi zenginleştirme becerisi hakkında ki görüşleriniz nelerdir?
11. Programın çağdaş bireyin (insan haklarına saygılı, problem çözebilen, öğrendiklerini yaşama aktarabilen, çevresine duyarlı, değişen koşullara uyum sağlayabilen) sahip olması gereken becerileri sağlama konusunda ki düşünceleriniz nelerdir?
12. Yeni programın adil olma, hoşgörü, dürüstlük, saygı vb. değerleri öğrenene kazandırabilmesi hakkında ki görüşleriniz nelerdir?
13. Yeni programın yakından uzağa doğru kültürel farklılıkları öğrenene kazandırabilmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
14. Yeni programın eski programa göre öğrenenlerin ilgilerini çekme ve dersi cazibeli hale getirebilme becerisi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
15. Eski programın yeni programa göre daha üstün bulduğunuz yönleri nelerdir?
16. Yeni programın öğrenenlerin derse karşı tutumlarına olan etkisi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
17. Yeni programın toplumun ve bireyin ihtiyaçlarını karşılamada ki etkililiği hakkında neler düşünüyorsunuz?
18. Sizce yeni programın uygulanmasında öğretmenin rolü nedir?
19. Yeni Sosyal Bilgiler Programı'nın diğer derslerle ortak becerileri (eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, araştırma, iletişim, problem çözme, transfer vb.) kazandırmadaki rolü hakkında neler düşünüyorsunuz?
20. Yeni programın öğrenmede sosyal bir ortam yaratma konusundaki becerisini nasıl buluyorsunuz?
21. Yapılandırmacı yaklaşım hakkında neler düşünüyorsunuz?
22. Yeni programda velilerin öğrenme öğretme sürecindeki rolleri hakkında neler düşünüyorsunuz?
23. Yeni programın uygulanması aşamasında hangi konularda kendinizi eksik buluyorsunuz?
24. Sizce yeni programda yer alan kazanımların gerçekleştirilebilirlik düzeyi nedir?
25. Yeni programın eksik bulduğunuz yönleri nelerdir?

26. Tüm bu soruların dışında eklemek isteğiniz bir şey var mı?

Ek-2 : Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

SİMGELER ve KISALTMALAR

Simge	Açıklama
A:	Alparslan İlköğretim Okulu
AA:	Özel Ayşe Abla İlköğretim Okulu
AE:	Özel Altın Eğitim Kurumları
AHİ:	Ahiler İlköğretim Okulu
AS:	Ali Suavi İlköğretim Okulu
GK:	Gazi koleji
GM:	Gülen Muharrem Pakoğlu İlköğretim Okulu
E:	13 Ekim İlköğretim Okulu
HS:	Hamdullah Suphi İlköğretim Okulu
M:	Maltepe İlköğretim Okulu
MK:	Mimar Kemal İlköğretim Okulu
5B:	Hizmet süresi olarak 5. yılını çalışan bayan öğretmen
26E:	Hizmet süresi olarak 26. yılını çalışan erkek öğretmen
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
(5):	Görüşmelerde verilen cevapların tekrar sayısını ifade etmektedir.